

سیر النبی

علیه السلام

قاضیلی قریه سنده امام و مدرس ملا صابر جان
ملا عبدالبدیع اوغلی ننگ خدمتیدر.

معتبر کتابلره مراجعتله خصوصاً لباب الخیار نام سیر کتابندن
جودت تاریخ انبیاسندن اقتباس ایدلنوب یازلمشدر.

ناشری:

مطبعه کتبخانه

قزان ده:

مطبعه ۱۹۰۸

КАЗАНЬ

ЭЛЕКТРО-ТИПОГРАФІЯ

Милляр

1910

رسول له صلی اہ علیہ وسلم حضرت تلمیذی
نگ مبارک شجرہ سی، نسل ونسبلمری
وبعض حاللمری، صفتلمری، کور کام
خلقلری یازلغان رسالہ در.

سور بائی

رسول الله صلى الله عليه وسلم ننگ سیر شریفی (۱)
بلمك امة كه واجب اولان شی لرننگ ایگ کر کلیسی در.
رسول الله صلى الله عليه وسلم نچك تو غدی، نی روشچه
اوسدی، نی طریقه تربیه ایدلدی، خلقی نچك ایدی،
معامله سی نی روشده ایدی، بوناری البتة هر بر مسلم گه بلمك
تیش در. بیگرا کده یاش لره بلمك لازم در. بیچاره عوام
خلقی ننگ کو بسی من مسلمانم، مؤمنم دیر؛ مسلمانلق
رسول الله غه اینانمق دن عبارة ایکان؛ رسول الله کم در،
نینداین کمسه در، آنک احوالندن، اخبارندن، اعمالندن،
هیچ خبری اولماز. اوشبو حال لر رسول الله صلى الله
عليه وسلم ننگ سیر شریفی یازارغه؛ لکن قسقه چه غنه
وبیک کر کلی، بلور گه تیشالی بولغان قدرلی سنی گنه
همده نقلی صحیح بولغانلر نی غنه یازارغه بنی چاقردی.

نقلی درست بولماسه یا ضعیف بولسه آنلری یازمادم.

(۱) سیر دیب بورنغی لرننگ خبرینه ایتور لر. سیره یخشی

یول - سنة حسنة معناسنده دخی کلور.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الله تعالی خالقنی یاراتدی؛ انلری اوز حالنچه بوش یوررگه،
نفس آرزولری نرسه تلاسه شونده آو شرغه فالدرمادی؛ بلکه
آزاری شریعت قانونی، حکمت نظامی ایله باغلادی.

هر قوم گه و عظلب حقلغه کوندر وچی، توغری یولغه
آلوب بار وچی ایلیچی و پیغمبر پیره در ایدی. عرب امتی او لده
ابراهیم علیه السلام شریعتینه ایارگان ایدی، لکن زمان اوزاق
بولو سببلی ابراهیم علیه السلام شریعتنی اوزگار تدیلر و آنی
آلشدر دیلر، اوزلری ننگ ضعیف اولان عقل لرینه، زینتلی کورنگان
نرسه لر نی آرتدر دیلر. شولر وشچه اوز گاره باروب شول چیک گه
یتدیلر که او لده عرب بار موحد ایکان صکره مشرک بولدیلر،
وثنی بولوب کیتدیلر، بوز قلق کو بایدی، کشی اولدر مک، دین دن
مدنیة دن یراق کیتمک کبی حال لر اور چیدی. عربده، یمان
ارلان نادانلق، قارانغو اولان قارالق اوزی ننگ کولگه سون
صوز غان ننگ صو گنده الله تعالی اوزی ننگ کمال رحمتدین اوز
آرالرندن پیغمبر یباردی. اول پیغمبر صلی الله علیه وسلم «محمد»
اسملی ایدی، اوزی امی = اوفی یازا بلمی ایدی. آتاسی عبدالله عبد -
المطلب اوغلی در. شول امی اولان محمد صلی الله علیه وسلم آنلری و بارچه
... گه، توغری یولغه

الله تعالی جبرائیل علیه السلام آرقلی قرآن ایندردی،
 قوتی و ساطانی ایله آگا یازدم بیردی، آداشقان آدمیره یول
 کورگازدی، نادانلاشقان عربارگه علم اوگراندی؛ مونه
 آندین سوگ عربلرنگ حالی یخشیلانندی، فکرلری توغری لاندی.
 لکن مونگ ایچون رسول الله زور قاطیلقارنی تانیدی،
 خلقنی حلقغه اوندامک، نصیحت قیلیق یولنده بیوک طاغیر چدی
 آلماسلق مشقتلر یوکلادی.

رسول الله کرشکان اشکه قارشی بیوک طاغیر کبی او گغایسز لقلر
 بار ایدی. آنلرنگ هیچ برینه رسول الله التفات ایتدی. چونکه
 آنده اولان قوه، نشاط بیوک خطرلر آلدنده آنک ثباتی، مقصودقه
 ایرشیرلک اشلر آلدنده آنک دائمچیلغی، مانعلری کور بده توقتار
 درجه سنده توگل ایدی. بیوک طاغیر کبی او گغایسز لقلرنی کور بده
 اورکمدی، بلکه حق یولغه ایگ یخشی اونداو ایله اوندادی، شوندا این
 طرشو ایله طرشدی که آنک مثل بنی بشرده کور لمادی، همده الله تعالی
 ننگ یاردمی ایله بارچه مقصودلرینه ایرشدی.

اسلام دینی نیچک آیاقغه باصدی، قلیچ قوتی ایله می؟

بعض بر ذهن لرده اسلام دینی قلیچ ایله آیاقغه باصدی دیگان فکر
 بار؛ و حالنکه حقیقت بتونلای باشقه در. چونکه دین وجدانی بر
 نرسه در. آگا اونداگان وقت انسان اوزینگ عقلی ننگ ایرم
 آچق «بودین حق» دیب اشانوی بوینچه غنه آگار تابا بارادر، صگره
 نفسی آگا بوی صونادر. ایندی بر انساننی: فلان اش که اشان
 و آنی اعتقاد قیل، دیب کوجلانسه نچک اول کمسده

اشانو بولورغه كیرهك، كشی کوچلاوی بوینچه غنه آنک کوکلی
 نچک اولترسون، بوهیچ بولا تورغان اش توگل. اسلام دینی ننگ
 آیاققه باصوی دعوة = اوندامک ایله بولدی، هیچ برقلچ ایله بولمادی.
 قلچ ایله هیچ کمنی مسلمان بول دیب کوچلانمادی. مونی آکلاسی
 کیلگان کشی قرآن ننگ آیتلرنده اویلاسون، رسول الله صلی الله
 علیه وسلم ننگ سنتن بلسون- آگا همه اش کوریلر، حقیقت حالنی
 آکلار. اویلاب قارارغه تیشلی بولا: رسول الله صلی الله علیه وسلم
 مکه ده بریالغزی ایدی، کشی نی سن مسلمان بول دیب کوچلارگه،
 قورقتوب مسلمان ایتارگه عسکری یوق ایدی، باشقه دخی کشی نی
 قورقتورلق نرسه سی یوق ایدی. یالغزی دینگه اوندی باشلادی.
 سین مسلمان بول، دیب قایسی عربنگ موینینه قلچ ایله چابدی؟ یوق!
 هیچ کمگه قلچ ایله اورمادی، بلکه انگ اوزینی و آگا ایارگان
 مسلمانلرنی کافرلر اذا وهرتورلی یمانلقنی قبله لر ایدی، رسول الله غه
 و آگا ایارگان مسلمانلره شول قدر جفالر، حقارت لر قیلدیلر، اگر
 اول اشلر طاغلره توشسه طاغلر توزان بولوب تتلور ایدی، دیگرلره
 توشسه دیگرلر کیبار ایدی. همده مدینه لك انصارنی دین اسلامغه رسول
 الله کوچلادیمی؟ یا ایسه رسول الله آنلره دین اسلامنی بیان و عرض
 ایدرهك دعوتی صوگنده مدینه لك لر اوزلری کیلدیلر می؟ البته مدینه لك
 انصار اوزلری حقلقغه بوی صوندیلر، اختیارلری ایله کیلوب
 مسلمان بولدیلر. صگره مکه کافرلری رسول الله نی اوتررگه
 قصد قیلغاچ رسول الله صلی الله علیه وسلم الله تعالی ننگ بیورغی ایله
 مدینه گه کوچدی. بونلرننگ قایسی سنده قلچ قوتی ایله مسلمان ایتمک

کورندی؟ هیچ! صوگنندن بولغان صوغشلهر هیچ قایسی مسلمان ایتارگه کوچلامک ایچون بولمادی، بلکه اوز لرین صاقلار ایچون بولغان صوغش ایدی. کافر لر صوغشورغه کیاگاج اوز لرینی واهل اسلامنی صاقلامق ایچون بولغان صوغشنی، هیچ کم مسلمان ایتار ایچون صوغشدیلهر دیب ایته آلماس.

موگا آیرم آچق دلیل شول: رسول الله باری اوزینه صوغشورغه کیلگان کشیلر ایله یا اوزین بتونلای اوترب اسلام دینن بتررگه قصد قیلغان کشیلر یا اهل اسلامغه یمان قصد قیلغان کوسه لر ایله گنه صوغشدی. موندای صوغشنی طوغریاق هم انصاف یولندن قاراغان کوسه سیاسی همده ایرکلی - اینر کسز قیلنغان صوغش دیب حکم ایتمکی معلوم در. مونه شونگ ایچونده بو کتابده رسول الله ننگ هر صوغشی ننگ سببی بیان اولندی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ نسب شریفی

رسول الله ننگ کنیه سی ابوالقاسم اسمی محمد در. آتاسی عبدالله آنک آتاسی عبدالمطلب، آنک آتاسی هاشم، آنک آتاسی عبدمناف، آنک آتاسی قُصَّی، آنک آتاسی کلاب، آنک آتاسی مَرَّة، آنک آتاسی کعب، آنک آتاسی لُؤَی، آنک آتاسی غالب، آنک آتاسی فهر، آنک آتاسی مالک، آنک آتاسی نضر، آنک آتاسی کنانه، آنک آتاسی خزیمه، آنک آتاسی مدرکه، آنک آتاسی الیاس، آنک آتاسی مضر، آنک آتاسی نزار، آنک آتاسی معد، آنک آتاسی عدنان در. موگا قدرسی حدیث هم تاریخ

علماسی فاشنده بالاتفاق درست در . اما موندن یوقاری خـلافتی در .
 لکن شول قدرسی متفق علیه در که رسول الله صلی الله علیه وسلم
 حضرت تری حضرت اسماعیل علیه السلام نسلندن در . آتاجهتندین
 اوشبودر . اما رسول الله ننگ آناسی طرفندن نسبی : رسول الله ننگ
 آناسی آمنه وهب قزی در . وهب ننگ آناسی عبدمناف ، آننگ آناسی
 زهره ، آننگ آناسی کلاب در . بس کلابده نسلبری برگه توتاشه در .
 رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ ترکلکنی

اوچ دور دیمک ممکندر .

دور اول توغان وقتندن باشلاب پیغمبرک کیلگان وقتقه قدر ،
 اینکنچی دور پیغمبرک کیلگاندن باشلاب هجرتکه قدر ، اوچنچی
 دور هجرتدن رحلتینه قدر اولان وقتدر .

دور اول

رسول الله صلی الله علیه وسلم فیل سنه سی ربیع اول آیی ننگ
 اون اینکنچی کوننده دوشنبه کون دنیاغه کیلدی . رسول الله دنیاغه
 کیلماسدن اول آناسی وفات بولغان ایدی . قالغان مالی باری بش
 توه ، بر آز قوی ، وبر کنیزاک ایدی . بعض لر موندن ده کیم و آز
 ایدی دیه نقل ایتدیلر . رسول الله توغاج آنی حلیمه سعیدیه ایمزدی .
 آلتنچی یلنده آناسی آمنه رسول اللهنی مدینه ده اولان آنا ایله بر توغمه
 فرداش لرینه آلوب باردی ، لکن شونده وقتده مکه ایله مدینه
 آراسنده « ابواء » دیگان اولده آناسی حضرت آمنه وفات بولدی .
 رسول الله آتاسز و آناسز یتیم قالدی . آندن صوگام ایمن تربیه

قیلدی. باباسی عبدالمطلب اوزی ننگ صافلامقینه آلدی. ایکی یل
 صوگنده باباسی دخی وفات بولدی. آندن صوگ آتاسی ایله بر
 توغمه فرداشی ابوطالب آنی اوزی تریبه ایدرگه آلدی. ابوطالب
 بیک عقلی حرمتلی بردات ایدی. لکن فقیر لکدن جماعت لرینی تویدره
 آلورلق دگل ایدی. توقرنجی سنه ده رسول الله، عمی ابو طالب
 ایله شام غه سفر قیلدی. بونلر بصری یقیننده بحیری دیگران راهب ایله
 کورشدیلر. راهب آنلر غه : شوشی زمانده عرب دن بر پیغمبر
 ظاهر بولور دیوب مقدس کتابلرده یازلغان شول پیغمبر ننگ
 چقاندن خبر گز یوقمی؟ دیب صورادی. قافله کشی لری : بو کون گه
 قدر کورنگانی یوق دیب ایتدیلر. یکرمنچی یاشنده فجار
 صوغشی بولدی؛ بو صوغشده قریش ایله انلر طرفنده وبر اتفاقدہ
 اولان کنانه وغیریلر صوغشیلر. قیس قبیلہ سی ایله قیس ننگده
 طرفنده وبر اتفاقدہ بولغان ثقیف وغیریلر ایدی. بو صوغش مکه
 ایله طائف آراسنده نخله دیگران اورنده بولدی، قاطی صوغش ننگ
 تولقونی قیس که بهر لوب قیس ننگ بعض لری کیری چیگه باشلاغان
 ایدی، لکن دلالت ایدشوب کیلشدیلر.
 رسول الله صلی الله علیه و سلم یکرمی بشنچی یاشنده حضرت
 خدیجه ننگ مالی ایلان شامغه ایکنچی کره سفر قیلدی. خدیجه ننگ
 قلی میسره اینه بر لکده بار دیلر، سودا ایتدیلر، زور تابش وفائده
 کور دیلر. شامدین قایتوب ایکی آی تورغاچ رسول الله حضرت
 خدیجه نی نکاح لندی. اوتر بشنچی یاشنده کعبه الله بنا ایدلدی.
 کعبه بناسنده رسول الله اوزی مبارک قولی ایله اشلاشه در ایدی.
 حجر اسودنی قویو خصوصنده نزاع چقدی : هر قبیلہ

حجر اسودنی بز قویامز دیدیار حتی صوغشرغه یتشدی لر. بوناره
 رسول الله حکم ایتدی. اوزی نگر داسنی جایدی، طاشنی شول کیم
 اچینا قویدی ده: هر قبیله کیم ننگ بر طرفندن توتسون! دیدی.
 هر قبیله کیم ننگ بر طرفندن توتوب کوتاردیلر. تیشلی اورنینه
 کیلوب یتکاج رسول الله طاشنی آلدی ده اوزی اورنینه قویدی.
 هر کم طاشنی کوتارگان شرافتینه ده ایرشدی، شونگ ایله نراعده بتدی.
 رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ پیغمبرلکدن اوّل

معیشتی

رسول الله صلی الله علیه وسلم یتیم حالنچه تربیه اولندی، آنی هیچ
 بر معلم او قوتمادی، اخلاقنی توز ایترک استاذ قولینه بیرلمادی، ادب
 بیررگه قصد ایدوچی ده اولمادی، جاهلیه بالالرندن اوزی ننگ
 ایداشلری آراسنده یورب اوسدی، آنلردن آیرلوب خصوصی
 تربیه کورمدی. وهمگه ایارگان تربیه چیلر، صنم خادمی اولان یقین لر
 آراسنده اوسدی، شول قدر ازغن خلق آراسنده بولسه ده رسول الله ننگ
 خلاف عاده اوله رق اعضاسی ایله برابر عقلی کامل لندی، فضیله و آدابی
 هر کون آرتدی، شول چیک گه یتدی که یاشلکی ننگ اوّل زماننده
 مکه خلقی آراسنده «الامین - اشانچلی» لقبنی آلدی. بوفضیله بو ادب الله تعالی
 طرفندن بیرلگان ادبدر که عادتدن طشدر: آنک اچون فقیر، یتیم
 اوله رق اوسکان بالالرننگ نفس لری مونگ کبی زینت لر ایله
 زینت لندی، خصوصاً تربیه چی لری ده فقیر بولسه بودر جه گه ایرشمک
 بنی بشرده کورلگانی یوقدر.

رسول الله او تر یاشکه کامل بولوب ایرشدی، آدمی لر ناقص

ایدی؛ اول عقل جهتندین یوقاری در جهده بولوب باشقه لر تو بن در جهده ایدی؛ رسول الله صلی الله علیه وسلم موحد بولوب باشقه لر و ثنی ایدی؛ رسول الله هر اشدنه طنچلق هم طوغریلقنی اوزینه بورچ بلوب، باشقه لر یاو زلقنی قویرته هم قوزغاترغه طرشا ایدی؛ رسول الله ننگ اعتقادی درست بولوب باشقه لر ننگ و همی ایدی؛ رسول الله ده اینز گولک طبیعی بولوب باشقه لر اینز گولک نه ایدیکنی بلمیلر ایدی و اینز گولک ننگ یولندن کو چکانلر ایدی؛ رسول الله صلی الله علیه وسلم شوندا این خلق آراسنده تربیه لنوب اوسدی که آنلر قان توگار که فسقلق و قبایح قه چومغان ایدی. شولای بولا تورب رسول الله آنلر یولینه آوشمادی و هیچ میل ایتمادی؛ اول خلق عبادة قیله تورغان شی لره رسول الله هیچ عبادة قیلمادی و آنلر اشلاگان اشلرنی هیچ اشلامی ایدی. بس رسول الله آنلرننگ ایگ کورکام خلق لیبی، راست سوز لیبی، چیکدن طش اشانچلیسی بولدی. الله تعالی اوزی ننگ فضل و کرمی ایله رسول الله صلی الله علیه وسلم نی جاهلیت عمل لرنندن صاقلادی. شرع شریف جاهلیت عمل لری ننگ ضدی (کیری سی) ایله کیدگان ایدی.

حاصل کلام رسول الله صلی الله علیه وسلم کورکام فعل لره یاراقلی وهر بر پاک عمل لره طبیعت لنمش اوله رقی، یمان فعل لردن نچار صفت لردن یراق، قبیح اشلردن پاک اولوب یراتلمشدر.

رسول الله ننگ اوسکان وقتنده کسب سز توررق بایلغی یوق ایدی، شول سببلی اش اشلر که یارارلق بوله باشلاغاچ اوزیننگ ایمچک داشلری ایله قرده قوی کوته لر و صاقلی لر ایدی. مکه که

فایتقاچده نیچه شرفیر اطافه یاللانوب قوی لر صافلادی و کوتدی. لکن محتاج وقتده شولای اشله سه ده دنیانی ایسته مز ایدی، اگر ایسته سه آگا بایلق بولور ایدی، خصوصاً حضرت خدیجه گه تعلقلانغان سوکنده آگا بایلق ایشگی آچلغان ایدی، چونکه ایگ بای خاتون آنی اوزینه ایرلک که اختیار قیلدی، کسب ایتکان نرسه سنده فائده بار ایدی، قومی ننگ ایگ الوغسی ننگ بایلغینه ایرشویولی آیرم آچق کور نوب توره ایدی.

لکن رسول الله صلی الله علیه وسلم دنیاغه برده عجب لنمدی؛ دنیاننگ یالغانچی زینت لری آنی برده آلدی آلمادی؛ دنیاننگ نعمت لرینه آلدانغان کشی کبی یوقغه قرغوب آنلر کره تورغان یولغه کرمادی؛ بلکه هر بریاشی آرتقان صابین، خلق بیک یاراتوب قیلغان اشلردن اول یراق کیتدی.

توره باره یالغزلقنی یاراتماقی آرتنه باشلادی: فکر، مراقبه، عبادة، اللهغه مناجات ایدر ایچون خلقدن آیرله باشلادی؛ اوزینگ قومی چومغان نادانلقدن، آزغنلقدن، قارانغولقدن آنلر نی چغاررغه نینداین یول ایله باررغه کیرکلکی حقنده قایغرتنه ایدی؛ عالمنی چولغاب آلمان یاوزلقدن آنلری نهچک فوتقاررغه کرک شونداین فکر لرده کوب زمان دائمچیلق قیلدی.

رسول الله ترکلکی ننگ ایکنچی دوری

رسول الله صلی الله علیه وسلم قرقغه ایرشکاج آگا پرده کوتارلدی، نور آچلدی. الله تعالی آگا قومی نادانلق قارانغولغندن علم نورینه چغارمق ایچون پیغمبر لک یبردی. اول راست توش ایله

باشلاندی، نیندای گنه توش کور سه کور گاننچه کیله در ایدی. آندین
صوگک یا لغز لقی یاراته باشلادی، حراطاغینه بارب عبادة قیله باشلادی.
شول روشچه بر آز یور گانی صوگکنده آگا الله تعالی طرفندن
جبرائیل فرشته آر قلی وحی کیلیدی. الله تعالی آنی رسول و ایلچی
لك که اختیار قیلیدی، حرا طاغنده جبرائیل فرشته آگا قومنی
و آدم لرنی نچک توغری یولغه صالحور غه کیر کلکی حقنده او گراتدی.
رسول الله صلی الله علیه وسلم، الله تعالی طرفندن بنده لر گه ایرشدر رگه
بیورلغان نرسه لرنی ایرشدر دی.

ایک ایلك اشانچلی راقی آدم لرنی یاشرین گنه اوندادی، حق
دین گه چاقردی. اول حضرت ابوبکر بن ابو فحافه ایمان کیتوردی
صکره ام المؤمنین حضرت خدیجه رضی الله عنها ایمان کیتوردی.
صبی لردن علی بن ابی طالب کرم الله وجهه ایمان کیتوردی (حضرت علی
هیچ بر صنم گه عبادة قیلما دی. شونگ ایچون کرم الله وجهه دیب ایتله در)
رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ چاقرو وینه اشراف فریشدن
بایتاق کمسه لر ایمان کیتردیلر همده قل لردن ایمان کیترو چی لرده بولدی
عثمان بن عفان، زبیر بن العوام، عبدالرحمن بن عوف، صهیب
رومی، عمار بن یاسر العبسی، عبد الله بن مسعود، ابو ذر الغفاری،

عبیده بن الحارث بن المطلب، عثمان بن مظعون و غیر اوشبوندا ی
عقل لی کمسه لر ایمان کیتردیلر. بولار، وین لری چابلودین قور قوب
ایمان کیتردیلر دیب ایتور گه یول بولور ایدی؛ لکن رسول الله
ننگ قلیچی هم باشقه فرقدره تورغان نرسه سیده یوق ایدی تا کم
اوشبو الوغلو آتا بابالری هم اوز لری بیک چن کو گلدن توتقان
دین لرن تاشلاب یقین دوست لرنندن قرداش اریوغ لرنندن ایرلوب

رسول اللهغه ايار و لرى شول نرسه گه قزغوب بولغاندر ديور لر
ايدى. ايندى هيچ بر موندای سبب لر يوق ايكن آنلر بو قدر زور
هم نفس لر ينه چيتون اولان يو كنى يو كلاديلر. خصوصا آتا و بابا لر
دينده تورغانده آنلر الوغ بايلقده، طنچلقده، بيوك درجده
توره لر ايدى. اوز لر يده ايلك بار عزت و حرمتنى شول آتا بابا
دينده ديب ظن ايدلر ايدى و هر بر حاجت لر ينى شول صنم لردن
صور يار ايدى. هر مقصودنى بيروچى بلا و قصادن قوتقاروچى
شول ايلككى دين لرى ننگ معبود لرى، صنم لر ديب كو گل لرى
اورناشقان ايدى. انك اوستنه رسول الله ننگ حقارت ايدلگانون
كوره لر ايدى. رسول اللهغه ايار گان كمسه لره قيلمغان حقارت،
ايدلمگان رنجتو برده قالمى ايدى. ايار گان كمسه لر موني كوره و بيك
ايرم آچق بله لر ايدى. شولاي بولسه ده اياردى لر، هيچ قايسينه
باقماديلر. بو قدر اش البته كوز ايله كورگان كى علم يقينى دن
كيله در؛ علم يقينى حاصل بولوب كو گل لرى تمام اوشانوب اوترغان
بولماسه بوندى زور اشكه كرشو ممكن تو گل در. اولگى دين
ديب يورگان عادت لرى ده حق تو گل، مصلحت بشريه گه موافق تو گل
ايدكن ده بيك كوب تورلى تجربهلردن آكلاديلر. مونه يقينى اولان
علم لرى رسول اللهغه ايار رگه اختيار سز كى ايدب تارتدى. حلق
هر وقت شول روشچه ايدلر. ايار گان كمسه لر نك كوبسى رسول
اللهغه نسبة باى راق ايدى. عثمان بن عفان، خالد بن سعيد كى لر
باى صحابه لر دن ايديلر.

قل لردن رسول اللهغه ايار گان صحابه لر بيچاره آچلق، حقارت

که چدامقنی اختیار قیلدیلر. آنلر نی بودین دن کیری قایتکز دیب نی قدر کوجله دیلر، نینداین عذابلر تاتتدیلر، نی تورلی خورلقلر کورستدیلر، آنلر هنوز صبر ایتدیلر، توز دیلر، چونکه حقلق بر کره کوکل گه کرو ب اولترسه، عقل حقلق ایله نور لایوب یالترسه، اول کوکل حقلقنی هر نرسه دن آرتق کوره حتی بیک عزیز قدرلی اولان جاننی فدا قیله، آتا آناسندن بالالرن دن حقلقنی آرتق کوره در.

رسول الله صلی الله علیه وسلم اشنی بیک تدبیر ایله یورتدی. اول یاشرین گنه اوندادی، چونکه کیسا کتون اشکاره اوندی باشلاسه زور اش چغوب کیتو احتمال ایدی، آندن صوگ الله تعالی آگا: (فاصدع بما تؤمر) دیه امر ایدی. سکا قوشقان اشنی اشکاره قیل دیمک. الله تعالی ننگ بو امرینه لبیک دیب جواب بیردی. خلقنی اشکاره اوندی باشلادی. اشکاره اوندامکده نیندای هلاکت ننداین قاتیلق بار همه سنی اوستینه آلدی، خلقنی نصیحت ایده باشلادی، زور میدانغه لکن بیک قاتی لقلی میدانغه کردی. آدم لرنی الله تعالی گه، یا لغز بر الله غنه عبادت قیلورغه اوندی باشلادی. اولده اولان شرک کفرنی تاشلارغه، صنم لره پوت لره عبادتنی کلاو ایتولرنی تاشلارغه، ناچار اشلردن یاوزلقلردن حرام اشلردن طییلورغه قوشدی. مونی کورب بعض لری هدایت که ایرشدی، دنیا و آخرت سعادتلی بختلی بولدی. بعض لری ایسه شرک و کفرده و آز غنلقده قالدی لر.

اما رسول الله خلقنی اوندامکده شول قدر قاتیلق لر، اذا و جفالر چیکدی که یازب بترر گه ممکن دگل. طاش آتمق، ایشک لرینی نجس که بویامق، بسووب اوترر گه قصد قیلماق کبی لرنی رسول الله غه قیلدیلر. شول قدر یاوزلق لرنی قیلدیلر که آدم ننگ اول

اشلرنی ایشتكانده اویا طندن یوزی قزارر ایدی.
خصوصا کعبه الله غه نماز او قورغه بارسه اذا جفالری چیک دن
طش بولور ایدی. آنلر شول جفالرنده دائم بولدیلر. رسول الله
حقلق باطلنی یقغانغه قدر اوزی ننگ صبرنده ثابت بولدی (ان الباطل
کان زهوقا) رسول الله غه پیغمبرک کیلوینه بش یل بولغانده اصحاب
کرامغه حبش که هجرت ایله امر قیلدی چونکه قریش لرننگ اذاسی
رسول الله ننگ اوزینه گنه تو گل ایدی، بلکه اوزینه اذا و جفا
ایتکانلری کبی آکا ایارگان اهل اسلامغه ده چیکسز جفالر قبله لر
ایدی اگر برکمه ننگ صاقلارلق قبیله سی بولماسه، دشمانلرغه قارش
توررلق نسل نسبی بولماسه اول بیچاره غه اذا و جفالری بیگره ک
آرتق بوله در ایدی. شول سببدن بایتاق کمسه لر اوزلری ننگ
دین لرین صاقلامق ایچون حبش که کوچدیلر. بو کوچو اولگی
هجرت در. بونده اون ایر، بش خاتون کوچدیلر. لکن بونلر اوچ
آی دن صوگ قایتدیلر. شول وقتده رسول الله ننگ آتاسی ایله
بر تو غمه قرداشی حمزه مسلمان بولدی دخیده عمر بن الخطاب
مسلمان بولدی. بو وقتده مسلمانلر، قرقدن ارتغراق ایر، اون
بر خاتون بولدیلر.

عمر ننگ اسلامه کروی شول روشچه بولدی: بر کون مشرک لر
پیغمبر علیه السلام خصوصنده کیکاش ایتدیلر، تورلیسی تورلی
فکر ایتدیلر. ابو جهل: محمدنی اوترودن باشقه علاج یوقدر
دیدنی. عمر: مونی خطاب ارغلندن باشقه کشی بولدره آلماس
دیدنی، قلیچنی تاغوب کیتدی شوندن صوگ تورلیسی تورلی یاقدن

عمر نى يىل لندوردىلار. عمر يولده نعيم بن عبدالله غه اوچرادى. نعيم
 عمر نى كورگاچ: «يا عمر فايدە باراسن؟» دىب صورادى. عمر: «شول
 عرب آراسينه آيور ما توشرگان محمدنى اوتررگه بارام» دىدى.
 نعيم: «بيك زور اشكه كرشكان سن، محمدنگ اصحابى آنك
 ياننده تورهلر، آنلرغە اوستون بولمق آغر اشدر» دىدى. عمر
 آچولانوب: «سندە محمدكە ايارگان ايكان سن، اول سينگ
 باشكنى كيسام» دىب فلچنى قولينه آلدى. نعيم: «يا عمر سن ميني
 قوى! اوزگ نك توغانك فاطمه ايله كياوى سعيد ايكيسىدە.
 محمدكە ايارگانلار» دىدى. عمر موگا اشانمادى. نعيم: «تېكشروب قاره
 بلورسن!» دىدى. شوندا نوق عمر قز قرداشى يانينه كىتدى.
 شول وقتدە آنلر الله تعالى طرفندن نازل اولان (طه) سوره سنى حباب
 ابن ارت ديگان صحابه دن او گرانه لر ايدى. عمر موني ايشتدى، بيك
 آچو ايله ايشكنى قاقدى. عمر نك قلچ تاغوب غيرت ايله كىلگانون
 كورب (طه) سوره سى يازلغان كاغدنى هم حبابنى ياشردىلرده
 عمر نى كرتدىلر. عمر: «نى او قيدر ايدگر؟» دىب صورادى. سعيد:
 «يوق!» دىب جواب بىردى. عمر: «ايشتكانم راست ايكان، سزده
 محمدنگ سحرينه آلدانغان سز» دىب سعيدنى يقاسندن توتوب
 يىرگه صالدى. فاطمه بولارنى آيرمق بولغان ايدى، عمر فاطمه نك
 يوزينه صوغوب قاناتدى. عمر اوزى نك قز قرداشى نك يوزندن
 قان آقغانون كورب قرداشك شفقتى كىلدى، غيرتى باصلدى. فاطمه
 نك دين حميتى قوزغالوب غيرت ايله: «يا عمر! نى ايچون الله دن

اویالمی سگ، شوشی قدر آیات و معجزه لر ایله کیلگان رسولگه
اشانمیسگ، مونه مینده زوجم سعیدده ایکی مزده ایمان کیتردک،
اسلام دینی شرافتی ایله مشرف اولدق، باشلر مرنی کیسسا گده
قایتماز! « دیدی . عمر آبرادی، بیرگه اوپردی « قایدده شول اوقی
تورغان کتابکرنی چغار گز! « دیب یومشاقلق ایله صورادی. فاطمه
اوزلری اوقی تورغان (طه) سوره سنی یازغان کاغدنی بیردی. عمر
آلوب اوقی باشلادی. قرآن ننگ بلاغت و فصاحتی و معنی سنده اولان
حلاوت و لطافتی عمرنگ قلبینه تاثیر ایتدی « له ما فی السموات وما
فی الارض وما بینهما وما تحت الثری » آیتینه کیلگاج بیک اوزاق
اویده قالدی. آیت ننگ معناسی: « کو کلرده و بیر یوزنده و بونلرگ
آراسنده و بیر آستنده بولغان نرسه لر بار چه سی الله نقی در. « اوشبو
معنی لرنی اویلاب عمر: « یا فاطمه بو قدر یاراتلمش بیر لر، کو کلر
و غیر نرسه لر همه سی ده سز عبادت قیله تورغان الله نقی منی؟ « دیب
صورادی. فاطمه: « اییو! شولای همه سی ده بر الله نقی در » دیدی . عمر:
« اییو! بزنگ مگ بش یوز قدر پوت لر مز بار، آنلرنگ بر قارشده
بیر لری یوق بیت! « دیدی هم بیک عجبکه قالدی. هنوز اوقی باردی
« لا اله الا هو له الاسماء الحسنی » آیه کریمه سینه یتدی. مونگ
معناسی: « عبادت ایدله چک هیچ نرسه یوق؛ مگر بر الله در کور کام
اسم لر همه سی الله تعالی نقی در. « عمر بو آیت ننگ معنالرنی اویلی
تورغاج اختیاری اوزندن کیتوب قچقرب کلمه شهادت اوقودی.
حباب مونی ایشتوب یاشرنگان یرندن چقدی ده یا عمر سونچ!
رسول الله: « یارب بو دین نی عمر یا ابو جهل ایله عزیز ایت » دیه

دعا قیلغان ایدی، بو سعادت سکا میسر بولدی، دیدی. عمر: «رسول
الله قایدہ!» دیب صورادی. رسول الله اول وقتده صحابه لر ایله بر
یورطده یاشرین گنه او طرشالر ایدی. حباب رضی الله عنه عمرنی
رسول الله یانینه کیتوردی. صحابه لردن بعض لری عمرنگ قلیچ ایله
کروندن شکلانوب عمرنگ قلیچن توتارغه او ییلاسه لرده، رسول
الله کولمسره ب بیر گز! دیدی. چونکه آلدن جبرائیل فرشته
کیلوب رسول الله غه خبر بیرگان ایدی؛ شونگ ایچون عمرنگ
مسلمان بولورغه کلاگانون رسول الله بلگان ایدی. عمر تز
چو کدی. رسول اکرم عمرنگ قولندن تو توب: «ایمان کیتر یا
عمر!» دیدی. عمر اخلاص برله کلمه شهادت او قودی. اول حضرت
حمزه صکره حضرت عمر مسلمان بولورلی اهل اسلامنی بیک
شادلاندردی، اهل اسلام قوتلندی لر. عمر: «نیچه بولدیق؟» دیب
صورادی. «سینگ برله تمام قرق کشی بولدیق!» دیدیلر. عمر: «أیده گز
حرم شریف که بارب آشکاره عبادة قلیق، حق اولان الله غه یاشرین
عبادة قیلنماس!» دیدی. اهل اسلام تور دیلر، حرم شریفکه کیتدیلر.
قریشنگ الوغ لری حرم شریفده جیولوب عمردن خبر کو توب
توره لر ایدی. عمر، مسلمانلرننگ آلدینه توشوب کیلگانن
کور دیلرده: قارا گز عمر محمدنی و آکا ایارگان کشی لرنی
بارچه سون آلوب کیله!» دیدیلر. لکن ابو جهل اوتکن فکرلی
بر شیطان اولدغندن عمرنگ بولای کیلوین یاراتمادی، یو گرب
چغوب: یا عمر نیشلادگ؟ دیدی. حضرت عمر: «اشهد ان لا اله الا
الله واشهد ان محمدا عبده ورسوله» دیب جواب بیردی. ابو جهل،

نی ایتراگاده بلمادی . حضرت عمر شونداغی قریش لرننگ بارچه سینه
 قحقر ب : «مینی بلمگان بلور ، بلمگان بلسون ، مین عمر بن الخطاب»
 دیدی . قریش مشرکلی شاشدیار ، تورلیسی تورلی طرفقه آیرلوب
 کیتدی لر . اهل اسلام حرم مشریفده قحقر ب تکبیر ایتوب نماز او قودیلر .
 یدنچی یلده قریش مشرکلی رسول الله نی اوترر گه قصد قیلدی لر . مشرکلی
 بوروشچه رسول الله نی اوترر گه قصد قیلغاچ ابو طالب ، بنو هاشم ننگ
 مسلمی کافر ی بارچه سی ابو طالب شعبنه - تارماغینه قصلوب قالدی لر ،
 باری ابولهب کنه کرمدی ، اول قریش مشرکلی طرفنده قالدی .
 قریش مشرکلی بر سوزده بولوب ، اهل اسلام ایله هیچ بر
 وقت صاح قیلشماسقه ، بتونلای کیسشوب توررغه ، نرسه صاتماسقه
 هم آلماسقه ، هیچ بر معامله قیلشماسقه عهد قیلشدی لر . اگرده اوترر
 ایچون محمد علیه السلامی قریش قولینه طابشرماسه لر اوشبوروشچه
 توررغه دیب عهد قیلشوب یازشدی لر .

اوز لرنچه اهل اسلامغ ، بایقوت یاصادیلر . اول عهد یازونی
 کعبه اچینه آصوب قویدیلر .
 رسول الله صلی الله علیه وسلم ابو طالب تارماغینه کرگان صوگنده
 صحابه لر گه حبش یرینه کوچار گه امر ایتدی .
 سکسان اوچ ایر ، اون سکز خاتون کو چدیار ، مونس ایکنچی
 هجرت در . یمن طرفنده مسلمان اولان اشعری لر ده حضرت ابو موسی
 الاشعری ایله برابکده حبش که یونالدیلر .
 اوننچی یلده قریش دن بر آز ایر لر یازلنوب کعبه گه
 اصلغان عهدنی بوزارغه تو توندیلر . رسول الله و آننگ ایله هاشمی لر

اوج یل چاماسی تورغانلر ایدی، بیک آچلقده قاتیلقده ایدیلر، آزقندن، کیرهک یارقندن هیچ نرسه آنلره ایرشماس ایدی، تیک باری یاشرین گنه ایرشور ایدی، حتی آچلقدن آغاج یافراقلری آشارلر ایدی، شول وقت رسول الله صلی الله علیه وسلم: « آنلرنگ اهل اسلامی قسارغه دیب یازشقان عهدلرین کویه آشادی؛ باری الله اسمی گنه قالدی» دیب خبر بیردی. اول وقتده قریشدن بر نیچه کشتی اول یمان اولان یازونی الوب کاغدن یرتوب تاشلارغه تیش دیب سویلاشه باشلاغانلر ایدی. رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ ایتکان سوزن ایشدب کاغدن قارادیلر، رسول الله ایتکانچه تابدی لر، کاغدن یرتوب تاشلادیلر، اهل اسلام قسنتی دن چقدی (۱) لکن

(۱) قریشنگ اهل اسلامی قسارغه دیب یازشوب کعبه گه آصقان عهدلرن بوزمق ننگ تفصیلی اوشبودر که: اشرف قریشدن پیش کمسه کیچ ایله سویلاشوب بو عهدنی بوزارغه تیش دیب او یلاشدیلر. آنلر: (۱) هشام بن عمرو بن حارث، (۲) زهیر بن امیه (رسول اللهنگ عمه سی عاتکه اوغلی)، (۳) مطعم بن عدی، (۴) ابوالبحتری، (۵) زمعه ابن الاسود ایدیلر. طاگ کرگاچ زهیر حله کیدی کعبه نی طواف قیلدی ده خلق جیولغان اورنغه بارب: «ای اهل مکه بز طعام آشی مز، کیم کیه مز اما بنی هاشم ایله بنی مطلب آچ هلاک بوله لر، بر نرسه صاتم لر، صاتوب آلاده آلملار: شول قرنداشلک آراسن کیسکان ظالم بولغان کاغدن یرتما نیچه والله من اولترمیم» دیدی. موگاقارشی ابو جهل: یالغان ایتدگ! دیدی. ابو جهل گه زمعه: سن والله بیگراک یالغانچی، بز آنی یازغانده سگا راضی دگل ایدک دیدی. ابوالبحتری، زمعه راست ایته دیدی. مطعم بن عدی: زمعه ایله ابوالبحتری گه: سزنگی راست، باشقهنی ایتکان یالغان دیدی. هشام ابن عمرو ده: راست! دیدی. مطعم بن عدی کاغدن آلوب یرتدی. واقعا رسول الله غه جبرائیل فرشته خبر بیرب، رسول الله آنی ابو طالب که ایتوب، ابو طالب قریش

کافر لره هیچ نرسه اثر قیلمی هنوز هدایت که ایرشمیلر ایدی .
 شول سنهده نجران نصار اسی ننگ و فدی - ایلچی لری
 کیلدی هم مسلمان بولدیلر . شول یلده رسول الله صلی الله علیه وسلم
 ننگ زوجه محترمه لری حضرت خدیجه رضی الله عنها وفات بولدی .
 حضرت خدیجه دن ایکی آی صکره رسول الله ننگ عمی ابوطالب
 سکسان یدی یاشنده وفات بولدی ؛ رسول الله نی بیک صاقلی
 دشمانلر نی قووب بیردر ایدی ؛ نینداین کافر لر رسول الله نی
 اذا وجنا قیلورغه کیلسه ابوطالب آگا هیچ ایرک بیرمادی . لکن
 نی عجب حکمت در که ابوطالب رسول الله صلی الله علیه وسلم کیترگان
 نرسه لر ننگ همه سینه اشانه ، و رسول الله ننگ هر خبرینی راست
 دیب ایته در ایدی ، شولایده بولسه کلمه شهادة نی تلی ایله اقرار قیله
 آلمادی . اوزینه اولم حاضر بولغاچ قریش ننگ زورلارین و بیوک
 درجهده اولان لرینی جیدی ، آنلره : «من سز لره محمد ایله وصیت
 ایته من ، آگا اینر گولکده بولکمز ، و آگا یاردم ایتکمز ، البته اول
 شونداین اش ایله کیلدی که کوکل آنی قبول ایته در ، باری تیک
 ککشی عیب ایتودن فور قوب قوری تل گنه آگا قارشی
 سویلی در » دیدی .

ابو طالب وفات بولغاچ قریش کافر لری ایرکنه دیلر . ایلک
 ابو طالب دن شکلانله لر ایدی ؛ ایندی شکلانگان کشی لری بتدی ؛

مشرکلرینه سویلاگان ایدی ؛ آنگ اوستینه ؛ راست چقسه سزده انصافه
 کیلورگه تیش ، یالغان چقسه اش سزنیکی دیگان ایدی . یازونی آلوب
 قاراسه لر رسول الله سوزی راست چقدی ده کاغدنی برتدی لر شوندن صوگ
 رسول الله صلی الله علیه وسلم ایله اهل اسلام قصتی دن قوتلدی لر .

رسول الله غه اذالری آرتدی. مونی کورگاج رسول الله طائف که کوچدی. طائفده بنی ثقیفلر طوره لر ایدی. بلکه بنی ثقیفلر یاردم ایدهلر، الله تعالی ننگ قوشقان امرن یرینه کیلتررگه یکلرک بولور دیب رسول الله کوچکان ایدی. رسول الله ایله برگه زید ابن حارثه رضی الله عنه ده بارغان ایدی. طائفده بر آی توروب، دین اسلامغه چاقردی، حلقغه اوندادی. لکن طائف خلقی قبول ایتمدی، بلکه قباحتک ایلان رد قیلدی لر. اوزلری ننگ احمق لرینی قل لرینی قوترتدی لر، سوکدی لر، آرتندن طاش آتدی لر حتی رسول الله ننگ او کچه سی قاناب باشمق لری قانغه بویالدی. زید آنی طاشدن صاقلی ایدی، حتی رسول الله غه طاش تیماسون دیب پرده له گان وقتنده زید ننگ باشی بر نیچه یرندن جراحت لندی. طائفدن خیر کورنمگاج رسول الله دخی مکه گه قایتدی، مطعم بن عدی حمایه سی اوزره مکه گه کردی.

اون بر نیچی یلده «معراج» ایله «اسرا» واقعه لری بولدی. «اسرا» دیگانمز رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ کیچ ایله مکه ده اولان مسجد حرامدن شامده اولان مسجد اقصی غه بارماقی در. مونی الله تعالی قرآنده ذکر ایتدی. شوننگ ایچون موگا اشانمق فرضدر. هم شول کیچده مکه گه قایتدی. «معراج» رسول الله ننگ کولره، یوقاری عالم لره آشمافی در. شول معراجده بش وقت نماز فرض قیلندی.

اسلام دینی ننگ جایوله باشلاوی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم کوردی که قریش مشرکلری. الله تعالی طرفندن ایرشدررگه بیوریلان امر لری خلقغه ایرشدررگه

او گای سزلی لار بلکه ممکن قدر توقتا تورغه طریقه لار. مونی کور گاج رسول الله عرب لرننگ موسم لرنده چغار ایدی، چیتدن کیلگان قبیله لره رسول الله اوزین عرض قیلده و آنلری حق دین گه چاقره ایدی. قبیله لرننگ قایسی بیک یمان رد ایله رد قبیله لر قایسی برسی یخشی سوز ایله رد قبیله لر ایدی. مسیلمه الکذاب قومی بنو حنیفه بیک یمان رد قیلدی لر، آنلردن آرتق یمان رد قیلغانی بولمادی.

رسول الله مدینه دن کیلگان اوس قبیله سینه اوزنی عرض قیلدی و آنلر ایله سویلاشدی. اوسی لر یهود لردن رسول الله صفتن ایشته لر ایدی، چونکه یهودلر آنلره ایتهلر هم آنلرنی: مونه آخر زمان پیغمبری کیلور وقت یتدی، اول کیلگاج بز آگا ایارب قوتلانگاج سزلرنی شولای قیلورمز بولای قیلورمز دیب قورقتهلر ایدی. اوسی لر: اول آخر زمان پیغمبری دیگان گز نچک بولور، آننگ صفاتلری نیندای بولور دیب صوری لر ایدی. یهودلر رسول الله ننگ صفاتلرنی توراتدن نقل ایله سویلی لر ایدی. اوسی لر شول صفاتلرنی رسول الله صلی الله علیه وسلم ده کوردیلرده: یهودلر ایتکان آخر زمان پیغمبری البته شوشی به لورغه کرک دیدیلر. یهودلردن ایلک تیز راک بز ایاریک دیب رسول الله صلی الله علیه وسلم گه ایاردیلر. او لا آلتی ذات ایمان کیترو ب، مدینه ده اسلام دینی ننگ تار الوینه سبب بولدیلر. آرالرنده اسعد بن زراره ده بار ایدی. بونلر کیله چک موسمه یولقورمز دیب وعده بیرب کیتدیلر. کیله چک موسم کیلیدی؛ آنده اون ایکی ایر رسول الله صلی الله علیه وسلم گه یولقدیلر، اونسی

اوس قبیله سندن ایکیسی خزر ج دن ایدیلر؛ بشیسی اولگی یاغی لر اولوب یدیسی یا گالر ایدی. بونلر « عقبه » ده ایمان کیتردیلر، رسول الله یاراتقان روشده بیعت بیردیلر. مونی عقبه اولی دیرلر، صوگره آنلر مدینه گه کیتدیلر. الله تعالی مدینه ده اسلام دینن ظاهر قیلدی. مدینه ننگ هر یورطنده رسول الله نی سویلی باشلادیار. تاغنده کیله چك سنه کیلدی. اول سنه نبوة ننگ اون اوچنچی یلی ایدی، مدینه دن یتمش ایر ایکی خاتون کیلوب اسلام ایله مشرف بولدیلر، عقبه ده رسول الله غه بیعت بیردیلر، مونی عقبهء ثانیه دیرلر، ینه مدینه گه کیتدیلر. مدینه اهلی آراسنده اسلام دینی جایولوب طور مقده ایدی، بیک کوبسی مسلمان بولدیلر.

رسول الله تر کلکی ننگ اوچنچی دوری

قریش لر ننگ مسلمانلره اذاسی هنوز آرته ایدی. شول سبیلی رسول الله صلی الله علیه وسلم مسلمانلر ننگ همه سینه مدینه گه کوچار گه بیوردی. لکن بارچه سی بر یولی چقسه قریش ننگ طیمق احتمالی بار ایدی. شوننگ ایچون برهم برهم کوچدی لر. مکه ده بیک آزغنه قالدیلر. مونی کورگاج قریش لر رسول الله نی اوترر گه قصد قیلدیلر و آنی اوترمک ایچون هر قبیله دن بره ریکت جیدی لر، تا کم هر قبیله اوترگان اسملی بولور مزده قصاص دن قوتولور مز، دیه (تولاو) توشسه جیلشوب تولر مز دیب کیگاش ایتدیلر. بودشمانلر ننگ مکر ن الله تعالی جبرائیل فرشته آرقلی رسول الله صلی الله علیه وسلم گه بلردی، اسلام دینی جایوله تورغان مدینه گه کوچار گه امر قیلدی.

رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرت ابوبکر ایلہ برگہ کوچمک بولدیلر اوزلرینه بدیل اسملی بیک ماهر یولباشچی یاللا دیلر . آگار ایکی آطلانه چق حیوان لرینی بیردیلر ، اوچ کیچ صوگنده «ثور» طاغنده اولان غارگه کیلورگه قوشدیلر ، شول وقت مشرکلر رسول اللهنی اوتررگه قصد ایدوب اتفاق قیلشقانلر ایدی . ایندی شوشی کیچده اوتررمنز دیب هر قبیله دن برهر قوتلی یکتلر صایلا دیلر ؛ رسول الله ننگ یورطنی چولغاب قار اول تور دیلر ؛ قایجان چقغانون کورسه لر باری بریولی بهرب اوتر مکچی لر ایدی . الله تعالی آنلره همه سینه یوقی بیردی . باری یوقلاب قالدیلر ، رسول الله ننگ چقغانون هیچ قایسی کورمادی . رسول الله غه قویغان بعض کشی لر ننگ امانت لری بار ایدی . شول امانت لرنی طابشر ایچون حضرت علی نی اورنینه قالدرغان ایدی . رسول الله چغوب کیتدی ؛ یولده ابوبکر ایلہ اوچراشدی ؛ بونلر برگه لب آشغوب «غار ثور» گه ایرشدیلر . رسول الله ننگ یاشی اول وقتده ایلی اوچده ایدی . مشرکلر اوزلرینک یالغشقانلرن هم محمد علیه الصلوة والسلام دیب حضرت علی نی صاقلاغانلقلرن بلدیلر ؛ باری بردن قوبدیلر ؛ رسول اللهنی از لرگه کشیلر تار ایدیلر . کمدہ کم رسول الله نی توتوب کیترسه یا اول بار اورننی غنه بلدرسه ده آگا یوز توه بیرمک بولدیلر . رسول الله کرگان چقرغه ازلاب کیلدیلر ، شولایده کوره آلمادیلر . الله تعالی آنلرنک کوزلرین صوفر قیلدی . آزغنه ایلابراک - تگالابراک قاراسه لرده کورنرلک ایدی ، لکن الله تعالی صاقلا دی ، کورساتمادی . شول روشجه اوچ

کیچ اوزدی . یولباشچی و عده سنده کیلدی . مدینه گه یونالدیلر .
ربیع اول ننگ اون ایکنچی کوننده دوشنبه کون « قبا » دیگان اورنغه
ایرشدیلر ، یکر می ایکی کون رسول الله قباده قالدی ، صکره مدینه گه
کردی ، اهل اسلام ننگ تاریخی شوندن باشلانه ایدی ، صکره او لده
یل باشی اولان محرم آیی ننگ باشینه او شترلدی .

هجرتدن برنجی سنه

برنجی یلده مسجد شریف بنا قیلندی . اهل اسلامنی قزقدر مق
ایچون رسول الله صلی الله علیه وسلم اوزیده اشلهر ایدی .
شول یلده اذان ایتمک مشروع بولدی .

یهودلر ایلك مدینه خلقینه آچولری کیلگانده ، مونه آخر زمان
پیغمبری کیلور وقت یتدی ، اول کیلگاج بز سزنی نی قیلورغه
بلورمز دیب ایتهلر هم قورقته لر ایدی ، و حالنکه یهودلر گه قدر
مدینه لکلر اوزلری ایاردیلر مونی کورگان یهودلر چدی آلمادیلر ،
رسول الله غه حسد قیلدیلر . اوزلرینک باش بولاسیلری کیلدی ،
لیکن باشلق آنلره نله کمدی . خلقنی اهل اسلام ایله صوغشرغه قتورته
باشلادیلر ، بونلره منافقلر یاردم ایتهلر ایدی خصوصاً خزرجدن عبدالله
ابن ابی بن ابی سلول کیلر اهل اسلام ضررینه یاشرن گنه بیک طریشه لر
ایدی . رسول الله صلی الله علیه وسلم یهودلر ایله صلح عقد قیلدی .
یهودلر هیچ اهل اسلامنی اذا قیلما سقه هم صوغشما سقه عهد قیلشدیلر .

صوغش ننگ مشروعتی

یوقاری دن معلوم بولدی : رسول الله ننگ هیچ کیمگه سن مسلمان

بول، اگرده مسلمان بولماسا گ موینکا قلیچ ایله اور رمن دیب هیچ ایتکانی یوق ایکان. هر کم اوزی ننگ حسن اختیاری ایله حقائقی آکلاب مسلمان بولدی. خصوصاً حضرت حمزه، حضرت عمر کبی لرنگ اسلامنی قبول ایتولری بر عجب تورلی بولدی. رسول الله ننگ کشینی قورقتورلق نرسه سی یوق ایدی. باری تیک حق دین گه اوندی، حقیقی بیان ایده، وعظ نصیحت قیله، او جماع ایله سونچ بیره هم تموغ ایله قورفته ایدی. قارشقان کشی قارشدی رنجتکانی رنجتدی. اوزلری ننگ کمال آزغنلق لرندن کونچی لك لرندن: مین اوزم باش بولور ایدم، بو پیغمبر ننگ چغوی منم باش بولویمه کیری بولدی دیب اویلا دیلر. شولای بولسه ده رسول الله صلی الله علیه وسلم و آننگ ایاه برگه اهل اسلام، مشرک لرنگ اذالری نه صبر قیلدیلر. مدینه گه هجرت ایدوب، الله تعالی بو قاتیلق لرنی اوستلرندن توشرگانچی صبر لرنده دائم بولدیلر. دشماناری اولان قریش دن اوچ آلورلق بولغاچ الله تعالی آنلرغه صوغشر ایچون رخصت بیردی؛ او لده قریش ایلان گنه صوغش باشلانندی. چونکه رسول الله نی اوتررگه، اهل اسلامنی بتررگه قصد ایدوچی آزار ایدی. صکره قریش لره باشقه عربلرده قوشا دیلر؛ اهل اسلام غه عداوة نی اظهار قیلدیلر؛ قریش گه یاردم ایتدیلر. شوننگ ایچون انلر ایلان ده صوغشمق لازم بولدی. موننگ صوگنده اهل اسلام غه کم ضرر قصد قیله، شونلرنگ باریسی ایلان ده جهاد قیامق لازم اولمشدر. اوشبولر دن ظاهر بولدی که، اسلام دینی هیچ بر قلیچ قوتی ایله آیاقغه باصمادی، بلکه دعوة برله آیاقغه باصدی دیگان سوزمز راستدر.

صوغش باشی

الله تعالی طرفندن رسول الله صلی الله علیه وسلم گه دشمنانلری ایله صوغشورغه رخصت بیرلگاجده، قریش ننگ شامدن قایتاتورغان کروانلرینه قارشى رسول الله اوزی ننگ عمی حضرت حمزة نی باش ایتوب یبردی؛ لکن صوغش بولمادی. ایکنچی سربیه ده (۱)؛ عبیده ابن الحارث بن عبدالمطلب نی باش ایتوب بیرگان ایدی، آنلر اوق ایاه آتسوب مشرک لرنی قاچردیلر.

هجرتدن ۲ نچی سنه

مونده «ودان» غزوه سی بولدی رسول الله صلی الله علیه وسلم التمش کشی ایله قریش ننگ کروانینه قارشى چقغان ایدی، لکن قریش اوزوب کیتو سببلی اوچراشه آلمی قایتدیار. ضکره «بواط» غزوه سینه ایکی یوز قدر مهاجر ایاه چقسه لرده هیچ نرسه گه بولقمی قایتدیلر.

عشیره غزوه سی ده شولای بولدی: قریش کروانی ایله اوچرا - شور ایچون رسول الله یوز ایلی مهاجر ایله چقغان ایدی. قریش ننگ باشی ابوسفیان بولوب شامغه سودا ایچون باره لر ایدی؛ اهل اسلام بارب یتکانچی قریش لرننگ اوزب کیتولری سببلی صوغش بولمی قالدی. رسول الله صلی الله علیه وسلم گه الله تعالی طرفندن صوغشورغه رخصت بیرلگاج ایگ ایلك دشمنان نی قوه مالیه چه ضعیف لتمک تیش ایدی قریش سردا گر خلق، سودالری شام ایله بولغانلقدن بوزلر ایله شامغه

(۱) رسول الله اوزی ده چقسه آندای صوغشنی غزوه دیرلر. اگر د اوزی چقمای بر صحابه نی باش ایتوب بیرسه آندای صوغشنی سربیه دیرلر

باروده یا قایتوده او چراشمق اهل اسلام ایچون بیک اوراش دگل ایدی.
 اوشبو ایکنچی یلده اوّلگی بدر صوغشی بولدی. مونی
 «سَفْوَان» غزوه سی دیبده ایتله در. سببی شول: کُرز بن جابر
 الفهری مدینه ننگ کتومال لرین آلوب کیتکان ایدی، شول کُرزنی
 ازلاب چغانلر ایدی، لکن کُرز قاچدیغندن بوسنده صوغش بولمی قالدی.
 دخیده شول یلده عبدالله بن جحش نی باش ایدب قریش ننگ
 شام دن قایتا تورغان کروانلرینه قارشى چقدیلر، مونسنده توتوب
 آلدیلر. اسلامده ایلككى غنیمه اوشبودر. دخیده شوشی یلده قبله بیت
 المقدس دن کعبه اللهغه ایلاندى: مسلمانلر اون آلتی آی بیت المقدس که
 قاراب اوقوغان ننگ صوگنده کعبه اللهغه قاراب اوقی باشلادیلر.
 شولوق یلده رمضان روزه سی فرض بولدی؛ ایلك هر آی دن
 اوچ کون روزه توتله لر ایدی؛ دخیده فطر صدقه سی مشروع
 بولدی؛ زکات فرض بولدی. بوزکات ننگ مشروع بولماقینگ
 نی قدر لی سرلری بیوک حکمتلری باردر - اویلاب قاراغان کمسه گه
 بوزکات ننگ فرض لغنده نظام امة ننگ توزک بولماقینه نی قد تأثیری
 بولماقی ظاهر در. شوننگ ایچون باشقه ملت لرده کوریلان
 آنارخیست، سوسیالیست کبی لر اسلامده کورلماشدر.

بدر کبری غزوه سی

دخیده اوشبو یلده بدر کبری غزوه سی بولدی، رسول الله صلی
 الله علیه وسلم اوچ یوز اون اوچ کمسه ایله چقدی. اوّلده عشیره غزوه

سندھ قریش لرننگ شام غه باره تورغان کرو انارینه قارشى چقغانلر ایدی، لکن قریش لراوزب کیتولری سبیلی صوغش بولمی قالدی. شوشی کاروان ننگ قایتون رسول الله چامالاب تورغان ایدی؛ قایتو خبری ایشد لگاج رسول الله بونلره چقدی؛ کاروان باشی ابوسفیان ایدی؛ رسول الله چقغانون ابوسفیان ایشتکاچده ضمضم ابن عبدالغفارنی یکر می آلتونغه یاللاب مکه گه بیک تیز خبر ایرشدر رگه یبردی؛ ضمضم بیک تیز مکه گه بارب مال لر گزنی قوتقار رغه آشغکز والاهمه مال لر گز محمد و آننگ اصحابنه اچقنورغه بارادر دیدی. قریش لر قنورنوب چقدی لر، ابوسفیان ایکنچی یولدن قاچوب مال لرنی قوتولدرغان خبر قریش که ایرشسه ده ابوجهل مگ گه قریب عسکر لری اولدغندن: ایندی بز مالمز قوتولسه ده محمدی لرایله صوغش می قایتهمیز دیب صوغشقه کیتدی. رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه لر گه صوغش بولور دیب ایتمگان ایدی؛ باری ابوسفیان ایله اولان مالنی باصوب آلور ایچون چقغانلر ایدی؛ لکن ابوجهل ننگ بوروشچه کیلوی صوغشنی لازم ایتدی. رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه لر گه کیکاش ایتدی؛ کیکاش لر تمامنده صوغشقه قرار بیرلیدی. بدر گه بار دیلر، اهل اسلام مجموعی کفار قریش ننگ اوچده بری قدر گه یقین ایدی، شولای آز بولسه لرده شهید بولمقنی تلاب صوغشقه کر دیلر.

ایکی طرف بر برینه قارشى صف باغلا دیلر. قریش دن عتبه ابن ربیع بر طرفینه شیبه نی وبر طرفینه ده اوغلی ولیدنی آلوب مبارز تلادی، یعنی: میگا قارشى صوغش رغه چغوچی بار می؟ دیب اهل

اسلامغه قارشى بوردى . انصار دن حارث ننگ او غل لرى عوف
ايله معاذ ايکيس هم عبدالله بن رواحه چقديلر . عتبه : سز لر کم لر
بوله سز ؟ ديب صورادى . بونلر : بز انصار دن ديديلر . بونلر ننگ
انصار دن اولدقلرين ايشتكاج عتبه تاغن قچقره باشلادى : محمد ميگا
قارشى صوقاچى کتوچى نى چغاره سکمی ؟ بز گه اوز مز کبى اشراف
عربدن اولانلر چقسون ! ديدى . رسول الله صلى الله عليه وسلم
حضرتلرى : يا عبیده بن الحارث فالق ، يا حمزه تور ، يا على تور !
ديدى . بونلر اوچسى آرسلان کبى عتبه گه قارشى يونالديلر . عتبه
بونلرى کوبه کيگان سببلى طانيمادى ، سز کم ؟ ديب صورادى .
بونلر اوز لر ننگ حضرت عبيده ، حضرت حمزه ، حضرت
على اولدقلرينى سويلاديلر . عتبه ، مونه شولاي کرک ديدى . عتبه
عبیده گه ، شيبه حضرت حمزه گه ، ولید حضرت على گه قارشى يونالديلر .
حضرت على ايله حمزه بر حمله ده دشمانلرى ننگ باشلرين کيسوب
توشرديلر ، لکن حضر عبیده قارط اولدغندن عتبه ايله حضرت
عبیده ننگ صوغولرى توغرى کيلمادى ، اول اراده عتبه فرصت
تابوب حضرت عبیده ننگ آياغينه اورب ياره لدى حضرت حمزه
ايله حضرت على حضرت عبیده ننگ ياردمينه ايرشيديلر ده عتبه نى ده
باشون کيسوب يقديلر ، بوروشچه بر حمله ده قریش ننگ بيوک
لرندن اوچ کشى ننگ بر يولى يوق بولوب کيتولرى قریشنى
قرردى ، قرشوب اهل اسلامغه هجوم ايتيه باشلاديلر ، ايکى طرفدن
يغمور کبى اوق ياغدريله باشلاندى ، قلیچ ايله صوغشله باشلاندى .
اوشبو روشچه کوکراک کوکراک گه ، قلیچ قلیچه قارشى کيلگان

وقتده رسول الله: «یا ربم میگا وعده قیلغان یاردمگنی ایرشدر!» دیب
 دعا قیلدی. صکره رسول الله صلی الله علیه وسلمنی بر یکل او یقو
 باصدی، صکره شادلانوب او یانندی ده: یا ابوبکر سونچ! الله تعالی
 طرفندن یاردم ایرشدی، دیدی. رسول الله ایله حضرت ابوبکرگه
 خر مه بوتاقلرندن کولگه لک یاصالغان ایدی، آنلر شونده
 کرگانلر ایدی. رسول الله کولگه لکدن چغوب: «سیهزم
 الجمع ویولون الدبر» آیتنی او قدی. معناسی: «جینتق تیز کیری
 دونر، آرتلرن ایله ندر لر» دیمکدر. دخیده صوغشقه فرشته لر
 یاردم ایچون کیلمک لرن بلدر ب آیت نازل اولدی. اهل اسلام
 بر حمله ده مشرک لرنی قردیلر، مشرکلر قاچا باشلادیلر، یتمش
 مشرک هلاک بولدی، یتمش اسیر توشدی، مشرک لرنک رسول
 الله غه دشمان اولان باشلق لری ابو جهل و غیریلر هلاک بولدیلر.
 اهل اسلام بیک کوب غنیمت مالی آلدیلر. اوشبو کونده الله تعالی
 اسلام دینن قدرلی قیلدی. مشرکلر دن یتمش اسیر، یتمش هلاک
 بولوینه قارشلی اهل اسلام دن باری اون ایکی می اون دورت می کمسه
 شهید بولدی. آنلری دفن قیلغاچ اهل اسلام بیک شادلانوب مدینه
 گه قایتدیلر. اسیر لرنی قریش لر تولاب آلدیلر: فداسی مگ
 درهم دن دورت مگ درهم گه قدر ایدی، فداغه مالی بولماسه انگ
 برابرینه اوزی یازو بلسه، اون بالانی بیرب یازو اوگراتدر دیلر؛
 یازو اوگراتو انگ فداسی بولدی.

دخیده «قرقرة الکدر» غزوه سی اوزرینه رسول الله چقسه ده

صوغش بولمی کیری قایتدی . بونده بنی سلیم اوزره بارلغان ایدی .
 دخیده مدینه یهودلری ایله «قینقاع» غزوه سی بولدی : بونلر عهدلرینی
 بوزغانلر ایدی ، رسول الله غه دشمانلق اظهار قیلدیلر ، رسول الله اولده
 باشلرینی قورقوتدی ، باشاق لری ده یمان سوز ایتدیلر . صکره
 رسول الله آنلری محاصره قیلدی ، یهودلر بیک آبدراب ، رسول
 الله دن : بالالرمزنی خاتونلرمزنی آلوب چغارمز ، مالمز سرگه قالور ،
 دیب صلح صورادیلر . رسول الله قبول ایدب بونلر مدینه دن یراق
 قوولدیلر و بونلرنگ کر پیوست لرندن بیک کوب قورال آلدیلر .
 «غزوة السویق» ده شوشی سنه ده بولدی : ابوسفیان اهل اسلام ایله
 صوغشرغه ایکی یوزلب کشی آلوب چقدی . اهل اسلام ننگ ده سانلری
 مشرکاردن کیم دگل ایدی . ابوسفیان ننگ قاچوی سبیلی صوغش
 بولمادی . مشرکلر ایله سویق = طالقانلق اون بار ایکان ، قورقولرندن
 یوکلری یکل بولسون دیب سویق لرینی طاشلاب قالدردیلر .
 شول سبیلی «غزوة السویق» دیب ایتلدی .

اوشبو ایکنچی سنه ده عیدنمازی مشروع بولدی . دخیده شوشی
 یلده حضرت علی گه حضرت فاطمه نی نکاح لندیلدی . حضرت علی
 یکرمی بر یاشنده ایدی ، فاطمه اون بش یاشنده ایدی . رسول الله
 صلی الله علیه وسلم ننگ نسلی شول حضرت فاطمه دن طارالیدی .
 دخیده اوشبو سنه ده حضرت رسول الله حضرت عائشه یانینه ککیاو
 بولوب کردی .

هجر تدن اوچینچی سنه

مونده «غزوة غطفان» بولدی . رسول الله صلی الله علیه وسلم گه : نجد
 قبائلندن بنو محارب همده بنو ثعلبه صوغشورغه حاضرلنلر مدینه نی

کیلوب باصماقچی بوله لر، دیب خبر ایشدلدی. آنلرنگ باشلق لری
دعشور بن الحارث المحاربی ایدی، بونلر دورت یوز ایلی آتلی
عسکر ایله ایدی، رسول الله صلی الله علیه وسلم آنلره قارشلی یدی
یوز عسکر ایله چقدی. رسول الله ننگ چغوین ایشکچ بارسی ده
طارالوب طاغله قاچوب بتدیله و بونده برعجیب واقعه بولدی.

غریبه

واقعه شولدرکه: رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ کیومی چلانوب
کیدرر ایچون آنی صالوب، اوزی آغاچ آستینه تایاندی.
شوندن صوگ دعشور کیسا کتون صحابه لر طارالغان وقتده
رسول الله نی اوترمک بولوب کیلیدیده: مونه ایندی میندن سینی کم
صافلی آلا؟ دیدی. رسول الله: «الله تعالی صافلی!» دیدی. رسول الله
نگ مهابتی باصوب قولندن قلیچی یرگه توشدی. رسول الله آننگ
قلچن آلدی ده: «یه ایندی سیکاقلیج ایله صوقسام میندن کم طیار؟»
دیدی. دعشور: هیچ کم طیا آلماس دیدی. رسول الله اوترمدی،
شونده عنوقیلدی. دعشورده مسلمان بولدی، همده اییداشلرینی ایمان
کیترب مسلمان بولورغه اوندادی.

مونه رسول الله ننگ یومشاقلق - کورکام خلق ایله قیلغان
معامله سی ننگ نتیجه سی نینداین دشمانی دوست بولوب کیتدی، مسلمان
بولدی. اییداشلرینی ده مسلمان بولورغه دیمله دی.

بوسنده «غزوة بحران» بولدی. رسول الله غه: بنی سلیم قبیله سی مدینه
نی کیسا کتون کیلوب باصماقچی بولالر ایکان دیب خبر

ایشدلدی . بونلره قارشى اوچ یوز اصحاب کرام ایله رسول الله
چقدی . بنی سلیم ننگ بحران اسملی صولرینه یتکاج بنی سلیم قورقوب
طارالوب قاچوب بتدیلهر ، رسول الله صحابه لر ایله قایتوب کیتدی .

احد صوغشی

اوشبو یلده احد صوغشی بولدی . بدر صوغشنده اهل اسلام مشرک
لرنی بیک فردیلر ، شول سببلی مشرکلر بیک قایغروب قایتقانلر ایدی .
شول بدر صوغشی ننگ اوچن آلورغه قریش لر اوزلرینه متفق
اولان دوستلری ایله جیلوب مدینه گه باردیلر . مشرکلر مجموعی
اوچ مگ قدر ایدی .

قریشنگ حاضرانوب بارغانون حضرت عباس مکتوب ایله
رسول الله غه بلدردی ، عباس اول وقتده اسلام دینینه کرگان بولماسه ده
رسول الله نی رعایه فیله ایدی . رسول الله صلی الله علیه وسلم مشرکلرننگ
کیلگانون ایشتکاج صحابه لر نی جیوب ، کیکاش ایتدی . رسول الله :
اگر مصالحت کورسه گز بز مدینه ده توریق ، مشرکلر طشده بزنی
صاقلاب تورسه لر بیک چیتونلکده توررلر ، اگر کره باشلاسه لر
قارشى توررمنز کرتماز دیدی . قارتراق صحابه لر رسول الله
فکرنده ایدی ؛ لکن یاشلر مدینه ده تورساق بزنی قورقاق دیورلر
چغوب صوغشیق دیدیلر ، حضرت حمزه ده یاشلر فکرنده ایدی .
اوزلری کوب ، نغسوب صوغشوچی ده یاشلر بولغانغه رسول الله
یاشلر سوزینه کوندی ، چغوب صوغشیق بولدی ، جمعه نمازنی
اوقودی خطبه سنده صبر ، ثبات اوزره قزقدردی : صبر قیلسه گز
الله ننگ یاردمی سزله بولور ، دیدی . رسول الله حجره سعاده ته کردی ،

ایکی قات کوبه (زره) کیوب قلع تاغوب چقدی؛ حالبوکه انصار دن فکر ایاسی اولانلر، رسول الله حجره سینه کر گانده، یاشلرنی: سز قستاب رسول اللهنی چغار غه کوندر دگر، آنک اوز فکری چغوده دگل ایدی، آکا الله تعالی طرفندن خبر کیله، بز نر سه بله مز سز اشنی رسول الله ننگ اوزینه طا بشرر غه تیش ایدی، دیب شلته لگانلر ایدی. یاشلر او کندیلر توبه ایدی لر. رسول الله حضورینه کیلوب، یار رسول الله بز توبه ایتدک خطالق بزده اوز گز بلگانچه اشله گز! دیدیلر. رسول الله: «بر پیغمبر قوزغالوب قورالون کیگاج الله تعالی آنک ایاه دشمانلری آراسینه حکم قیلما اینچه توقتامق بولماس» دیدی. رسول الله مگ قدر اصحاب ایاه مدینه دن چقدی، ضعیف لرنی صبی لرنی قایتاردی. رافع بن خدیج ایله سمرة بن جندب نی ده یاشره ک اولدقلری ایچون قایتر غه قوشدی. لکن رافعنی اوق آتار غه بیک اوستا دیدیلر، مونی ایشکاج رافع غه بارر غه رخصت ایدی. مونی کورب سمرة: کوراشکانده من رافعنی جغه ایدم. رسول الله رافع غه رخصت بیردی، منی گنه قالدره دیب یغلی باشلادی. رسول الله سمره گه رافع ایله کوراشر گه قوشدی، سمره رافعنی جقدی. شوندن صوگ رسول الله سمره گه ده رخصت بیردی، ایکسی ده صوغشقه باردیلر. لکن منافق لر باشلغی عبدالله بن ابی سلول مینم سوز منی تونمادی یاشلر گه ایاردی، دیب اوچ یوز منافق اولان ایباشلری ایله، کیری قایتوب کیتدی لر. ابن ابی سلول ده مدینه دن چقما و طرفنده ایدی. اهل اسلام باری یدی یوز گه قالدی. اوشبو عسکر ایله رسول الله احد طاغینه آرقه بیرب مدینه گه تابا قاراب توردی. طاغ باشینه اوق

آتوچی لردن ایلی کشی نی قویدی. آنلره عبدالله بن جبیرنی باش
ایدب: بز جیکسا کده یا جیکلسا کده میندن خبر کیلما اینچه هیچ
اور نو گز دن فوزغالما گز! دیدی. چونکه موندن دشمان او توب
اهل اسلامنگ آرتینه توشو احتمالی بار ایدی؛ شول احتمال بولغاندن
طاغ طرفینی دشماندن بیک نقی صاقلار غه تیش ایدی؛ رسول الله
شونلرنگ هر قایوسن بابو باشلاگان ایدی. اوس قبیله سندن
ابو عامر راهب دیگان بر کسه رسول الله غه پیغمبر لک کیلما سندن
ایلیک آخر زمان پیغمبری کیلور دیب خبر بیرگان ایدی؛ لکن
رسول الله غه پیغمبر لک کیلگاج کونله شوب اوزینگ ایلی چاماسنده غی
ایار چک لرینی آلوب مکه گه کیتمش ایدی، بو صوغشده شول ابو
عامر ده قریش عسکری ایچنده ایدی؛ اول، اوس قبیله سی مینی کور گاجده
مینم طرفه چغاز لر دیب شاپرب کیلدی هم کیلوب یتکاج: مین
ابو عامر! دیب اوسی لره قچقردی.

اوسی لر ابو عامرنگ سوزن ایشکاج: ها سن ابو عامر می
فاسق، یاوز! دیب سو کدی لر، ابو عامر آنلردن بوسوز لرنی کوتمی
ایدی. میندن صوگ بونلرنگ فکری بوزلغان ایکان دیب آچوی
قارب صوغش نی باشلادی. برقرمان اسملی منافق اهل اسلام
عسکرندن ایرلوب مدینه گه قایتقاج، خاتونلر: ایر توگل ایکان سگ
قچوب قایتقان سگ دیب مونی مسخره قیلدی لر. موگار قرماننگ
آچوی چغوب اهل اسلام عسکری آلدینه توشدی هم هر کم دن
ایلیک دشمنانغه قارش اوق آتا باشلادی. بونلره قارش مذکور
ابو عامر صوغشه باشلاغان ایدی؛ ابو عامر نی اوس قبیله سی یکت لری
تاشقه توتدی لر؛ ابو عامر قچه باشلاب هوازن قبیله سی برله آرتداغی

صفقه تايانديلر، قريش ننگ المن توتقان طلحه بن ابى طلحه : ميگا قارشى چغار كشى بارمى؟ ديب آلغه يوردى. حضرت على چغوب آنى هلاك ايتدى. برسى آرتندن برسى عبدالدار اوغل لرنندن يدى سكر كمسه هلاك بولديلر. عبدالدار نسلندن الم توتار كشى قالمغاج الم تورلى كشى قولينه كوچوب آخرنده بر قل آلدى ده آنى مذكور قزمان اوتردى. قزمان شولاي اخلاص كوگلى ايله صوغشوب كافرلرنى قروونى كورب هر كم بويكت الله ننگ رحمتنه ايرشه ايندى ديب تورغانده رسول الله : « قزمان تموغلق » ديدى. صحابه لر كوره لر - قزمان هنوز بيك بهادرانه صوغشه؛ يدى كمسه نى اوتردى. رسول الله غه كيلوب قزمان نى ماقتيلر؛ لکن رسول الله هنوز « قزمان تموغلق » ديب ايتهدر ايدى. شول آراده قزمان ياره لنوب يغلدى. قتاده بن نعمان قزمان غه : شهيدلكگ مبارك بولسون! ديدى. موگا قارشى قزمان : من شهيد بولورغه صوغشقانم يوق، قريش لر مدينه ننگ خرما باغچه لر ينى خراب ايتماسونلر ديب صوغشدم ديدى. ياره سى بيك قاطى آورى باشلاغاچ صبر ايتماي قلچنى آلوب فورصاغن يارديده هلاك بولدى. بوده رسول الله ننگ بر معجزه سى ايدى. بو صوغشده ابودجانه الانصارى، حضرت حمزة، حضرت على لرننگ بهادرلق لرى ايس كيتارلك درجه ده ايدى. مشرك لرننگ صف لرن يارب بر ياقدن بر ياغنه چغوب مشرك لرى قرديلر، مشركلر بوزلدى، قاچا باشلاديلر، صوغش صغنده برسى ده قالمادى. آرتده كويلا ب صوغشقه قزقدر ب اوتروچى خاتونلر خراب بولدى ديب طاغ باشينه قاچديلر. صوگره اهل اسلام غنيمت مالى جيه باشلاديلر،

مونی کورب طاغ باشندہ غی صافچی اولان اوقچی لردہ اورن لرینی
 تاشلاب غنیمت مالی جیارغہ کیتدی لر و حالنکہ رسول اللہ آنارہ
 قوزغالما سقہ امر ایتکان ایدی . باری باشلق لری عبد اللہ بن جبیر
 سکز کشی ایله اورن لرنده قالدی تاشلاب کیتوچی لره عبد اللہ بن
 جبیر، نی قدر ایتسه ده طکلاته آلمدی . رسول اللہ سزه نه ایله امر
 ایتدی ، اور نوگردن قوزغالما گز دیب وعظ نصیحت قیلسه ده
 طکلامدی لر ، کیتدی لر . و حالنکہ بونلر نی مشرکلرننگ اوگ هم صول
 طرفده غی قانا طلری ننگ باش قوماندانلری خالد ایله عکرمه
 کوزاتوب تورہ لر ایدی . صوغش علمنده بونلر ایکسی ده بیک اوستا
 ایدی لر . صافچیلر اورنی بوش قالغانون کورب کیلدیلر ، حضرت
 عبد اللہ بن جبیر نی سکز ایداشی ایله شهید ایتدی لرده اهل اسلام ننگ
 آرت طرفندن کیلوب بهره باشلادی لر . اهل اسلام ننگ صفی بوزلوب
 قاچا باشلادی لر . اوّل جیگگان اهل اسلام صوگره جیگلوب کیتدی .
 مشرکلرننگ بار فکر لری حضرت حمزه نی اوترمک ایدی . حضرت
 حمزه بدرده مشرکلر نی بیک قرغانی سبیلی آنی همه سی ده اوترمکیچی ؛
 لکن یانینه باررغہ ممکن توگل ، گویه بر کوکراگان آرسلان
 کبی یوری در ایدی . حضرت حمزه بدرده طعیمه اسملی مشرکنی ده
 اوترگان ایدی . شول سبیلی طعیمه ننگ قرداشی ننگ اوغلی جبیر بن
 مطعم اوزی ننگ قلی وحشی گه : اگر حمزه نی اوترساگ سن آزاد!
 دیگران ایدی آننگ اوستنه ابوسفیان خاتونی هندده اول وحشی گه
 بیک کوب بولاک لر وعده قیلغان ایدی . شوننگ ایچون وحشی احد
 صوغشینه کیلگاچده برتاش آستینه پوصوب حضرت حمزه نی

کوزاتوب توره در ایدی؛ حضرت حمزه مشرکله صفنی یارب
 آرسلان کبی اوزب بارغانده وحشی طیماسدن بر حر به ایله آتدی ده
 حضرت حمزه نی شهید ایدی اول وقتده مصعب بن عمیر
 رسول الله ننگ المنی توتقان ایدی؛ اول رسول الله غه بیک اوخشی
 ایدی. ابن فمئه دیگان بر ملعون حضرت مصعب نی شهید
 ایدی ده محمدنی اوتر دم دیب بوغازی یر تلورلق بولغانچه بار
 قوتی ایله قچقردی، بونی ایشدب صحابه لر آبتراشدیلر: قایسی
 بتونلای قایتوب کیتی؛ قایسی رسول الله وفات بولسه آنک دینی
 باقیدر؛ دین ایچون صوغشیق دیب صوغشه لر ایدی. اول وقت
 رسول الله اوزینگ چاتری اچنده ایدی. حضرت ابوبکر، عمر، علی،
 عبدالرحمن بن عوف، سعد بن ابی وقاص، زبیر بن العوام، طلحه بن
 عبیدالله، ابوعبیده بن الجراح ایله مقداد وانصاردن بایتاق صحابه لر
 رسول اکرم یاننده ایدیلر. رسول الله نی کورمی آبتراب یوروجی
 صحابه لردن کعب بن مالک الخزر جی رسول الله نی کورب صحابه
 لر گه: مونه والله رسول الله بار، ایسان! دیب ایبداش لرینه قچردی.
 شوندن صوگ صحابه لر بر آز جیولدی لر، رسول الله ایلانه سنده اوتر
 غه ایرشدیلر. مشرکله رسول الله غه براوق آطالر، بر اوترر گه دیب
 هجو م ایته لر؛ صحابه لر اوقغه قارشلی اوزلری ننگ کوکرا کلرن قویه لر
 قلیچ قه قارشلی یه قول لرن، یه قالقان لرن توتوب رسول الله نی صافلی لر
 ایدی. صاقلاغانده حضرت طلحه چولاق بولدی، ابودجانه بیک کوب
 اورندن جراحی لندی، شولایده رسول الله غه بیک کوب قاتلیق لر
 ایرشدی: رسول الله ننگ یوزی یاره لندی، تشنی صندردیلر، یا کافرینه
 کوبه (زره) کردی؛ حضرت ابوعبیده بن الجراح شونی تشنی ایله

طارتوب آغانده ایکی نشی صندی . رسول اللهنی اوترر گه دیب عثمان ابن مغیره کیلگانده عثماننی حارث بن الصمه اوتردی . یامحمد! یاسن یابن دیب رسول اللهنی اوترر گه قصد ایدب ابی بن خلف کیلدی . صحابه لر قارشی چغارغه او یلاسه لرده رسول الله یول بیر گز تیمه گز دیدی و بر حربه آلوب ابی بن خلف که آتدی ، ابی جغلوب آتندن توشدی ده محمد ، منی اوتردی دیب او کره او کره ایبداش لری یانینه باردی ، ابوسفیان قاراغاج یوقغه آقره سگ اوله ر لک یارا گ یوق دیدی . ابی یوق مین اولمی قالمیم ؛ چونکه مکه ده وقتده مین محمد که : شوشی آط اوستنده وقت به رب اوترر من دیب ایتکان ایدم . محمد میگا قارشی انشاء الله مین سینی شول آطک اوستنده اوترر من دیگان ایدی . محمدنگ سوزی راست بولمی قالمی بیت! دیدی . واقعا قایتشلی او گز کبی او کره او کره اولدی . بو صوغشده اهل اسلام دن یتمش قدر شهید بولدی . مشرک لردن اولگان کشی یکر می اوچ ایدی . قریش لر بیک یمان اش لار قیلدیلر : شهید لرننگ قولاق بورن لرینی کیس دیلر ، ابوسفیان خاتونی هند ، حضرت حمزه ننگ قولاق لریندن قولینه بلازک یاصاب کیدی ، ایچن یارب یورا گن آلوب چاینادی . اوشبو روشچه مشرکلر بدرده اولان یورا ک اچی لرن احدده چغاردی لر . شولای مشرکلر جیکسه لرده برفایده ایته آلماین قایتوب کیتدیلر ؛ چونکه الله تعالی اوزیننگ رحمتی ایله آنلرننگ کو گلرینه قورقو صالدی .

ملاحظه . بو احد صوغشنده اهل اسلام بر کره غالب بولوب جیک گاج بیک تیز گنه جیکلوب کیتولرینه ایکی سبب کورنه در . برنجیسی : عسکر هیچ بروفت اوزی ننگ باشلغینه قارشیلق قیلورغه یارامی ایسکان ، خصوصا بو اورنده باش لری رسول اکرم صلی الله علیه

وسلم بولوب هر وقت حکمت مصلحت بولغان اشنی گنه بیوردر .
 ایکنچیسی : اگر دین گه ضرر کیلو احتمالی بولسه دنیاغه هیچ التفات
 ایتار گه یارامی ایکان . احد صوغشنده بوایکی اش بولدی ؛ رسول الله
 طاغ باشنده صافچی لره : «میندن خبر کیلما اینچه جیکسا کده جیکلسا -
 کده اور نوگردن قوزغالما گز !» دیگران ایدی ؛ آنلر خبر کوتما دیلر ،
 قوزغال دیلر . ایکنچی - دنیا مالینه آلدانوب مال جیه باشلا دیلر ، صوغش
 بتکانون اعلان ایتکانچی صبر ایتما دیلر . مونه شوشی ایکی اش اهل اسلامغه
 طوفان کبی الوغ بالانی کلتوردی . شولای بولسه ده رسول الله
 برکاتنده هنوز الله تعالی صافلادی ، قریش تیزراک قایتو یاغین قارادی .
 احد صوغشی صوگنده «حمراء الاسد» صوغشی بولدی . احد صوغشنده
 اهل اسلام جیکگانلری صوگنده جیکگانلر بولسه ده لکن قریش لر
 مدینه نی باصوب طالی آلورلق چیکگه ایرشه آلمادی لر . رسول الله
 قریش لر قنورنوب مدینه نی با صارغه دیب کیری کیلما سونار ایچون
 آرتلارندن چغوب قووب کیلگان اسملی بولونی مصلحت کوردی
 هم «احده بولغاندن باشقه کمسه ایار مسون !» دیب آرتلرندن قوه چیقدی .
 واقعا قریش مشرکلری آراسنده تورلی سوز لر بار ایدی : بعض
 برسی - بز اهل اسلامنی جیکدک ده نیک مدینه گه بارب طالامی قایتامزدی ،
 بعضی - یوق ! بز ، جیکگان اسملی بولوب قایتیق ! دی . عکر مه بن
 ابی جهل کیری باریق دی ، صفوان بن امیه یوق جیکگان اسمنده
 قایتیق ؛ یوقسه اوس خزرج قبیله لری جیلوب صوغشقه چقسه لر اشمز
 کیری گه دونار دیب ایته ، ابوسفیان ایسه قایسی فکر گه آوشرغه ده
 بلمی ایدی . شولای سویلانوب «روحا» دیگران اورنغه بیتکاج عکر مه
 سوزی باصدی : مدینه گه بارب طالامق ، اهل اسلامی بتونلای بترمک

بولدیلر . لکن رسول الله صلی الله علیه وسلم احدده اولان آلتی یوز اوتوز صحابه ایله چغوب حمراء الاسد دیگان اورنده اردو قوردی . شول وقت ابو معبد خز اغی ننگ اوغلی معبد دیگان کشی بر یموش ایله مکه گه باره در ایدی ، یولده رسول الله غه او چراب احد صوغشده شهید اولان صحابه لر ایچون تعزیه قیلدی . صوگره معبد رسول الله یانندن قوزغالوب کیتدی ده روحاغه بارب یتوب ابوسفیان ایله کورشدی . ابوسفیان : آرته نی بار ؟ دیب صورادی . معبد : محمد بیک کوب عسکر ایله چقغان ، سز گه تش لرین قایراب کیله لر دیدی . ابوسفیان : سین نی ایته سگ ، آلارده قوزغالورلق حال قالمادی ایچ ! دیدی . معبد : آنلر حمراء الاسد که کیلوب میندن شونده قالدیلر ، منم فکر میچه سز موندن قوزغالغانچی انلرننگ آط یال لرین کوره باشلارسز ! دیدی . صفوان بن امیه : مونه مینم ایتکانم کیلوب یتدی ، ایده گز تیز رهک بر بلاغه توغری کیلگانچی قایتوب کیتایک دیدی . ابوسفیان غه ده قورقو توشدی . تیز رهک قوزغالوب مکه گه کیتدیلر . معبد اول وقت مسلمان بولماسه ده اهل اسلام طرفداری ایدی ، شول روشچه قریش لر نی قورفتوب کیری قایتار دیده هم بر کشی یبرب قریش ننگ مکه گه کیتکانون رسول الله غه بلدردی .

رسول الله ننگ رقیه اسملی قزی حضرت عثمان نکاحنده ایدی ؛ اوشبو سنه ده رقیه وفات بولدیغندن ، آندن صوگ رسول الله ایکنچی قزی ام کلثوم نی حضرت عثمان غه بیردی . شوننگ ایچون حضرت عثمان غه «ذی النورین» دیب ایتلدی .

اوشبو یلده رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت عمر ننگ قزی حفصه ایله زینب بنت خزیمه نی نکاح لندی - حضرت حسن بن

علی رضی الله عنه تو غدی - بار چه مسلمانلر غه خمر ایچمک حرام قیلندی.

دورتنجی سنه

مونده «بنی نضیر» غروهسی بولدی. بنی نضیر مدینه یهودلر نندن برزور قبیله در. بونلر اهل اسلام ایله بربر سینه ضرر ایتماسکه، برسن برسی صاقلار غه عهد قیلشقانلر اییدی. بروقت رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه لر ایله بنی نضیر دیارنده اییدی؛ شول وقت بو زار شیطان ننگ و سوسهسی ایله رسول الله نی اوتر مک بولدیلر. مؤنی آگلاب رسول الله آنلر غه قارشى صحابه لر ایله چقدی و یهودلره عهدلرینی بوزب بو قدر زور خیانت که کر شکانلری ایچون بتون یورط بیرلرین تاشلاب کیتار که قوشدی. یهودلر ایلك کیتمکچی بولسه لرده صکره قارشى توردیلر، کیتمدیلر. رسول الله آنلر نی محاصره قیلدی. یهودلر قارشى تورر غه قدرتلری اولمادغندن خاتونلرین، بالالرین، ماللرین آلوب، صوغش قورال لرین قالدرب کیتدیلر. شول یلده «ذات الرقاع» غروهسی بولدی. شو یله که: بنو محارب، بنو ثعلبه اهل اسلام ایله صوغشر غه حاضرلنه دیب خبر ایرشدی. رسول الله صلی الله علیه وسلم بونلره یدی یوز عسکر ایله چقدی. دشمان بایتاق جیولغان اییدی؛ لکن الله تعالی کوکل لرینه قورقو صالدى، صوغش بولمادی. اوشبو سفرده جبرائیل فرشته کیلوب صلاة الخوفنی ایرشدردی هم تیمم رخصتی ده نازل اولدی. دخیده صوغشی بدر غروهسی ده اوشبو یلده بولدی. شو یله که: ابوسفیان احد صوغشنده. کیلهسی یل ننگ بدرنده تاغن صوغشور مز دیب ایتهکان اییدی، شوکا

قارشى رسول الله چقدى؛ لکن ابوسفیان و عدەسندە توره آلمادی.
 اهل اسلامنى حيله ايله گنه قور قتمق بولدی. شو یله که: نعیم بن
 مسعود الاشجعی نى ياللاب: اهل اسلامنى قور قتورلق سوز سويلاده
 آنلر بدر صوغشینه چغار غه قور قسونلر ديب مدینه گه یبردی،
 آنک اوستنه ابوسفیان اوزى عسکر جيوب چقدى ده ايکى کونلاک
 يول کیتکاج: بويل آچلق یل، بزگه توقلق یل غنه یاری، ایدە گز قایتیق
 ديب کیری قایتدی، لکن ابوسفیان ننگ حيله سی رسول الله نى برده
 قور قته آلمادی. رسول الله مگده بیش یوز صحابه ایلان بدر
 قریه سینه باردی، هر یلنى بدر قریه سندە ذوالقعدە آینده یارمنکه بوله در
 ایدی؛ ابوسفیان ننگ ایتکان وقتى ده شول یارمنکه ایدی؛ مشر کلر
 قور قوب کيامگاج اهل اسلام راحتلنوب صاتو آلو ایتدی لرده
 قایتدی لر، باشقه قبیله لر آراسنده قریش ننگ شهر تی صندی؛ اهل
 اسلامغه هر یاقدن محبت آرتدی شهر تلى آرتدی.
 شول سنه ده رسول الله ننگ زوجه سی زینب بنت خزیمه وفات بولدی؛
 حضرت حسین بن علی رضی الله عنه توغدی؛ رسول الله ام سلمه نى
 نکاح لندی؛ شولوق سنه ده رسول الله زید بن ثابت که یهودلر ننگ
 یازولرین اوگرانرگه امر قیلدی؛ یهودلردن یازو کیلسه او قرغه و آنلره
 یازاسی بولسه یازار غه کرک بوله درایدی، شول سببلى یهودلر ننگ
 یازون بلورگه تیش بولدی.

بُنْجِي سِن

بویله ده «دومة الجندل» غزوه سی بولدی: عربلردن برآز کمسه
 لر اوزغان بارغان لره ظلم قیله لر ایدی بونلر مدینه گه صوغش غه ده
 بارمق بولدی لر. بونى ایشکاج رسول الله مگ کشی ايله چقدى، یقین

کیلگاج عربلر ماللرینی قالدرب قاچدیلر. مسلمانلر آنلرننگ ماللرینی قوالاب آلوب کیتدیلر. بو، اهل اسلامغه مشقتسز آنصات غنیمت بولدی.

«بنی المصطلق» غزوه سی ده بوسنه ده بولدی. مونی مریسیع دیب ده ایتهلر بونلر اهل اسلام ایله صوغشماق بولوب عسکر جیدیلر؛ احد صوغشنده ده مشرکلره یاردم ایتکانلر ایدی. رسول الله مونی ایشدب بونلره باروغه چقدی. رسول الله چقغانون ایشتکاج بیک قورقشدیلر. باشلری اولان حارث بن ضرار قاتندن آیریلدیلر. مریسیع اسملی صوغه کیلوب حیوانلرینی اچرتهلر ایکان اهل اسلام کیلوب یتشدی رسول الله بونلره: ایمان کیترسه گز همه گز قوتلورسز! دیدی. بولار باشی بوزق عسکرایله صوغشرغه توتونغان بولدیلر، رسول الله عسکرنی صوغش فنی اصولنچه صفقه تزدی، بارسینه بر یولی هجوم ایترگه قوشدی. شول روشچه اهل اسلام هجوم ایتکان ایدی؛ دشمان بیک تیز بوزلدی. اون کشی دشماندن هلاک بولدی، باشقهلری اسیر آلندی. بشمگ قوی، اونمگ توه غنیمت آلندی. اسیرلر یدی یوزدن آرتق اولوب آرالرنده حارث بن ضرار ننگ قزی جویریله بار ایدی. غنیمت مالی بولگان چاغنده اول قز ثابت بن قیس اولشینه تیدی. ثابت آنی صاتمق بولغان ایدی؛ رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرتلری ثابت که بهاسن بیردیده اوزینه نکاح لندی. صحابه لر مونی کورگاج: ایندی بو اسیرلر همه سی ده رسول الله ننگ قاین انوسی کبی قرداش بولدیلار؛ رسول الله غه قرداشاکی بارکشی اسیر بولماس، دیدیلر ده اسیرلرنی آزاد ایتدی لر. جویریله بیک بختلی قز ایکان: برکون ایچنده اسیرلکدنده

قتولدی هم رسول الله غه زوجه لك سعادتنی ده آلدی؛ آنک اوستینه بتون قومی ننگ اسیرلکدن قوتلوینده سبب بولدی.

غزوة خندق

قریش مشرکلری اهل اسلام ایله صوغشور ایچون اتفاق قیلشدیلر، یقین لرنداغی عربار نیده قوتور توب قوزغاتدیلر. قریش لره عرب قبیله لرندن هم یهودلردن قوشلوب مجموعسی اون مکه عسکر بولدی؛ بونلره قائد (عمومی قوماندان) ابوسفیان ایدی؛ بارسی ده یولغه چقدیلر. رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرتلری مونی ایشتیکاج صحابه لر نی جیوب کیکاش ایتدی. فرس (ایران) مملکتندن کیلگان حضرت سلمان الفارسی: «بزنگ یر مزده دشماندن صافلانور ایچون خندق - قنال (چو قر) قازو عادتنی بار؛ دشمان شوندرن اوزب کره آلمی در» دیدی. رسول الله مونی مصلحت کوردی. حاضر بار خلقغه چو قر قازرغه قوشدی. بارچه صحابه لر چو قرنی قازی باشلادیلر. رسول الله صلی الله علیه وسلم اوز ییده بولشه، مبارک قوللری ایله بالیحق تاشی در ایدی. بر وقت: فلان اورنده تاش بار هیچ و اتوب بولمی، دیدیلر. رسول الله صلی الله علیه وسلم باردی، مبارک قولینه لومنی آلدی، بسم الله دیوب بهرگان ایدی؛ تاش ننگ اوچده بری قوبارلدی. صوگره الله اکبر میکا شام آچقچلری ویرلدی دیدی. ینه بسم الله دیب بهردی تاغن اوچده بری قوبدی. صوگره الله اکبر فارس اقلیمنگ آچقچلری ویرلدی دیدی. ینه بسم الله دیب اوچنچی کره اوردی، تاش ننگ بتونلایی قوبدی.

صوگره الله اکبر یمن آچقچ لری میگا ویرلدی دیدی. و بوندن باشقه دخی بو خندقنی قازغان وقتده رسول الله دن آز طعام ایله کوب کشینی تویدرمق کبی بیک عجب تورلی معجزه لر کورندی. اون بش کونده خندق قازلوب تمام بولدی.

مشرکلر کیلدی لر، توغری مدینه گه قاراب یوردیلر. کرب اهل اسلامی بر حمله ده بتره مز دیه کیلگان مشرکلر، خندقنی کورگاچ عجبکه قالدیلر. موگا قدر هیچ بر خندق کورگانلری یوق ایدی، آنده مونده بارب قارادیلر؛ کررگه یول تابمادیلر، قایدن کر مک بولسه لر قارشیلرندن اوق یاغدیره لر ایدی، بیک آبترادیلر. اول وقتده بنی قریظه اهل اسلام ایله اولان عهدلرینی بوزدیلر. بوده اهل اسلامی قورقوغه توشردی؛ حتی رسول الله کیچه لری مدینه شهرینی صاقلامق ایچون اوج یوز ککمه ایله زید بن حارثه حضرتلرینی وایکی یوز ککمه ایله سلمه بن اسلم حضرتلرینی بیردی. رسول الله صلی الله علیه وسلم اوزی ده قالغان عسکر یله طاگغه قدر خندقنی صاقلار ایدی. خندق ننگ بر اورنی قازلوب یتمگان ایدی. شول اورننی رسول الله اوزی صاقلار ایدی. مشرکلر اون بش کون مدینه نی چولغاب توردیلر. اول وقت اهل اسلامغه بیک چیتون بولدی. آرالارنده آچلق ایدی، آننگ اوستنه منافق لر: محمد بزگه قیصر و کسری لرنگ خزینه لرنی وعده ایته و حالنکه بز خندق ایچنده بر آدیم کیته آلمی بیکلانونوب بو ولوب توره مز دیب ایته باشلادیلر. عربلر هیچ قایسی مونداین اوزاق صوغشو، خندق قازو کبی اشلر، برده ایله لنگان لر ایدی. شوننگ ایچون دشمانلری بولغان مشرک

عربلرننگده بياك غيرتى قايتقان ايدى، آنلره بيگره كده چيتون ايدى. حيوان لرينه اشارغه بولماغاندن حيوانلرى اوله، قش وقتى اولدغندن مشركلر اوزلرى صووقدن اوشوب تتره مكدلر ايدى، صوغشده اوزاق حيله لر - مكرلر ايله ماتاشماي تيز گنه صوغشوب جيگگانمى جيگگانمى اشنى تيزراك بتر ب يورطلرينه كيتمك قصدندلر ايدى. آخرنده بر اشده قيله آلمغاچ عمرو بن ود اسملى بر كشى بر طار اورندن آطنى سيكردب خندق ايچنه كردى. عكرمه، هبیره، نوفل، ضرار بن الخطاب، مرداث لرده بر گه خندقدن ايچكه كرديلر. ابو سفیان ايله خالد آنلره آرقه بولوب بر فرقه مشركلر ايله خندق قرينه قدر كيلوب طشدن غنه قاراب تورديلر. عمرو بن ود ايداشلرندن آلغه تابا آيرلوب كيتدى ده ميكا قارشى صوغشورغه كم چغه؟ ديب قچقردى. حضرت على: من چغام يا رسول الله! ديدى. رسول الله: تورب تور! اول كيلگان عمرو ديدى. اوچ كره عمرو قچقردى؛ قارشى سينه هيچ كم چغوچى بولمادى. حضرت على اوچسندده مين چغام ديه در ايدى. آخرنده عمرو بولسه ده من چغام ديدى. رسول الله آگا اوزينگ كوبه (زره) سنى كيدردي، ذوالفقار اسملى قلچنى حضرت على ننگ بيلنه طاقدى. رسول الله اينر گولك تلهب قالدى. حضرت على جيهو عمرونگ يانينه باردى. حضرت على ايلك عمرونى حق دين گه چاقردى. عمرو آغزىن طوطرب كولوب: «بو سوز ايله مينم قارشومه چغارلر ديب اويلاغانم يوق ايدى، سين كم صوگ؟» ديدى. حضرت على: «مين ابو طالب اوغلى على من» ديدى. عمرو: «باشقه الوغراق كشى كز يوقمى، ئلى سينگ آغز كدن

سوت ایسی بتمگان ، آتاگ بلان کوب اش قیلدق، سینگ جانگی قیو مکا آغر کیلور» دیدی .

حضرت علی : « درست ! لکن من سینگ فانگنی توگار گه بیک حضور لایوب کیلدم، اما سینده آتکندن اینوب مینم کبی جیاو بولور غه تیوش » دیدی . بوسوز عمرو گه بیک قاطی تیوب آتندن توشدی ؛ یاشین کبی حضرت علی گه هجوم ایتدی ؛ حضرت علی قالقان توتدی ؛ عمرو شول قدر آچو برله چابدی که قالقان تیلوب کیتدی ؛ حضرت علی ننگ باشی ده از رهک یاره لاندی . نوبت حضرت علی گه کیلدی ، ذوالفقار ایله بر چابوده عمرونی اوتردی . صگره نوفل چقدی . آکا قارشی زبیر بن العوام حضرت تیری باردی ده تنی بوینچه باشندن یارب تو شرب حتی ایارنی ده کیسیدی . حضرت زبیر گه : سینگ قلیچک کبی قلیچ کورمدک، آرقلی چاوب چغه آلالار ، اما بتون گاودهنی بوینچه یارمق بیک عجب دید کلرنده ؛ حضرت زبیر : « آنی اشله گان قلیچ دگل ، علمدر . » جو ابنی ویرمش . خندقه کرگان مشرکلردن ضرار بن الخطاب، عکر مه بن ابی جهل، هبیره، مرداث لره حضرت عمر ، حضرت علی ، حضرت زبیر باره باشلاغانلر ایدی ؛ مشرکلر کرگان اورنلرندن کیری چقدیلر . عکر مه قورقونندن قاوشاب بعض قورالنی تو شرب قالدوغان ایکان ؛ حضرت حسان رضی الله عنه آنی هجو - مسخره ایدرک بیتلر سویله مشدر . عمرو بن ود کبی یالغزی بر بولک عسکره قارشی تورب جیکه تورغان کشی ننگ صوغش باشنده یوق بولوب

کیتوی مشرکلر نی بیک آرطق حسرتلندرب، اهل اسلامی شادلاندردی.
ابوسفیان بو کون بزگه فائدهلی اش یوق دیب اردوسی (۳) یانینه
کیتدی، ایرتهگی کون همه مشرکلر، بنی قریظه یهودلری ایله اهل
اسلامی هر طرفدن چولغاب آلوب اوق یاغدر دیلر. آچلقدن ده
بیک آبتراغان خلق، آنک اوستنه بوروشچه دشماننگ هر طرفدن
چولغاب اوق آتولری اهل اسلامی بیک قورقتدی. لکن الله تعالی
اهل اسلامغه بو بلادن قوتلورغه سبب لرنده حاضرلدی. شو یله، که:
غطفان قبیله سی ننگ نعیم بن مسعود دیگان کمسه لری یاشرننگه
ایمان کیترب قاراول لردن رخصت آلوب رسول الله یانینه کردی؛
کلمه شهادت کیتردی. عربلر مینم اسلام نی هیچ قایسی بلگانی یوق؛
اگر امر ایدر ایسه گز بو خصوصده اسلام دیننه بر خدمت ایدر
ایدم دیدی. رسول الله: « صوغش حيله هم بر نوع آلداش در؛
بزنگ ایچون بر حيله قور! » دیدی. نعیم باطر، قبیله سی ننگ
الوغلرندن هر اشکه یارارلق، بیک اوتکن فکرلی برکشی
ایدی. اوّل عهد بوزغان بنی قریظه ناحیه سینه باردی، کعب بن
اسد ایله کورشدی. قومی ننگ زورلری ده شونده ایدی. نعیم آنلره:
« ای بنی قریظه الوغلری! مین سزنی نی قدر سوگانمنی بله سز،
شول سزگه اولان محبتتم سببلی سزنگ حالکرنی اویلاب یوریم»
دیدی.

یهودلر بزسیکا اشانه مز، یه نی اویلادگ، سویله! دیدیلر.
نعیم: « منه مین شونی اویلیم: قریش ایله غطفان قبیله سی محمدلرنی

(۳) اردو دیب کوب عسکرگه ایتله در. مثلا: دورت مگ یا که اون مگ

بتر رگه کیلدیلر؛ لکن محمدیلرده شاقطی غنه طرشه لر؛ بیر شر کبی
کورنمیلر؛ حاضر ایندی قریش و غطفان قبیله لری ننگ غیر تلیری
چیگوب بتدی؛ بولدره آلماسه لر سزنی یالغز تاشلاب کیتار لر؛
محمدیلر ننگ قولنه توشارسز؛ ایلک آنلر ایله عهد گز بار ایدی؛
آنی بوزد گز؛ سوگندن سز نیچک ایتوب اهل اسلام دن قوتلور سز!
اشکز بیک نچار بیت؛ مینمچه منه بولای کرک: قریش ایله بنی غطفان دن
محمدیلر ایله اشنی بتور ماینچه بزنی یالغز تاشلاب کیتماسسز دیب
زا کلات کبی ایدب اشرافلر ندن بر نیچه کشینی آلورغه کرک»
دیددی. یهودلر مونی ایشدب: بیک درست ایته سگ شولای تیش، دیدیلر.
آندن سوگ نعیم ابوسفیان مجلسینه باردی ده: «سز ایشد گز می؟
یهودلر محمد ایله اولان عهدلرینی بوزغانلرینه اوکنوب یا گادن
محمد ایله یاشرین اتفاق قیلشقانلر؛ اوزلری ننگ عهد بوزولری
قارشینی سنه قریش ننگ همده غطفان ننگ اشرافندن رهن (زا کلات)
دیب بر آز کشینی آلوب محمد که طابشر رغه وعده قیلغانلر؛ اگرده
سزدن کیلوب رهن گه کشی صوراسه لر بیره کورمه گز!» دیددی.
مشرکلر آبتراشدیلر، بوسوز ننگ چنلغن بلور ایچون بنی قریظه
یهودلرینه خبر کوندردیلر. خبر کیتروچی: بز ننگ مونده کیلومز،
سز ننگ الوغلر گز ننگ قز قدر وی همده آنلر ننگ وعده ودیملاوی
بوینچه صوغشقه کیلدک؛ لکن کورنه در که سز بیک آور قیلمدانه سز
بز که مونده اوزاق تور رغه ممکن دگل، آچلقدن عسکرلر مز
زارلانه، حیوانلر مز هلاک بوله، ایندی سزده بزده ایرته گه محمدیلر گه
هر طرفدن بیک قاطی هجوم ایتیک، بو اشنی آخرینه ایرشدر وب
نتیجه سی کورلسون! دیدیلر. موگا قارشینی بنی قریظه یهودیلری:

« ايرته گه شنبه كوندر ، شنبه كون بيرام ايدهمز ، هيچ بر اش اشلاميمز ، شنبه دن صوگ صوغشقه باررغه ممكن ، لكن آندهده شرط ايلان گنه بارهمز ، مونه بزگه الوغلاز كز دن يتمش كشيئي رهن ايدوب صالگنز ، آنلري بز كر يپوست مزده يابوب تورغز ييق ، شوندن صوگ سزگه اشانوب هم طنچلاب صوغشورغه ممكن بولور » ديديلر . قريش ايله غطفان ، يهودلردن بو سوزني ايشتكاج نعيمنگ سوزي راست ايكان ! ديديلر . واقعاً يهودلرده رسول الله ايله اولان عهدلريني بوزغانلرينه بيك اوكنوب كر يپوستلرينه كروب بيكلانديلر ، اهل اسلام غه قارشى تورماسقه بولديلر . شولاي ايتوب قريش لر ايله بني قريظه آراسينه اختلاف توشدى . اش باشقه تورلي بوله باشلادى .

آندن صوگده بر نيچه كون محاصرهده ثبات كوسترسه لرده اولگي كبي غيرتله آلماديلر . نهايت رسول الله صلى الله عليه وسلم بر كون اويله ايله ايكندى آراسنده الله تعالى گه دعا قيلدى ، وشول وقتده رسول الله نك يوزنده شادلق علامتي كورندى . حالبوكه جبرائيل فرشته كيلوب الله تعالى طرفندن جيل همده فرشته لر ياردم اولمق اوزره بيرلگانين بلدرمش ، رسول اكرمده صحابه لرگه سونچ ويرمش ايدى .

ايكندى صوگنده بيك يمان جيل داوول ظاهر بولدى ، جيل بيك قورقنچلي صورتهده قاطي هم صووق ايدى . يرده اولان توزان توفراق ني مشركلرنگ يوزينه كوزينه اورمقده ايدى . اش پشورگه ديب اوط اوستينه قويغان چولمكلريني آودارب تاشلادى ، عسكرنگ چادرلري هواده اوچوب يوري باشلادى ، كيچ بولدى قارانغولق

با صدی، قورقنچ تاغن قوتلانندی. بواشلاز همه سیده دشمان عسکرینه
خاص اولوب باشقه اورنده جیل داوول هیچ قایسی سی یوق ایدی.
لکن اهل اسلامده، قایسی آچاقدن قایسی صوووقدن چدی آلمای
تارقالبوب، رسول الله یاننده باری اوچ یوز قدر صحابه قالدی.
رسول الله کیچ ایله حضرت حدیفه نی دشمان اردوسنگ حالن بلوب
کیل دیب یوردی. حضرت حدیفه کیچه ننگ قارانغوسنده باری قریش
اردوسینه کردی، کوردی که دشمان نی قیلورغده بلمی تمام آبتراغان،
ابوسفیان تمام امیدسزلنوب: ای جماعت مونده بزگه تورغده اورن
یوق، حالبو که بنی قریظه یهودلری ایله ده آرامز بوزلدی، مین
کیتام، سزده قایتکز! دیب ایتدی. حضرت حدیفه رسول الله غه باری
واقعه نی سویلادی. رسول الله برجلمایوب کولمسره ب قویدی. شول
روشچه ابوسفیان توهسنه منوب کیتدی. آرتندن باشقه لری دخی
کیتدیله. باری عمرو بن عاص ایله خالد ایکی یوز آطلی عسکر
ایله مشرکلر تمام قوزغالوب کیتوب بتکانچی قاراب صاقچی کبی
توردیلر، آخرنده باری قریشده غطفانده کیتوب بتدیله. اورنلرندم
آزق و باشقه بایتاق نرسه لری قالغان ایدی. ایرته سی کون آنی
آلوب اسلام عسکرینه کیتدیله. آنک اوستینه بکره سی قوه لده بوکجه
ایله قوللرینه توشدی، انلری ابوسفیان یهوددن حیی دیگان کشی گه
بیرب اول حیی تاغن خرما، آزق بوکلاب کیری بیریگان توه لده
ایکان. اهل اسلام توه لرنک بعض سنی صوی یوب بیشریک آشادیلر،
خرمالر نی ده. آشادیلر، اهل اسلامه باچلق واقعه موندای بازوقیا
بولوی ده نر وارت شادلق بولوب باچلق واقعه موندای بازوقیا

غزوة بنی قریظه

مدینه یهودلری خندق غزوہ سنده عهدلرینی بوزوب اهل اسلامغه دشمانلق قیلغانلر ایدی. رسول الله اوچ مک کبشی ایله بونلری محاصره قیلدی. بنی قریظه : بنی نضیر کبی بزده بالالرمزی، خاتونلرمزی، ماللرمزی آلوب کیتیک، صوغش قوراللری سزگه قالسون دیدیلر . و حالنکه بنی قریظه ننگ خیانتی بیگرک زور ایدی. اهل اسلام ایله دوست لقعغه عهد ایدو بده یاردمچی دوست ننگ ایگ کراک وقتنده بونلر عهدلرینی بوزب دشمانغه یاردم ایتکانلر ایدی. شول سببلی بنی نضیر گه بیرلگان صلح بونلره ویرامدی . رسول الله بونلری سعد بن معاذ رضی الله عنه حکمینہ طابشردی . سعد حضرتلری : « ایرلری او ترلسون ، ماللری بولنسون ، خاتونلری بالالری اسیر ایدب آلنسون ! » دیب حکم ایتدی . صگره مدینه بازارنده اوزونچه برچوقر قازب ایرلری شونده قلیچ ایله چابلدی . عددلری آلتی یوز ایله یدی یوز آراسنده ایدی . زید بن حارثه رضی الله عنه اولده رسول الله ننگ قلی ایدی، صگره آنی اوغل ایتدی . زید او یله نگان کبشی ایدی؛ لکن خاتونینی طلاق قیلدی. عربده بر ناچار عادت بار ایدی: اوغل ایدب توتولغان بالا حقیقی اوغل حکمنده اوله ایدی، موگا بناء میراث آلور و صهریه حرمت یعنی کیاولک یا خود نکاح سببلی حقیقی بالاده، کم لر کم لره حرام ایسه بو بالادهده شول کمسه لر گه حرام بوله در ایدی. انه شول عربلر ننگ جاهلیت زماننده غی ناچار اولان عادت لرینی بتورر

او چون الله تعالی، رسول الله صلی الله علیه وسلم گه زیدنگ آیرغان خاتونینی آلورغه امر ایتدی. رسول اکرم اول خاتوننی نکاح لنوب آلدی.

اوشبو سنهده حجاب یعنی رسول اللهنگ زوجهء مکرمله لری یاط ایرلره کورنمی - پرده لی اولمقلری امری نازل اولمشدر. دخی شوشی سنهده حج فرض بولدی. بر آولده اولان اهل اسلام هر کوننی بش مرتبه جیلوب اللهغه عبادت قیله لر و بر برسی ننگ حال لر ن کوره لر - طانیشه لر؛ یراغراق اولانلر آطنهده بر کره جیلوب جمعه اوقیلر، قرداشلک دوست لقنی بر بریله کور شوب یا گارته لر، ایندی کره ارض ننگ تورلی اطرافینه طار الوب تورلی عادتده، تورلی تلده، تورلی قیافتده اولان خلقلر هر یلده بر کره مکدهده جیلشوب الله تعالی گه عبادت ایدب حاجت لرنی صوراسونلر، بر بریله طانشوب آکلاشوب بر برندن فائده لی اولان فکر لری آالشسونلر، یاردم گه محتاج اولانلرینه فائده لی اولان جمعیتلر یاصاب یاردم ایدشسونلر، واوزلرنده اولمایوب دیگر لرنده کوریلان کور کام اش لری اوگر انسونلر و باشقه اوشبوننگ کبی بیانندن تل لر قلم لر عاجز اولورلق مصاحت لری جامع اولان حج ننگ مشروع اولماقندهنی قدر فائده لر اولدیغی معلومدر. الحاصل «واعتصموا بحبل الله جمیعا ولا تفرقوا» (۱) آیه شریفه سی ایله عمل قیلورغه یکلک ایدن سیلردن بر بیوکی حج در.

(۱) معناسی: «الله تعالی ننگ بینه بار گزده یابشکنر، آیرلشما کنر!» مونده ی بدن مراد قرآندر. قرآن غه یابشکنر، آننگ ایله عمل قیلکنر دیمکدر. آننگ اوستنه همه گزده یابشکنر، آننگ اوستنه آیرلشما کنر دیدی. یعنی:

اوشبو سنهده جویره بنت الحارث نی رسول الله (ص) تزوج
 ایتدی و بو تزوجده دخی عجب توری اشار کورندی. اول اشلرنی
 رسول الله نبوة نوری ایله کشف ایتمش ایدی. شو یله که: جویره ننگ
 آتاسی حارث، بنی المصطلق ننگ سیدی ایدی. محاربهده جویره
 اسیر لر آراسنده ایدی. رسول الله جویره نی تزوج ایتدیکنی کورگاج
 صحابه لر ایتدیلر: ایندی بو اسیر لر رسول الله ننگ صهری (بالذریاقین
 انوسی) بولدیلر، رسول الله ننگ صهری اسیر اولمق لایق ایمس دیب
 همه سی اسیر لر نی آزاد قیلدیلر. بو اینر گولکنی بنی المصطلق کورب
 همه سی ننگ کوکلی یومشاب اسلام غه محبت ایتدیلمده مسلمان
 اولدیلر. اولده اهل اسلام غه نینداین قوتلی دشمان ایکان، رسول الله ننگ
 حسن سیاستنده مسلمان اولدیلر، همده اخلاصلی دوست لری قوتلی
 یار دمچی لری اولدیلر.

آلتنجی سنه

مونده «بنی لحيان» غزوه سی بولدی. بونلر عاصم بن ثابت نی و آنک
 قرداشلرنی خیانت ایله اوترگانلر ایدی. رسول الله ایکی یوز آطلی
 عسکر ایله چقسهده هیچ کم توغری کیلمای قایتدیلر.
 بوسنهده «غزوة الغابه» بولدی: رسول الله عینه بن حصن گه

اهل کتاب کبی آرا گزه اختلاف ایدب حق لقدن آیرلما گز یاخود جاهلیت
 زماننده غی کبی بربر گز ایله صوغشما گز دیمک یا ایسه آرا گزده اولان الفت
 نی بیارب دشمانلق توشررلک نرسه لردن صاقلان گز دیمک اولور. اهل اسلامه
 بری بریله الفت ایدب دشمانلاشماین اتفاق ایله تورر غه امر ایتمشدر؛ شول
 الفت ننگ حصولی ایچون هر یلمنی مکة مکرمه گه جیولوب اهل اسلام بری
 دیگر یله طانشوب آرا لرنده الفت محبت حصولینه حج کبی الوغ سبب یوقدر.

مال لرن کوتار گه ییر بیرگان ایدی، بو عینه کفران نعمة قیلدی، خندق صوغشنده مشرکله ایله بولدی، اول غنه یتمگان کبی رسول الله ننگ غابه اسملی اورنده کوتلوب یورتله تورغان توله لرین طالب آلوب کیتدیله. بن ابی ذر نی اوتر دیله. رسول الله بو عینه نی ازلاب بش یوز کشی ایله چقدی، قرق کمسه آطلی ایدی، اوق ایله آتش بولدی، بر مسلم شهید کیتدی، ایکی مشرک اوترلدی، اون توهنی قایتارب آلدیله. مشرکله قاچدی؛ لکن آرتلرندن رسول الله قوا بارمادی، باررغه صور اوچی نیده ییرمدی.

شو سنه ده «حدیبیه صلحی» بولدی: رسول الله عمره ایچون مگ دورت یوز اصحاب ایله چغوب: «مسافر لر آلوب یوری تورغان قورال دن باشقه قورال آلماکز» دیدی. شوننگ ایچون قنی سنده اولان قلیچ دن باشقه قورال آلمادیلر. قربانلق لر نی ییردیله، شول روشچه مکه گه بارب حدیبیه دیگان اورنغه ایندیله. اولادیل بن ورقاء الخزاعی قریش طرفندن کیلدی. رسول الله دن نی سبیلی کیلون صورادی، رسول الله عمره ایچون کیلک دیدی قایتوب ایتدی؛ لکن قریش اینانمدی. محمد عسکر یله مکه گه کوچلاب کرگان دیب بدوی عربلر ننگ ایتولرندن قورقوب «بواش بولماس» دیدیلر. ایکنچی مرتبه حلیم بن علقمه نی ییردیله. رسول الله؛ بو حلیم قومی قربانقلر نی الوغ لقلیلار، قربانقلر نی آله ییرگز کورسون دیدی. صحابه لر قربانلر نی آله ییرب تلبیه ایتدیله. مونی کورگاج حلیم ده قایتوب محمدیلر نی طیمق هیچ درست ایمس؛ آنلر عمره ایچون کیلگانلر. باشقه لر حج قیلغاج عبدالمطلب تسلی گنه حج دن طیماگز دیدی.

قریش، حلیمس که : سین قر عربی، حیلہ - مکر نی بلمی سک، تیک
 او تور ایدیلر . آندن سوگ طائف ننگ سیدی عروه بن مسعودده
 کیلوب کیتدی ده هم «ای قریش گروه سی» من کسری پادشاه سنی،
 روم پادشاه سی قیصر نی کوردم؛ لکن هیچ قایسی ننگ قومی محمد
 قومی کبی تو گل، بونلر محمد ایلانه سنده شول قدر اخلاص ایله
 تعظیم و حرمت ایدلر، سویلاب بتر لک تو گل در . ایندی محمد سز گه
 توغری سون ایتکان، بیر گز عمره سون قیلسون، من قور قام
 صوغشو بده جیکه آلماس سز» دیدی . قریش : بواش بویل بولماس،
 بویل قایتسون کیله سی یل عمره ایدلر دیدیلر . بوروشچه اش بولما غاچ
 رسول الله صلی الله علیه وسلم قریش گه سوز آ گلاتر غه همدده
 مکه دن کو چار گه کوچی یتمگان ضعیف مسلمانلره بیک تیز زمانده مکه
 اهل اسلام قولینه کراچگون سونچ بیرر گه حضرت عثمان نی بیردی،
 وانگ ایله دخی اون کشی بیردی . حضرت عثمان باردی، همانده
 بولماس، ایدده اوزگ کعبه نی طواف قیل دیدیلر . حضرت عثمان
 رسول الله نی منع قیاغاج مین یالغز طواف قیلیم دیدی . قریشنگ
 بوسوز گه کیفی کیتوب حضرت عثمان نی حبس ایتدیلر . اهل اسلامغه
 عثمان نی اوتر گانلر دیب خبر ایرشدی . رسول الله مونی ایشتکاچده بر
 آغاچ آستنه او طرب همه صحابه لردن : هیچ کیری چیکماس سز،
 اولگانچی صوغشده ثابت بولور سز دیب بیعت آلدی . بو بیعت نی
 «بیعة الرضوان» دیرلر؛ آغاچنه شجرة الرضوان دیرلر؛ بو بیعت ننگ
 خبری قریش که ایشدلوب قورقه باشلادیلر؛ اول آراده بر . آز
 صوغشو بده آلوچیلار بولدی . اهل اسلام دن بر کمسه شهید کیتدی،

کفاردن اون ایکی کشتی نی اسیر آلدیلر. قریش بیک قاطی قورقه باشلادی، تیزرک سهیل بن عمرو نی صلح قیلشورغه یبردیلر. سهیل کیلگاج: اول بولغان صوغش بزنگ عقلی لرمز امری ایله توگل، بعض احمقرغنه آنی بلماین اشله گانلر، بو اسیر آلغان اون ایکی کمسه مزنی قایتارب بیرگز دیدی. رسول الله، یارار! اول بزنگ عثمان نی و آنک ایله برگه اولان اون کمسه نی بیرگز دیدی. حضرت عثمان نی ایباشلری ایله یبردیلر. رسول الله ده قریش دن اولان اسیرلر نی قایتاردی. صلح شرطلرنده سویلاشه باشلادیلر. سهیل منه شوشی شرطلر نی یاصاشیق: ۱ نچی - اون سنه اهل اسلام ایله قریش صوغشمی تورلر؛ ۲ نچی - قریش دن مسلمان بولوب بر کمسه بارسه آنی اهل اسلام قریش که قایتارر، اما اهل اسلام دن برسی قریش طرفنه چقسه آنی قایتاررغه قریش بورچلی بولماس؛ ۳ نچی - بویل رسول الله عمره سنز قایتیر. کیلاچک سنه کیلوب اهل اسلام ایله مکه ده حج قیلور، یانلرنده قنی سنده غی قلیچ هم جایه ایله اوق دن باشقه قورال بولماس؛ ۴ نچی - قریش دن باشقه عربلر، تلاسه لر اهل اسلام طرفداری بولورلر؛ اول وقتده رسول الله عهدنده اولوب اهل اسلام کبی قریش ضررندن طنچ بولورلر. تلاگانی قریش طرفنده بولوب قریشنگ عهد و اماننده بولورلر» دیدی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم بو شرطلرنک بارچه سن قبول ایتدی. صلح نامه ایکی نسخه ایدلوب یازلیدی ده ایکیسی ایکی طرفده قالدی. خزاعه قبیله سی رسول الله عهدینه کر دیلر. رسول الله قر بانلرین چالدی، ساچن آلدردی. صحابه لرده ایلگره ک قر بانلق لرین چالورغه

آشقماسه لرده رسول الله آرئندن همه سی ده قربان لرین چالدیلر،
 ساچ لرینی آلدردیلر. مونگ صوگنده مدینه گه طنچ لاب قایتدیلر.
 لکن صلح یازلغانده ۲ نچی شرط صحابه لر گه بیک آغر کیلگان ایدی
 مسلمان بولوب کیلگان کشی نی نیچک کافر لر گه طابشر رمز
 دیه لر ایدی. رسول الله ایتدی: بر کمسه بز دن مرتد بولسه خدا آنی
 یراق قیلسون، اما آنلردن بز گه کیلسه الله تعالی ا کار یاردم بیرردیب
 جواب بیردی صلح آرئندانوق ابو جندل بوغاولری ایله قاچوب
 رسول الله حضورینه کیلدی. رسول الله آگا حاضر بز صلح
 قیلشوق سین صبر ایت ثواب بولور الله تعالی سکا و سنگ کبی لره
 بیک تیزدن نجات بیره چک دیدی. اول بیچاره نی مسلمان بولغانی ایچون
 آتاسی بوغاولاب قویغان ایدی، تاغن آلوب کیتدی. رسول الله مدینه گه
 قایتقاچ ابوبصیر رضی الله عنه مشرکلردن قاچوب مدینه گه کیلدی،
 آرئندن قریش ایکی کشی بیردی. موگارد رسول الله ایلچی لر ایله
 کیتار گه بیوردی. ابوبصیر رضی الله عنه الله مینی قوتقارغاچ
 تاغن مینی کافر لره قایتار مسک منی یا رسول الله دیدی. رسول الله
 سکا و سنگ کبی لره الله تعالی بیک تیزدن شادلق و نجات بیره چک
 دیدی. آماغه کیلگان ایلچی لر ایله کیتدی. ذوالحلیفه دیگان اورنغه
 یتکاچ ایلچی لرنک برسون اوتردی، ایکنچی سی قاچدی. مدینه گه
 یا گادن قایتدی ده یا رسول الله سینده عهد گنی یرینه یتکردک
 مینده قوتلدم دیدی. رسول الله: ایندی سین اوزگ تلاگان
 اورنغه بار دیدی. ابوبصیر قریشنگ شامغه باره تورغان یولینه
 باردی، آنک یانینه اعرابدن بایتاق کشی جیولدی لر، ابو جندل ده

کیلدی. قریش ننگ صاتو مال لرین طالی باشلادیلر. بواش قریش که بیک یمان بولدی. تیزراک رسول الله غه بیر دیلر ۲ نچی شرط ننگ ضروری بزگه بیک قاطی تیه باشلادی اول شرط بتسون سیکا مسلمان بولوب بارسه لر کیری بیره کورمه، اوزگه قبول ایت! دیدیلر. مونی کورگاچ اهل اسلام بیک شادلاندیلر. اولده آورسنگان ایدیلر. آنگ ایچون رسول الله دن بز خطا ایتکان ایکان مز بوندای فائده لر بولور دیب او یلامدق دیب رضالق اوتندیلر. موندین سوگ رسول الله ننگ قیغان اشی همه سی عین حکمت ومصلحت بولوینه تمام اعتقاد ایتدیلر. صلح بعدنده اهل اسلام هر توری خلق و قبيله لر ایله قاتناشا باشلادیلر. اسلام دینی ننگ آق هم دنیا و آخرتکه فائده لی بر دین ایکانون آگلی باشلادیلر هر طرفدن مسلمان بولوب کیله باشلادیلر.

پادشاه لره رسول الله ننگ یازو یروی

حدیبیه صلحندن قایتقاچ رسول الله صلی الله علیه وسلم اطرافده اولان پادشاه لره خط لر یوردی. همه سینی اسلام دیننه اوندادی، کموشدن بر مهر (پچات) یاصاتدی آنده «محمد رسول» الله دیب یاز لغان ایدی. روم پادشاه سی قیصر غه، بصری امیرینه، هر قل طرفندن دمشقه حاکم اولان حارث بن ابی شمر الغسانی که اوشانداق شول قیصر هر قل طرفندن مصر غه قویلغان مقوقس که حبش پادشاه سی نجاشی که فرس پادشاه سی کسری غه خط لر یوردی؛ لکن فرس پادشاه سی تکبر لکندن چدی آلمای خطنی

یرتوب تاشلادی. بحرین پادشاهی نه، عمان پادشاهی اوزره
 بیردی. بونلر مسلمان بولدیلر. یمامه پادشاهی هوزه بن علی گه
 خط بیردی همه سینه بیرگان خط اسلام دیننه چاقرب ایدی. اوشبو
 سنه ده اهل تیماء جزیه بیرر گه صلح قیلشدیلر آنلر ده یهودی ایدی.

یرنجی سنه

بو سنه ده خیبر غزوه سی بولدی. بونلر یهودلر اولوب مدینه ننگ
 شام طرفنده ایدیلر. اوزی بیک شهب، نیچه عدد کریپچی شهر
 ایدی، مونک اوچ کریپچی اولوب، بری برندن ایرم ایدی.
 بنی نضیر یهودلری بونده تورهلر ایدی. برمگ آلتی یوز
 اصحاب ایله رسول الله بونلره باردی، تون بارب طا گغه قدر
 صوغشما دیلر. رسول الله ننگ عادتی: دشمانغه تون بارب یتسه طاگ
 بولما اینچه صوغشمی ایدی. آلتی کون محاصره قیلدیلر، یرنجی کون
 رسول الله، بو الم نی طاگ بولغانده البته شوندا این کمسه گه
 بیررمن، آنی الله تعالی هم الله ننگ رسولی سوه در و آنک قولنده
 الله تعالی فتح قیلور دیدی، طاگ بولغاچ المنی حضرت علی گه بیردی
 حضرت علی ننگ کوزی آغریدر ایدی، رسول الله حضرت علی
 ننگ کوزینی اوشکور دی هیچ آغرمغان کبی شفا تابدی.

حضرت علی اهل اسلام ایله صوغشقه کردی محاصره امرنی فوتلندر دی
 یهودیلر نی قدر قارششی غه طرشسه لرده بولدره آلمادیلر، اهل اسلام
 جیکدی بیک کوب غنیمت مالی آلدیلر. بو صوغشده حضرت علی ننگ
 قوتی جسارتی هر کمنی عجب لندر دی حتی خیبر ننگ ایشکی نی

قوبتارب آلدیده فالقان اورنینه توتوب یوردی دیو روایت اولنمشدر.

خیبر فتحی صوکنده اوشبو سنه ده حبش مهاجر لری حبشدن قایتدیلر. آنلر ایله اشعری لرننگ رئیس لری ابو موسی الاشعری رضی الله عنه اوزی ننگ قومی ایله برلکده قایتدیلر، حبشه مهاجر لر اون ییل تورغانلر ایدی.

دخیده اوشبو یلده فدک فتح قیلندی بونلر مال لرن قالدر ب اوزلری سلامت کیتار گه صلح قیلشدیلر.

اوشبو سنه « وادی القری » غزوه سی بولدی. رسول الله آنلری بوی صونارغه اوندادی؛ آنلر قارشوب اهل اسلام ایله صوغشد. یلر؛ اهل اسلام آنلره غلبه ایدب بیک کوب غنیمت مالی آلوب قایتدیلر.

اؤلده مدینه ایلانه سنده یهودی لر بیک کوب ایدی، اوزلری یاوزلق ننگ چیگنده ایدیلر، آننگ اوستنه خلقی بیک قوتور ته لر ایدی، عهد قیلشسه لر ده عهد لر نده برده اشانچلق یوق ایدی. اهل اسلامغه بو یهودیلر بیک زیانلی دشمانلر ایدی، هیچ وقت آنلردن طنچ بولورغه یارامی ایدی، آز غنه یول تابسه لر ده اهل اسلامغه ئلله نینداین فتنه لرنی قیلور غه حاضر ایدیلر. بونلر ننگ مدینه اطرافندن کیتولری اهل اسلام لره زور طنچلق بولدی.

اوشبو سنه ده « عمرة القضاء » واقع بولدی. اولگی سنه ده مشر - کلر - مکه گه کرتما اینچه کیله سی یلده کرر سن! دیب صلح قیلشقا. نلر ایدی، ذوالقعدة آیی کورنگاچ رسول الله صلی الله علیه وسلم

سگزنچی ننه

بو سگزنچی سنه ده «موته» صوغشی بولدی. موته شام دیار نده بلقایه تابع بریر در. بو صوغش ننگ سببی شولدر که: رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ بصری والی سی ننه یبرگان ایلچیسی حارث بن عمیر رضی الله عنه حضرت تلرینی شوشی «موته» ده اوتر گانلر ایدی، شول اوتر لگان ایلچی ننگ قصاصن آلمق ایچون اوچمک کشی دن بر عسکر اردوسی حاضر لیدی؛ بونلره زید بن حارثه رضی الله حضرت تلرینی امیر قیلدی. صگره رسول الله: «اگر زید وفات بولسه جعفر امیر، اولده وفات بولسه عبدالله بن رواحه امیر بولور» دیدی. دخیده وصیت لرایتدی. جمله دن برسی: سز آنده بارغاج اوز لرینی صومعه لرده حبس قیلغان ایرلر (ماناخ لر) کور رسز، آنلره تیمه گز، خاتون لرینی، صبی لرینی، اشکه یاراماسلق قارطلارینی اوترما گز، آغاج لرینی کیسمه گز! دیدی. اسلام عسکری کیتدی؛ بارب یتسه لر یوز ایللی مگ جیولغان روم عسکرینی کوردیلر، هر جهت لری مکمل، قورال، آرزق هر قایسی حاضر. یوز ایللی مگ کشی گه اوچمک اهل اسلام قارشى چغوب صوغش دیلر. زید بن حارثه حضرت تلری صوغشوب شهید بولدی. آندن صوگ المنی جعفر حضرت تلری آلوب صوغشه باشلاغان ایدی؛ آنک اوگ قولی کیسلدی؛ المنی صول قولینه توتدی، صول قولی ده کیسلوب آخرنده شهید بولدی. آندن صوگ حضرت عبدالله بن رواحه المنی آلدی، آخرنده اولده شهید بولدی.

عبداللہ شہید بولغاچ اسلام عسکری بوزلہ یازدی؛ لکن شول
آرادہ دنیا داغی قہر مانلر ننگ بر نچی سی اولان سیف اللہ خالد المنی
توتدی؛ دشمانلر ایله شوندا ی صوغشدی کہ نی قدر مشر کلری
قلچدن کیچردی، بیک کوب غنیمت مالی آلدی. لکن دشمان
آرتق کوب اولدغندن بتونلای جیکمک ممکن دگل ایدی؛ شولایده
خالد اوزی ننگ فن حربده اولان مهارتی هم بهادر لغی آرقاسنده
تورلی حیلہ هم مکر لر ایله دشمان نی قورقتوب اهل اسلامنی قوتقاروب
آلوب قایتدی.

فتح مکہ

اوشبو سنہده مکہ شہری فتح قیلندی. حدیبیہ صلحندہ خزاعہ
قبیلہ سی رسول اللہ طرفینہ، بکر قبیلہ سی قریش لر طرفینہ قاراغان
ایدی. صلح موجبنچہ قایسی یاقغہ قاراغان قبیلہ بولسه شول طرف ننگ
حمایہ سنده (صافلاوی آستندہ) وشوننگ ایله بر حکمدہ ایدی،
ایکنچی طرفدن آگا برده ظلم قیلورغہ اورن یوق ایدی. وحالنگہ
بورن زماندانوق خزاعہ ایله بکر قبیلہ سی آراسنده دشمانلق بار
ایدی. بکر قبیلہ سندن بر کمسہ رسول اللہنی هجو قیلدی. خزاعہ
قبیلہ سندن بر کمسہ آنی ایشتدیده صوقدی. شوندن صوگ بنی بکر
قبیلہ سی خزاعہ ایله صوغشورغہ تلب قریشدن یاردم ایستہ دیلر.
قریش آنلرہ یاشرین یاردم بیردی. خزاعہ ننگ غافل وقتلرندہ کیلوب
باصدیلر، یکر میدن آرتق خزاعی نی اوتر دیلر. خزاعی لر رسول اللہغہ
کیلوب واقعہنی ایتدیلر. رسول اللہ آنارہ امیدلرندن آرتق یاردم
بیرمک ایله وعده قیلدی. رسول اللہ صوغش ایچون حاضرلندی، تیرہ

یاقده اولان عربلر گه ده کیلسونلر دیب خبر ایتدی. اون مگ عسکر ایله یوردی. یولده رسول الله ننگ عمی عباس مسلمان بولوب مدینه گه کوچوب بارشنده رسول الله غه اوچرادی. رسول الله عباس نی مکه گه آلوب کیتدی، جماعت لرینی مدینه گه یوردی. دخیده رسول الله ننگ ابن عمی ابوسفیان بن الحارث بن عبد المطلب و آننگ اوغلی جعفرده رسول الله غه اوچراب مسلمان اولدیلر. اسلام عسکرلری مکه یانینه بارب مرالظهران اسملی اورنغه کیلوب یتدیلر. شول اورنده رسول الله اون مگ قدر اوط یاندر رغه بیوردی. قریش که محمد شول قدر کوب عسکر ایله کیله، عسکر ننگ آلدی - آرتی یوق دیب خبر ایرشکان ایدی. قریش لر ابوسفیان بن حرب، حکیم بن حزام، بدیل بن ورقاء لرینی خبر بلوب کیتیرر ایچون یبردیلر. بونلر مرالظهران غه کیلوب یتکاج یاندر لغان اوطنی کورب عجبکه قالدیلر. ابوسفیان - بونینداین اوط، عرفه اوطی کبی دیدی. بدیل - بنی عمرو اوطیدر دیدی. ابوسفیان - یوق بنی عمرو آز، بو اوط کوب دیدی. رسول الله ننگ صاقچی لری بونلری کوردیلرده اسیر ایدب تو توب رسول الله یانینه کیتردیلر. حضرت عمر فلجنی تو توب ابوسفیان نی قلچی ایله چابارغه بارسده حضرت عباس ابوسفیان نی رسول الله دن اوتنوب قالدردی. اول کیچده ابوسفیان عباس یاننده صاقلانوب قالدی. ایرته گیسون رسول الله حضورینه حضرت عباس ابوسفیان نی آلوب کیلیدی. رسول الله: «یا ابوسفیان لا اله الا الله دیب ایتور گه وقت یتمدیمی؟» دیدی. ابوسفیان بر آز اویلابراق تورب «لا اله الا الله» دیدی. رسول الله تاغن «محمد رسول الله دیب ایتور وقت ایرشمدیمی؟» دیگان ایدی؛ ابوسفیان

یا محمد بونگ ایچون بر آز مهلت ویر، کوکلم او تر ب یتمگان،
بر آز شك بار دیدی. بو سوزلر نی ایشدوب چادرنگ طشقی طرفندن
حضرت عمر: «های ابوسفیان، سین طشده بولسا گ بولای اویناب
سویلاشه آلماس ایدگ!» دیب قلیچنی تو توب غیرتلنوب بارا
باشلاغان ایدی؛ حضرت عباس: «ابوسفیان عقلکنی باشکه جی،
طشده عمر قلیچن تو توب سینی کوزاتوب توره چقدگمی حاضر
سینی چابار!» دیدی. ابوسفیان «محمد رسول الله» دیدی. شول
مجلسده ایباشلری حکیم ایله بدیلده مسلمان اولدیلر. پیغمبر علیه
السلام حضرت عباسقه: «سین ابوسفیان نی عسکر اوزه تورغان
کچیدکه آلوب بار، الله نک عسکر ن تماشا قیلسون!» دیدی.
حضرت عباس یار رسول الله ابوسفیان ماقتانو هم شهرتی یاراته تورغان
کشی؛ اگا بر شهرت تابارلق ماقتانوغه لایق برر اش قیلسانه!
دیدی. رسول الله: «هر کم ابوسفیان یورطینه کرسه امین در،
مسجدکه کرگان کرسه امین در، اوز یورطینه کرب بیکلنگان کشی
امیندر، قورال تاشلاغان کرسه امیندر، حکیم یورطینه کرگان کشی
امیندر» دیدی. آندین صوگ حضرت عباس، ابوسفیان نی عسکر
اوزا تورغان بوغاز یاننده تورغزدی؛ اسلام عسکری بولک بولک
اوزلر، ابوسفیان: «بونلر کملر؟» دیب بعض لرینی صوری. حضرت
عباس جواب بیره، آنلر نی طانته در ایدی. ابوسفیان قایسینه عجب لنه،
قایسینه آنلر ایله اشمز یوق دیه ایدی. عسکر اوزب بتدی.
ابوسفیان مکه گه قایتوب حکیم ایله برگه حرم شریف که باردی ده
قریش که «ای آدم لر! کیلوچی محمد، سز قارشو توره آلماسلق

زور قوت ایله کیله در « دیدی . محمد ، نی ایتدی دیب صورادیلر .
« ابوسفیان یورطینه کرگان کشی امین در ، مسجد که کرگان کشی
امیندر ، اوز یورطنده او طرب ایشکنی یابقان کشی امیندر دیب
ایتدی » دیدی . آندن صوگ ای جماعت مسلمان اولکز ، سلامت
بولورسز ! دیدی . ابوسفیان خاتونی هند اوزینه هجوم ایتدی .
صقالندن توتوب اوترکز شول احمقنی دیگان ایدی ؛ آگار قارشی
ابوسفیان صقالمنی بیر ؛ اگر مسلمان بولماسا گ سینکده موینوگ والله
چابلور ، طاوشکنی چغارمه ، بار ایوکه قایت ! دیدی . هند تیزرک
یورطینه قایتدی . مکه ایچنده خلق تمام چوالدی . قایسی مسجد که
قایسی یورطینه یوکره ، بر جیوله لر ، بر تاراله لر ، شولایده باشلق لری
ابوسفیان مسلمان بولغاچ خاقنک کوبسی اسلام دینینه میل ایتدیلر .
باری تیک عکرمه ، سهیل ، صفوان وغیریلر بر آز عسکر ایله قارشی
تورمق بولدیلر . رسول الله اوزی عسکر ایله مکه ننگ تو بن طرفندن
کیرمک بولدی . خالد بن الولید که عسکر ایله یوغاری طرفدن کررگه
وهر بر اورامدن کره چک لره قورال ایله قارشی تورماسه لر هیچده
صوغشما گز دیب قات قات ایتدی . اهل اسلام کره باشلادی ، رسول
الله بیک الوغلب کردی ؛ حتی باشی ایارینه تیارلک بوگوانگان حالده
توبانچیلک ایله کردی . قارشی توروچی ده بولمادی ؛ باری حضرت
خالد کرگان طرفده خالد که مذکور عکرمه ، سهیل ، صفوان ، وغیریلر
بر آز عسکر ایله قارشی توردیلر . خالد ، نی قدر وعظ نصیحت
قیلسده فائده سی بولمادی ؛ حضرت خالد بالضروره صوغشوب
کوچلاب کررگه مجبور بولدی . اهل اسلام دن بر کشی نی مذکور

قارشى تور و چيلر شهيد ايتكانلر ايدى؛ خالد بيك فاطى هجووم ايدب حاضر اون اوچ مشرك اوتزلدى؛ باشقه لرى قاچدى. خالد عسكردن باري ايكي كمسه شهيد بولدى. اوشبو روشچه اهل اسلام مکه گه كرديلر.

مکه گه كر گاج رسول الله توغرى كعبة اللهغه بارب طواف قیلدى، نماز اوقودى، كعبة اللهده وتيرمسندنه نيچه يوزلب پتلىر بار ايدى؛ آنلرى واتدردى، كعبة اللهنى پتلىردن آرولادى. مکه خلقى ايسه اوزلرى ننگ ايلك قىلغان ياوزلقلرنى، اهل اسلامغه قىلغان اذا و جفالرنى اويىلاب موگا قارشى اوچ آلسه، نى اشلارمز ديب كوكللرندن اويلى لر، نى اشلر گه بلمى بيك آبتريلر و قورقه لر ايدى. واقعا رسول الله، نى قياسده لول كونده قولندن كيله ايدى. اوزنى اوتور گه قصد قىلغان، اوچ يىل آشارغه بيرمى قاتشمى تورغان، قولندن كيلگان هر ياوزلقنى قىلغان دشمانغه بر اويلاغانده رحيم، شفقت ايتار ديب ايتور گه ممكن ده توگل ايدى. رسول الله بيك بلاغلى فصاحتلى بيك اثرلى ايدب بر خطبه اوقودى. اسلام ديننى آيرم آچق ايدب بيان ايتدى. مونگ صوگنده «اى قریش گرودهسى، مين سز لره نى قیلور ديب اويلىسز!» دیدى. موگا قارشى قریش لر: سين حرمتلو قرداشمز سن، حرمتلو قرداشمز ننگ اوغلى سن، سيندن اينر گولك كوته مز دیدیلر. رسول الله: «بارگز همه گز آزاد» دیدى. مونگ صوگنده همهسى اسلام دينى اوزره بيعت بيره باشلادیلر.

بو كونده معاويه بن ابوسفیان ايله حضرت ابوبكر ننگ آتاسى ابوقحافه ايمان كيتردى. شول آراده رسول الله يانينه بيك قورقوب

بر کشتی کبابی؛ حتی قورقونندن فالطریدر ایدی. رسول الله اول کشیگه: « کیل موندده، قورقمه، مین پادشاه توگل، مینده سینگ کبی کبکان ایت آشی تورغان قریش خاتونی ننگ بالاسی من » دیدی. مونه رسول الله صلی الله علیه وسلم مکة لره نینداین علو جناباق کورگازدی، مکة لرننگ اوزینه قیلغان یاوزلقزینه قارشی همه سین کیچدی. صگره رسول الله صنملری واتمق ایچون سریه لر کوندردی. قریش ننگ نخله دیگان اورنیده عزری اسملی بیک زور صنملری بار ایدی؛ اول آنی واتدیله، صگره هذیل لرننگ سواع دیگان صنملری، آندن صوگ کلب ایله خزاعه ننگ مناة اسملی صنملری بار ایدی؛ آلارنیده واتدیله.

حنین واقعه سی

رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ مکه نی فتح ایتکانی ایشد لگان صوگنده عرب لر هر طرفدن بوی صوندیلر ایسه ده هوازن ایله ثقیف قبیله لری اهل اسلام ایله صوغشور ایچون حاضرلندیله. الوغلاری جیولوب: محمد ایندی اوز قومی ایله صوغشودن بوشاندی، بزدن آنی طیوچی یوق، اول اوزی بزگه کیلگانچی بز آنک اوزینه باریق دیب کیگاش ایتدیله. صوغش ایچون حاضرلنوب مالک بن عوف النصری نی باش ایدب قویدیله، بیک کوب عسکر جیولدی. یاش وقتنده رسول الله بارب سوت ایمگان و تربیه لنگان بنی سعد ابن بکر قبیله سی ایله مشهور سیاسی درید بن صمه دیگان کمسه ده بار ایدی؛ لکن درید بن صمه بیک قارت بولغاندن بو صوغشده باری فکرگنه بیره آلدی، اوزی صوغشقه کره آلمادی.

مالك بن عوف هر کم صوغشقه خاتونی ، بالاری ، مالری ایله
چقسون دیدی. مشهور درید مونی ایشکاج نی ایچون بویله
قیله سگ دیب سببن صورادی. مالک هر کمنگ آرتنده خاتونی،
بالاری تورسون؛ صوغشچی نی آنلر آرتنده صاقلاب تورلر دیدی.
درید اگر کیری گه دونوب قاچسه لر آنلره خاتونلاری بالاری
ماللاری بر فایده کیتره آلماس؛ سیگا صوغشده باری صوغشه آلورلق
ایر ایله آنک قلچی فائده بیرر؛ باشقه لری قماچا و لاودن باشقه غه
یاراماس؛ خاتونلر، بالار قالسون، دیسه ده مالک بن عوف طکللامادی،
بارسنده آلوب باردی. اول ایرلر صف لندیلر، صکره صوغش
صفندن هیچ کم قاچماسون دیب خاتونلر نی، صکره توله لر نی، آنلر
آرتنده صغر لر نی، صکره قوی لر نی صف ایدب تزدی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم هو از ن ایله ثقیف قبیله لری ننگ
حاضر لنگان لرینی ایشکاجده آنلر ننگ اوستینه باررغه اون ایکی
نگ کشی ایله چقدی؛ ایکی مکی مکه دن؛ باشقه لری رسول الله ننگ
اوزی ایله کیلگان اهل اسلام ایدی. قایسی آطلی قایسی جیه و مکه دن
چقدیلر. حتی خاتونلرده ایرلر کبی باردیلر، غنیمت الوشی آلورمز
دیب سکسان لب مشر کده چقغان ایدی؛ صفوان بن امیه، سهیل، بن
عمر و کبی بیوک لری ده بار ایدی. دشمانغه یقین کیلگاج رسول
الله صلی الله علیه وسلم عسکر نی صف لادی. مهاجرین المنی حضرت
علی گه بیردی؛ خزر جیلر المنی حباب بن مندر گه، اوس لیلر اسید
ابن حضیر گه بیردی. باشقه لرغه دخی شول طریقه الم لر بیرلدی،
رسول الله ایکی درع کیدی. عسکر آراسنده مسلمانلار: «ایندی بز

آز وقتدهده جيگان ايدك، حاضرده بو قدر كوب بولغاچ بزگه
كم فارشي توره آلور» ديب ايتوچيلر بولدى. رسول الله صلى الله
عليه وسلم بو سوزنى ياراتمادى. دشمان عسكرى تمام حاضر لنوب
يتكان، هر اشنى صوغش علمينه توغرى كيترلوب اشله نگان؛
حتى پو صوغه عسكرلرده قويغانلر ايدى. اهل اسلامنگ آلدان باره
تورغان عسكرينه خالد بن الوليد باش ايدى. بونلر غافلرك ايكي
طاغ اراسندهغى تار يولدن اوزغانده آرتلرندن پو صودهغى عسكر
چغوب اهل اسلامنگ آرتندن بهره باشلاديلر؛ اوقنى يغمور كېي
ياغديرلر ايدى. اهل اسلام، كيساكتون آرتلرنده عسكر
كورنگاچ قورقوب قاچا باشلاديلر. رسول الله اورنونده فوزغالمى
قالدى. رسول الله (ص) ايله حضرت عباس، ابوبكر، عمر، على،
ابوسفیان و غيرلرده بار ايدى. رسول الله: «مين يالغانچى پيغمبر
توگل، مين عبدالمطلب اوغلى» ديب قچقردى؛ لکن تاوشنى
ايشتماديلر. آندن صوگ حضرت عباسقه قچقورغه قوشدى. حضرت
عباسنگ طاوشى بيك قاطى بولوب يراقغه ايشتله ايدى. حضرت
عباس بيك بلند آواز ايله: «يا انصار گروهسى، يا اصحاب بيعة
لرضوان» ديب قچقردى. آننگ طاوشون ايشتديار؛ لبيك لبيك ديب
كيله باشلاديلر. رسول الله ايلانه سینه جيولشديلر؛ بايتاق غنه بولديلر.
الله تعالى كوگل لرینه سکینه ايندردى؛ آنلرنگ يوراكارى نغودى،
بارسى بر قولدن مشركلره هجوم ايتديلر. مشركلر بوزيلوب قاچا
باشلاديلر؛ خاتونلرنده، بالالرنده، ماللرنده قايغولرى قالمادى؛ همه سینه
جان قايغوسى توشدى؛ اوزى نك باشى قتلونى غنه قارى باشلاديلر.

اهل اسلام آرتلرندن قووب قره باشلادیلر. ماللرینی غنیمت، خاتون
و بالالرینی اسیر آلدیلر. اوشبو روشچه بر کره جیگلوب بتکان
اهل اسلام کوز آچوب یومغانچی غالب بولوب کیتدیلر. مونی
کورب اهل مکه ننگ کوبسی ایمان کیتدیلر. چونکه تمام بوزیلوب
جیگلوب بتکاج یا گادن جیگمک اصلا ممکن بوله تورغان اش توگل؛
مگر الله تعالی طرفندن بیک الوغ عنایت بولسه غنه ممکن در. اوشبون
آگلی کشیلر اویلاب البته محمد علیه السلام حق پیغمبر بولورغه
کیرک دیدیلر ده ایمان کیتدیلر.

اوشبو روشچه حنین صوغشنده اهل اسلام ایلک جیگلوب
صوگره جیگدیلر.

ملاحظه: بوسوغشده ایلک اهل اسلام ننگ جیگلوینه ایکی
تورلی سبب کورینه در: برنجیسی - عسکر کوبلکینه قارارغه
و آنگ ایله آلدانورغه هیچ یارامی ایکان؛ چونکه یاردم، ناصر
حقیقی اولان الله تعالی دن گنه بولوب کوبلک ایله غالب بولو لازم
دگل ایکان. ناصر حقیقی اولان الله تعالی دن یاردم ایستهب نینداین
گنه قاطیلق کیلسده هیچ آکا قارامی اخلاص ایله طرشساگ
الله تعالی هرکم ننگ همتی و اوز امرنده طرشوی قدر یاردم بیره ایکان.
ایکنچیسی - بوعسکرده تورلی خلق بار ایدی: یا گاغنه
مسلمان بولغانلر بار، بونلر دین اسلام ننگ حقیقتن آگلاب یتکره
آلمغانلر ایدی، آنگ اوستنه بوعسکرده مشرکلرده بار ایدی،
بونلره اسلام ننگ جیگوی یاخود جیگلووی برابر ایدی. حالبوکه
عسکر همه سی برکشی کوگلی کبی تمام اخلاص ایله بولورغه تیش

ایندی، مثلاً: بوسوغشده جیگسا ک بزہ عمومی وخصوصی فائده اولدیغی کبی طرشمای آرتقه تابا قاقچان تقدیرده دنیاده عمومی وخصوصی ضرر و آخرتده قاطی عذاب بولوین چن کوکلدن اویلاب وایشانوب صوغشوچی بولور غه تیشش ایندی.

بو جیگلونی ابوسفیان بن حرب کورگاج: ایندی بولارنگ چیگولری دیکز گه قدر توقتاماس دیدی. صفوان بن امیه ننگ طوغانی: بو کون سحر باطل بولدی دیدی. موکا قارشی صفوان (اول وقتده اوزی ایمان کیترمگان ایندی) تیک تور! خدای آغز گنی طومالاسن، والله میکا قریشدن برکمه ننگ باش بولوی؛ هولزن دن برکشی ننگ باش بولوینه قاراغانده ارتغرا قدر دیدی. تاغن برسی صفوان یانندن اوزغانده: سیونچی صفوان! محمد ایبداشلری ایله بوزلدی، ایندی بوکیمچلکنی توگه للی آلماسلر دیگان ایندی، آگا صفوان آچولانوب: سین میکا بدوی عربلر باش بولوی ایله سیونچی بیره سنگ منی؟ دیدی. آنک اوستینه عکر مه بن ابی جهل: بوکیمچلکنی توگه للی آلماسلر دیب ایته سنگ، اول اش سینک قولکده توگل، اش، الله نقی - محمدنکی توگل، بو کون محمدنک اش کیبری گه کیتسه ده آخرنده آنک اش جایلانور، البته آنک مقصودی حاصل بولور دیدی. موکا قارشی سهیل بن عمرو ئلی صوگ یا کاغنه محمدنک خلافنده ایدگ بیت دیدی. عکر مه ای ابا یزید بزنیکی برشیده توگل، اول وقتده بز عقاسن ایدک، فائده سن ضرر سن طاشقه عبادت قیلدق بیت! دیدی.

غنیمت مالنی بولو

رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرتلری غنیمتنی بولگانده «مَوْلَفَةُ الْقُلُوبِ» لره کو بربك بیردی . یعنی : یا کاغنه ایمان کیتیرگانلره یا ایسه ایمان کیتیرمایوب ایمانغه یقین بولغانلرغه ، اسلام دینینه کوکل و محبت لرینی تار تو ایچون ، حلقهغه اخلاص باغلاسونلر ایچون آنلره برنجی درجه لرینه یوزره توه هم بر آز کموش بیردی ؛ ایکنچی درجه لرینه فرق توه و بر آز کموش بیردی .

غنیمت ماللری بولنگان وقتده صفوان بن امیه بولونده یوز توه کوردی . توه لر بیک شهب قیمتلی ، برنجی درجه یخشی توه لر ایدی ، صفوان ننگ بونلره کوزی توشدی ، بیک قزقدی ، بیک اعلا توه لر ایکان دیدی . رسول الله (ص) شولای یخشی منی بولار دیدی . صفوان بیک شهب اعلا توه لر دیدی . رسول الله (ص) آلا ی بولسه بو توه لر سیکا بولسون دیدی . مکه فتح قیلنغانده صفوان مسلمان اولمایوب ، لکن رسول الله دن ایکی آی مهلت صوراغان ایدی ، رسول الله آکا دورت آی مهلت بیرگان ایدی . بو کره دخی شو توه لری ده بیردی . صفوان ایسه البته بو قدر علو جنابلق حق پیغمبرده گنه بولور ، باشقهده بولماس دیب ایمان کیتردی . اوشبو تدبیرلر آرقاسنده مؤلفه القلوب لر باریسه ایمان کیترب اسلام دینینه محبة باغلاب خالص مسلمان اولدیلر . کوبسی ننگ اسلامغه بیوک خدمت لری ده تیدی .

انصار کرامدن بعض برسی اوز لرینه باشقه لر کبی مال ویرلمگاندن کیف لری کیتوب اوز آرالرنده سویلاشدیلر . بونلری

رسول الله (ص) چاقردی ده « مین اعتقادی ضعیف اولان یا گنا مسلمانلر غه اسلام دینینه محبت لری اولترسون ایچون آرتغراق اولوش بیردم. آنلر شول ماللرین آلوب یورطلرینه کیتارلر، سز لر ایسه رسول الله (ص) نی آلوب اوز دیار گزه کیتارسز شوگا راضی دگلمیسز؟ » دیدی. بارچه انصار کرام راضی راضی دیدیلرده یغلاشدیلر، بیک چن کوگادن راضی بولدیلر. رسول الله (ص) آنلره خیر دعا قیلدی. بو غنیمت ماللاری و آنلری تقسیم جعرانه دیگان اورنده ایدی. هوازن قبیله سی ننگ اشرافی جعرانه ده رسول الله (ص) یانینه کیلدیلر، مسلمان اولدیلر. اسیر آلنان بالالری جماعت لری ننگ قایتارلورن صورادیلر. رسول الله (ص) بنی هاشم اولوشینه توشکان اسیرلر نی بارسنده قایتارب آلوگز دیدی. مونی کورگاج باشقه مهاجرین وانصار بزنگ اولوشمزه تیگان حصه رسول الله (ص) نقی در دیدیلر. باشقه قبیله لرده آنلره ایاردیلر. شول روشیچه برکونده آلتی مک قل آزاد ایدلدی و هر برسینه رسول الله (ص) برار کولمک کیرتدی، هوازن قبیله سی ننگ باشلغی اولان مالک بن عوف ده کیلوب اسلام ایله مشرف بولدی. « طائف » غزوه سی ده اوشبو سنه ده اولمشدر. حنین دن قاچقان لرننگ بعضی طائف که کیلگانلر ایدی. آنلر بریل غه یتارلک آزق ایله کریپوست که کرب بیکلانیدیلر، اهل اسلامی کورگاج اوق آته باشلادیلر؛ بیک قاطی یغمور کبی یاغدر دیلر، اون ایکی کشی وفات بولدی، اون توقز کون محاصره قیلوب تورسه لرده فائده بولمادی؛ لکن آقرینلاب اوزلری اختیار لری ایله مسلمان اولورغه یقین اولدقلری آگلاشیلوب محاصره نی ناشلامق مصلحت

کورلدى، رسول الله (ص) محاصرەنى تاشلادى، جەرآنە يە قايتدى،
 بىر نىچە كۈندىن سوڭ ھوازن ایلجى لرى كىلدیار، مسلمان اولغانلر
 ایدی. رسول الله (ص) آنلرە اختیاری بىردى: اسیرلر كزى آلاسز مى،
 یا ماللر كزى آلاسز مى؟ دیدى. آنلر ایسه اسیرلرینی آلوب مال -
 لرینی قالدردیلر. رسول الله (ص) جەرآنە دە « ۱۳ » کیچ تور دى ده
 عمرە ایچون احرام باغلاب کیچ ایله مکه گه كردى. طواف قیلدى،
 استیلام حجر ایتدى، صگره عسکر ایله شول کیچه ده مدینه یه قايتور غه
 چقدى. مدینه دن چقغانینه ایكى آی، اون آلتى كون تولغانده یینه
 مدینه گه قايتوب كردى.

توقز نېجى سنە تېرک صوغى

بو سنە دە «تېرک» غزوه سى بولدى. بونى غزوة العسرة دىب ده ایتله در.
 چونکه بو عسکر نى جيوب حاضر لب بىر مک باشقه لرى كبی یکل
 اولمايوب چیتون و مشقتلى بولدى. آچلق یل ایدی. راصخو طقه
 آقچه، يولغه آرق كرك، آنک اوستنه وقت اسسى آدم بالاسى نك
 كوله گه گه كرب تور اسى كیلگان وقت ایدی، هر جهت دن مانع لر
 بار ایدی. شولای بولسه ده اهل اسلام قورقنچلى قورلردن اوتوب
 یراق اولان سفر گه چقدیلر، بىك كوب اولان دشمان اوزرینه
 قورقمای ثواب ایچون بار دیلر، رسول الله (ص)، فقیر اولان
 كمسه لره یاردم ایتكز ديه باى لر غه امر قیلدى. حضرت عثمان اون
 مگ آلتون، اوچ یوز توه یوگی ایله وایلى آط بىردى. رسول الله
 حضرت عثمانغه بىك شاد اولوب خیر دعا قیلدى. حضرت ابوبکر
 همه مالنى کیتردى، دورت مگ درهم ایدی. حضرت عمر یارتى

مالن کیتردی. حضرت عبدالرحمن بن عوف ایکی یوز اوقه آرق کیتردی. حضرت عباس ایله حضرت طلحه بیک کوب مال کیتردیلر. عاصم بن عدی طوقسان و سق کیتردی. خاتونلر بلازک، آلقه یوزک کبی زینت لرینی بارچه سن بیر دیلر. آنک او ستینه حضرت عثمان، حضرت عباس، یامین بن عمرو بایتاق عسکرنگ کر مک یار اقلرین قاراب یاردم ایتوب بیر دیلر. رسول الله (ص) اوتوز مک عسکر ایله چقدی.

یولده رسول الله (ص) ننگ توهسی یوغالدی. منافق لر محمد اوزی مین پیغمبر دیب ایتسه؛ اما توهسی ننگ قایدہ اینکانون بلمی دیدیلر. الله تعالی رسول الله غه بوسوزنی هم توه ننگ قایدہ اینکانون خبر بیردی. پیغمبر (ص) : من والله، الله تعالی بلدرسه گنه بلام؛ الله تعالی بلدرسه مین هیچ نرسه بلمیم. مونه حاضر الله تعالی میکا بلدردی، توه فلان اورنده، آنک تزگنی فلان آغاچقه ئله گوب کیته آلمی توره» دیدی. شول اورنغه بارب قارادیلر، رسول الله (ص) ایتکان روشچه تابیدیلر.

موتہ گه بارب یتدیلر، ایشتکانچه عسکر تابمادیلر؛ لکن شول طرفده اولان بعض شهر لرنگ باشلق لری جزیه تولامک اوزره صلح قیلشوب کیتدیلر. اوشبولر آراسنده ایله خلقی ننگ باشلقی یوحناده بار ایدی. رسول الله (ص) آنلره امان ایله یازو بیردی؛ عهد گزده، صلح گزده تورسه گز جان گز، مال لر گز، همه نرسه لر گز امانده بولور دیدی. مونک صوگنده رسول الله (ص) صحابه لر ایله تبوک دنده آغہ باریقمی یوقمی دیب کیکاش ایتدی. حضرت عمر: الله تعالی باررغه امر ایتسه بار دیدی. رسول الله

مین مأمور بولسام کیکاشده ایتماس ایدم دیدی. تبوکده یکر می
کیچ قونغاچ قایتدیلم، یولده تیشلی اورنلرغه، رسول الله، مسجدلر بنا
قیلدردی.

دخیده اوشبو سنهده ثقیف قبیله سندن وکیل لر کیلدی. مسلمان
اولدیلم. اوزلر ینگ قومی اولان طائف اهانی ده مسلمان بولورغه دیمله دیلم.
دخیده اوشبو سنهده ذوالقعدة آینده رسول الله صلی الله علیه
وسلم حضرت ابوبکر گه آدمی لر ایله حج قیلورغه بیورب:
بویلدن صوگ مشرکلر حج قیلماسلر، وکعبه الله نی یالانغاچ
طواف قیلماسلر دیب اعلان قیلکز دیدی. حضرت ابوبکر
آدمی لر ایله سفر گه چقغاچ رسول الله (ص) گه «سورة البراءة» نازل
اولدی. رسول الله (ص) حضرت علی نی: حج اکبر کوننی سورة
البراءة نی اوقوب آدمی لره تبلیغ ایت دیب یبردی. حضرت علینی یبارگان
چاغنده، مونی مینم اهل بیتدن بولغان ایر گنه ایرشدرسون دیدی.
شول وقت رسول الله (ص) ایله عهدی اولانلر گه عهدلری
بوزلماس، صاقلانور؛ اما عهدلرینی وفا قیلغان مشرکلر گه هم
اهل اسلام ایله آرالرنده عهد اولنغان مشرکلر گه مسلمانلر قاشنده
هیچ حمایه سی یوق؛ آنلره دورت آی مهلت، آندین صوگ، عهد-
سزلر تالاسلر قایدده کیتسونلر دیه اعلان ایتلدی. دخیده «ای ایمان
کیترگان بندهلر! مشرکلر نجس لردر، بویلدن صوگ مسجد
حرامغه یقین بارماسونلر» معناسنده اولان آیت نازل اولدی.
بویلی اهل اسلام شریعتجه، کافر لر اوز عادتلر نچه حج قیلسه لرده
بوندن صوگنی یل لرده حجده مشرکلر بولمادی.

حضرت علی سفرده حضرت ابوبکر آرتنده اویوب نماز قیلدی. شول یلده منافق لر باشی عبدالله بن ابی سلول هلاک بولدی؛ مسلمانلر آنک یاوز لغندن قوتلدیلر. دخیده حضرت عثمان ننگ خاتونی بولغان رسول الله (ص) ننگ قزی ام کلثوم وفات بولدی.

اوننجی سنه

بوسنه ده رسول الله (ص) یمن اهلینه شریعت اسلامیه نی اوگراتر ایچون کشی لر یبردی؛ یوقاری اقلیم گه معاذ بن جبل رضی الله عنه نی؛ تو بن اقلیم گه ابو موسی الاشعری رضی الله عنه نی یبردی. بیرگان چاغنده آنلرغه «یکل ایتکز؛ آغر قیلمه کز، سیوندر کز؛ کشی نی قاچرما کز!» دیدی. حضرت معاذ گه: «سین اهل کتاب اولان قوم اوزره باراسک، آنلره بارساگ اول آنلری لا اله الا الله وان محمدا رسول الله دیب شهادة بیرر گه چاقر؛ آگا بوی صونسالر؛ الله تعالی هر کون بیش وقت نماز او قورغه فرض قیلدی دیب خبر بیر؛ آگارد بوی صونسالر؛ الله تعالی بای لرینه مال لری ننگ ز کاتن بیرر گه فرض قیلدی، اوز لری ننگ بای لرندن آلنور، فقیر لرینه قایتارلور دیب خبر بیر؛ موگا بوی صونسالر ایکان اول وقت سین آنلر ننگ کو گل لرینه قدر لی کور نگان مال لرینی آلودن بیک صاقلان هم مظلوم دعاسندن بیک صاقلان! آنک ایچون مظلوم دعاسیله الله تعالی آراسنده پرده یوق در» دیدی. موندن سوگ اینکیسی ده بیور لغان اش لرینه کیتدیلر. رسول الله (ص) حضرت معاذ گه اوگراتوب اوز اتقانده بلکه ایسانلکده مینم ایله کور شه آلمازسک دیگران ایدی،

واقعا حضرت معاذ موندین سوگ رسول الله (ص) نی کوره آلمادی.
 اما ابو موسی رضی الله عنه گه اول سوزنی ایتمدی؛ اول حجة الوداع
 ده رسول الله ایله کور شدی.

حجة الوداع

اوشبو اونچی یلده رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت لری
 سوگنی حجنی قیلدی، مونی «حجة الوداع» دیر لر. رسول الله ذوالقعدة
 آیندن بش کون قالغاج شنبه کون مدینه دن چغوب مکه گه کیتدی،
 ذوالحجة ننگ سکزنجی کوننده «منا» گه بارب آنده کیچنی اوتکاردی،
 توقزنده «عرفه» گه بارب خطبة الوداع دیگان خطبه نی اوقودی؛ اول
 خطبه ده دین ننگ کر کلی اولان اصول لرینی و آندن تار ماقلانغان
 فرع لرینی بیان ایتدی. شول کوننده «الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ
 وَاتَّمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا» آیتی نازل اولدی.
 معناسی: «بو کون سز ننگ دین گزی تو گه لله دم، نعمتمنی سز لره تمام
 ایتدیم، اسلام دینی اوز ره سزدن راضی اولدم» بو کون ده شول قدر
 الوغ نعمت لر ننگ کاملنگان کونی اولدغندن هر مؤمن و مؤمنه
 الوغلاب بیرام ایتمک لری بیک اور نلی هم تیشلی اولان اشدر.

اسلام دینی ننگ سلطنتی تارالدی، هر کم گه حلق قیاشی یالتراب
 کور نه باشلادی، اسلام دینی ننگ حقیقتنی بلکلی - بلکسر همه سی بله
 باشلادی و هر اطراف خلقی بو یالتر اغان نورنی کور دیلر، یاشی
 قارطی همه سی ده موکا قزوغه باشلادی، چن کو گلدن محبت ایدب
 اسلام دینینه کره باشلادیلر، بره م لب کنه تو گل کو بلاب کره باشلادیلر،

جياولب بولسون، آطلانوب بولسون مسلمان بولور غه آشفه باشلاديلر. اسلام دينينه كرر ايچون يوك لريني تويهديلر، آطلرين ايارلديلر، اوزاق قزلردن، قور قنچلي يوللردن اوتوب بولسهده كيلديلر. شول سبيلي رسول الله (ص) حضرتلرينه چيتدن كيلوچي ايلچي لر كو بايدى، اوزلري نك خوش كوكل لري ايله هر طرفدن عرب قبيله لري مسلمان بولديلر.

بويده رسول الله (ص) نك اوغلي ابراهيم وفات بولدى، شوشي اونچي يل تمامنده رسول الله صلى الله عليه وسلم نك مكه دن مدينه گه هجرتينه اون يل دن باري ايكي آي ده اون بر كون گنه كيم ايدى.

اون برنجي -

بوسنده رسول الله (ص) برسريه حاضرلب زيد بن حارثة رضى الله عنه نك اوغلي اسامه نى باش ايدب يبرمك بولدى، اسامه ايسه اول وقتده باري اون يدي ياشلك يكت ايدى. اسامه نك قول آستنده حضرت ابوبكر، عمر، ابو عبیده، سعد كبي مهاجر لر نك الوغلي وانصار نك دخي نيچه ونيچه بيوك ذات لري بار ايدى. لكرن بوسفر تمام بولغانچي رسول الله (ص) آغري باشلادى. آغرقى قاطيلانغاچ خاتونلر نندن: مينم كوچوب يورر حالم يوق، بر گزنك حجره سنده ياتر غه رخصت بيره سزى؟ ديب صور ادى. زوجات مطهرات همه سى ده رسول الله غه حضرت عائشه حجره سنده ياتور غه رخصت بيرديلر. نماز غه چغه آلماسلق حال گه كيل گاج «ابوبكر گه امر ايدگز، امام بولوب

آدمی لرایله نماز اوقوسون» دیدی. آندن صوگ رسول الله (ص)
حضرت علی ایله فضلغه تایانوب آلدندن حضرت عباس یتا کلاب
منبرگه قدر کیتردیلر، رسول الله صلی الله علیه وسلم باشن بیلاگان،
آیاغی ایله باصوب تورر حالی یوق ایدی، منبرنگک توبانگی
باصقچینه اولتردی، الله تعالی گه حمد و ثنا ایتکانی صوکنده: «ای
آدملر! میکا خبر ایرشدی: سز، پیغمبرگز و فات بولوندن قورقه
سز ایسکان، میندن اولگی پیغمبرلردن برسی برسی قومی آراسنده
منگو قالدیمی؛ تا کم مینده سزنگک آراگزده قالور ایسدم.
آگاه بولگز! مین الله تعالی حضرتینه یولقاچاق من، سزده
میکا یولقاچق سزدر. سزگه، مهاجرلره اینر گولک قیلماق ایله
وصیت قیلامن؛ مهاجرین گه اوز آرارنده اینر گولک قیلشماق
ایلان وصیت ایتمن؛ آنک ایچون الله تعالی «وَالْعَصْرُ إِنَّ الْإِنْسَانَ
لَفِي خَسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصَّوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَّوْا
بِالصَّبْرِ (۱)» دیب ایتهدر. هراش الله تعالی ننگک اذنی ایله یورر،
براش ننگک صوگغه قالوی سزنی آشقدررغه یوکلهماسون؛ آنک
ایچون الله تعالی هیچ کم ننگک آشغوی ایله آشقماس، برکمه
الله ایله جیکشسه؛ الله تعالی آنی جیکار. برکشی الله تعالی نی
آلدارغه کرشسه؛ الله تعالی اول بندهنگک اوزین آلدار
«فَهَلْ عَسَيْتُمْ أَنْ تُلَافِتُمْ فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ»

(۱) معناسی: ایکندی یا که بر عصر ایله قسم ایدب ایتمن که، جمیع انسان خسرتده در
مگر ایمان کیترب اینر گو عمل ایدنلر و حلقق ایله وصیت ایدشکانلر، صبر
ایله وصیت ایدشکانلر گنه خسرتده بولماسلر.

میں سزگہ انصار لہر حقندہ یخشی بولوگنر ایله وصیت ایتمن؛
 آنک ایچون آنلر سزہ یور طلرینی حاضر لب سزہ تورہ چق
 اورن قیلدیلر؛ اوزلری ننگ یمش لرنده اور تاق قیلدیلر؛ اوزلری
 آچ بوله تورب آزق لرینی آرتدرب سزہ بیر مادیلر می؟ البتہ
 بیر دیلر... آگاہ بولگنر! برگزگہ ایکی کمسہ آراسندہ حکم
 قیلورلق ولایہ بیرلسہ؛ اول - انصار ننگ اینر گوسی ننگ اینر گو-
 لکنی قبول ایدب، خطالق قیلغانلری ننگ خطاسن کیچسون، آنلرہ
 استیثار (۱) قیلمه گنر. آگاہ! بولگنر! مین سزلردن آلدن بارغوچی
 من، میکا ایرشہ چکسز. آگاہ! میکا ایرشر ایچون وعدہ قیلنغان
 اورنگز حوض در؛ اگرده بر کمسہ مینم ایله حوضده کورشرگہ
 تلاسه اول کمسہ کرکلی نرسه لردن باشقہده قولن ہم تلن طیسن»
 دیب خطبہ سینی تمام ایتدی.

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ننگ وفاتی

یکشنبه کون بولغاچ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ننگ آغرفی
 آرتوب ربیع الاؤل ننگ ۱۲ نچی کونی دوشنبہ کون رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وسلم دنیادن کوچدی، اللہ تعالیٰ گہ واصل اولدی،
 دنیا زینتینہ قاراغانده رفیق اعلیٰ نی اختیار قیلدی، امانت نی تمام ادا
 قیلدی، امتینہ ایرشدر وی تیشلی اولان رسالت و شریعت نی هیچ
 خطاسز ایرشدردی، آدمی لرنی توغری یولغہ اوندادی، هرکمنی
 اللہ تعالیٰ گہ چاقردی، نینداین زور مشقت لر چیکدی، یمان قورقنچ لر

(۱) استبداد معناسندہ در. یعنی: کیشکاش سز اوز اویگنر ایله گنہ حکم

ایتمہ گنر؛ بلکه کیشکاش ایتارگہ کیرہ کہ بولسہ، کیشکاش ایدگنر!

تاتودی، آشوی مشکل اولان بیوک طاعلر کبی واقعه لرنی
کیچردی، زور تولقنلی دیگر لره چومدی، قورقنچلی قرلره کردی،
قورقنچدن قورقمادی، مشقتدن یالقمادی، حلق باطلنی یقغانغه قدری
طرشدی، ثبات اوزره اشنده دایمچیلق قیلدی، غیرت ایتدی. مونه
شونگ ایچون نادانلق، قارالق عسکر لرنی تارقاندی. بو یاقتی
دیننگ نور لرن ساچوب باطل، شرک، فجور لردن جایلگان
قارانغولق تومانلرن تارقاندی. رسول الله (ص) دنیا دن کوچدی؛
بتون بارلق اچینه کرگان نرسه لر آگا شکر قیلورغه لایق
بولغان حالنده کوچدی. وهر کم دوستی دشمانی آنی ماقتاغو چیدر،
نیک ماقتاماسون؟ چونکه رسول الله (ص) عالمنی آزغلقدن،
هلاکتدن قوتقار مقده اگ قوتلی اولان سببدر؛ بوزقلقدن، یاوز
خلقدن پاکله گوچیدر؛ شول رسول الله صلی الله علیه وسلم
برکاتنده فکر لر نورلاندی، بو عالمنگ جسمنده حق اولان مدنیت
روحو ساچلدی دگلمی؟ مونه شونگ سببلی حاللر کورکاملشدی،
کیله چک کونلر سلامتندی، رسول الله (ص) ننگ بونلری اشلامکده
زور فائده سی بیوک سببیتی بولوینی هیچ بر اوزغان عالم لر هم حاضرگی
حکیم لر انکار ایتما دیلر؛ بلکه توغری اولان حقائقنی هر قایوسی
اوزلری اقرار قیلدیلر، کتابلرینه یازدیلر، حتی بونلری صاناب
بترمک ممکن ده توگلدلر.

رسول الله ننگ وفاتی وقتنده حضرت ابوبکر ایوده اولما یوب
بنی الحارث یورطلرنده ایدی. رسول الله ننگ وفاتی آگلاغاج
مسلمانلرنی قایغو - حسرت باصدی، قورقو قاطیلاشدی. حتی حضرت

عمر فلچن چغار ب: « کم ده کم رسول الله وفات بولدی ديب ایتسه باشن چابام! » دیدی .

رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ دنیادن کو چوی خبری اوز رینه همه اصحاب، نی اشلا رگه ده آبتراب قالغان وقتلرنده حضرت ابو بکر قایتدی، خبرنی ایشندی . رسول الله (ص) ننگ یوزندن پردهنی آچدی و بو مبارک یوزینی او بوپ یغلا دی . مونگ سوکنده چقدی ده : الله تعالی گه حمد و ثنا او قوغاچ، « آ گاه بولکنز! کم ده کم محمد که عبادت قیلسه؛ محمد حقیقته وفات بولدی . اگرده الله تعالی گه عبادت قیلسه؛ درستلکده الله تعالی تر یکدر، هیچ اولمه س! » دیدی هم رسول الله (ص) ننگ وفات بولا چاغن بلدرگان « انک میت وانهم میتون ا » « وما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل افان مات او قتل انقلبتم علی اعقابکم ومن ینقلب علی عقبیه فلن یضر الله شیئا و سیجزی الله الشاکرین (۲) » آیتلرنی اوقدی . بوناری ایشتکاج حضرت عمر ننگ خاطرینه کیلدی، رسول الله (ص) وفات اولدغن بلدی . حضرت عمر : «مین بو آیتلرنی برده اوقمغان کشی کبی بولوب آبتراب کیتکان من» دیدی . رسول الله (ص) وفات حالنچه دوشنبه ، سهشنبه، چهارشنبه ننگ کیچنده قالدی . اهل اسلام اوز رینه تیزلک ایله

(۱) معنیاسی : محمد، سینده اوله چک سگ آنلرده اوله چک لردر .

(۲) محمد دگل مگر بر رسولدر . آندن ایلک نیچه رسوللر کیلوب کیمشدر، اگر اول اولسه یا اوترلسه سز کیری قایتا چاقمی سکنز! کیری قایتقان کشی بولسه، اول اللهغه بر ضرورده ایتماز، الله تعالی اسلام نعمتی ننگ قدرن بلوب شکر ایدوچی لره تیشلی ثوابن تیزدن بیره چکدر .

خليفة قویارغه اجتهاد قیلندی . حضرت ابو بکر نی خلیفه قیلغان ننگ
 سوکنده رسول الله نی جودیلر ، او چقات کفن ایله کفن لدیلر ، کفنی ننگ
 قمیص ایله عمامه سی یوق ایدی . تجهیز اشی تمام بولغاچ حضرت
 عائشه یورطنده سریری اوزره قویلدی . مسلمانلر کرب هر کم
 اوزی امام غه اویومای جنازه اوقودیلر . اوّل ایرلر ، صکره خاتونلر
 صکره صبی لر . مونگ سوکنده حضرت عائشه حجره سنده رسول
 الله ننگ وفات اولغان اور نونده لحد قاز دیلر ، چهارشنبه ننگ توننده
 شول لحد اوزرینه دفن قیلدیلر . قبر شریفینه ایندرگانده حضرت
 علی هم حضرت عباس و حضرت عباس ننگ اوغل لری فضل ایله قثم
 توشدیلر . شول دورت کمسه رسول الله نی لحدینه قویدیلر . یومق ،
 کفن صار مق کبی اش لری ده شول دورت ذات ادا قیلدیلر « رضی
 الله عنهم اجمعین » قبرن بیردن بر قارش قدر یوقاری ایدلدی ، دفن
 ایدب تمام بولغاچ حضرت بلال قبر اوزرینه صو سیدی .
 رسول الله صلی الله علیه وسلم بو دنیا دن کوچدی ، اوزندن صوگ
 اهل اسلام اوزرینه ایکی نرسه قالدردی . اگرده اهل اسلام شول
 ایکی نرسه نی یخشی درست آگلاب آنلره یابشسه لر و عمل ده ده
 شونلر ننگ کوستردیکی یولدن ایرلمای بارسه لر آنلره هیچ نرسه
 ضرر ایده چک دگدر که ، اول ایکی نرسه ننگ برسی - کلام الله اولان
 قرآندر . ایکنچیسى - اشانچلی عالملر کو چرگان حدیثدر . (الله تعالی
 هر قایومزه شول حق اولان قرآن ، حدیث کورستکان یول ایله
 باررغه و آندین هیچده ایرلما سقه نصیب ایلاسون)

رسول الله (ص) ۶۳ یل ترکک قیلدی؛ پیغمبر بولماسدن ایلک
 قرق ، پیغمبرک کیلگاچ مکده ۱۳ یل ، مدینه گه کوچکاچ اون یل

توردی. رسول الله ننگ توغان کونی، هجرتی همده وفاتی باریسی ده ربيع الاول آی ننگ ۱۲ نچی کونی دوشنبه کونگه توغری کیلیدی. (صلی الله علیه وعلی آله واصحابه اجمعین)

خاتمه

رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ بالالاری

رسول الله (ص) ننگ (۱) قاسم، (۲) ابراهیم، (۳) عبدالله، اسملی اوچ اوغلی (۱) زینب، (۲) رقیه، (۳) ام کلثوم، (۴) فاطمه اسملی دورت قزی بار ایدی. ابراهیم دن باشقه لری باریسی ده حضرت خدیجه دن توغان ایدی؛ اما ابراهیم ماریه القبطیه دن توغان ایدی. حضرت فاطمه دن باشقه لری همه سی ده رسول الله (ص) غه پیغمبر لک کیلما سدن ایلک توغانلر ایدی؛ حضرت فاطمه پیغمبر لک کیلگاج توغدی اوغلی ابراهیم هجرت دن ۸ نچی سنه ده توغدی. رسول الله (ص) ننگ بالالاری اوزندن ایلک همه سی ده وفات بولدی لر؛ باری حضرت فاطمه غه رسول الله (ص) دن صوگ آلتی آی تر کلیک قیلیدی.

رسول الله (ص) ننگ زوجه مطهره لری

رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ اون بر خاتونی اولمشدر بونلر ننگ آلتیسی قریش دن در. (۱) حضرت خدیجه بنت خویلد رضی الله عنها حضرت تیدر. بونی جاهلیت زماننده «طاهره-پاک» دیب یورته لر ایدی. حضرت خدیجه رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ خاتونی بولمق شرافتنه ایرشیدی، پیغمبر لک کیلوی ایله ایمان کیتردی. بایلغی

همده نسب و حسبى بيوك اولدغندن رسول الله غه كوب ياردم لرى اولمشدر. شونگ ايچون حضرت خديجه نى «الكبرى - الوغ و بيوك» لقبيله يورتله در. رسول الله (ص) بونگ ايله ۲۵ ييل چاماسنده توردى، اوستينه هيچ برخاتون آلمادى، وفاتى صوگنده رسول الله آنى صاغنوب سويلر ايدى. ۶۵ ياشنده وفات اولوب مكه ده حجونده دفن اولندى.

(۲) عائشه بنت ابى بكر الصديق رضى الله عنهما (۳) حفصه بنت عمر رضى الله عنهما (۴) ام حبيبه بنت ابى سفيان رضى الله عنهما (۵) ام سلمه هند بنت ابى اميه رضى الله عنها (۶) سوده بنت زمعه رضى الله عنها
دورتسى اعرابدن ايدى (۱) بنى اسد قبيله سندن زينب بنت جحش رضى الله عنها (۲) ميمونه بنت الحارث الهلالية (۳) زينب بنت خزيمه الهلالية، بونى ام المساكين ديرلر ايدى (۴) بنى المصطلقدن جو يريه بنت الحارث رضى الله عنها،

وبرى بنى اسرائيلدن ايدى، بنى نضيردن صفيه بنت حبي بن اخطب رضى الله عنها. اوشبو اون بر امهات المؤمنين اولان ذاتلردن ايكيسى رسول الله (ص) دن ايلك وفات اولديلر كه، برسى - حضرت خديجه الكبرى رضى الله عنها حضرتلر يدر. ۲ - ام المساكين زينب رضى الله عنها. توقرى ايسه رسول الله دن طول قالمشلردر.

سريه لرى = جاريه لرى دورت ديه نقل اولنمشدر. برنجيسى - ماريه قبطيه رسول الله ننگ اوغلى ابراهيم ننگ آناسى اوشبودر. موني اسكندريه حاكمى مقوقس هديه ايدوب بيرمش ايدى، ايكنجيسى -

ريحانة القرظية ، او چنچيسى - زينب بنت جحش هبه ايتديكى
جاريه در ، دورتنچيسى - اسير آلنغان جاريه در .

عملرى = آتابر توغمه قارنداشلرى

رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرتلرى ننگ آتاسى ايله بر توغمه
قارنداشلرى توقزدر . (۱) حارث ، (۲) ابوطالب ، (۳) زبير ، (۴) عبدالكعبة ،
(۵) غيداق ، (۶) ضرار (۷) ابولهب ، (۸) حمزه ، (۹) عباس در .

عمه لرى = آتاسى ايله بر توغان قز قرداشلرى

رسول الله صلى الله عليه وسلم ننگ آتاسى ايله بر توغان قز
قارنداشلرى آلتيدر . (۱) عاتكه (۲) اميمه (۳) بيضاء (۴) برة ، (۵) صفيه
(۶) اروى در لر .

بونلردن صفيه اسلام ايله شرافتلدى . عاتكه ايله اروى ننگ
اسلامى خلافلى بولوب باشقه لرى اسلام وقتينه اير شولرى معلوم
بولمادى .

رضاعاً ام لرى = ايمچاك آنالرى

حليمه بنت ابى ذؤيب السعديه رسول اللهنى رضاع وقتى كاملنگانچى
ايمزدى . بوننگ زوجى ابوكبشه ايدى . دخيده ابى لهب ننگ جاريه سى
ثويبه ده ايمزدى . بو ثويبه ابولهب ننگ كينزراگى اولوب
محمد عليه السلام توغاچ ابولهب دن سيونچى آلورغه باردى . سيونچى
سینه ابولهب شول كينزراك ننگ اوزين آزاد ايتدى . بو حليمه ،
ثويبه و آنلر ننگ ايرلرى مسلمان بولديلرمى ، يوقمى آنسى معلوم
توگلددر .

خاضنہ سی - ام ایمن بر کہ بنت ثعلبہ ایدی، حضرت اسامہ بن زیدنگ آناسی در۔

رسول اللہنگ آطری - مشهور لری لزاز، مرتجز، ظرب، یعیسوب، یعیبوب لردر۔ بغلہ سی دلدل، ایشاگی یعیفور، توہسی قصوا اسملی ایدی۔ مدینہ گہ ہجرتی اوشبو قصوا ایلہ اولمشدر۔ دخیدہ ۴۵ لب بوواز توہسی اولوب آنی حضرت سعدبن عبادہ رضی اللہ عنہ ہدیہ ایلمش ایدی۔ یوز قوی یدی آنا کجہسی بار ایدی۔

مہری

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلمنگ پادشاہ لره اسلام دینہ اوندهب مکتوب کوندر گانده باصوب یبرر ایچون کموشدن مہری بولوب آندہ (محمدرسول اللہ) دیب یاز لغان ایدی۔ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلمنگ صوغشده کیہ تورغان کو بہسی نگ مشہوری ذات الفضول، قلچی نگ مشہوری ذوالفقار اسملی بولوب خادم لری نگ مشہوری انس بن ~~سید~~ ایدی۔

ہیئتتی و بعض احوالی

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلمنگ بارچہ اعضاسی کامل، قار ارغہ کور کام، وقار لی - مہابت ایدی، اگ کور کام صورتده یاراتلمش اولوب آق یوزلی؛ یوزندن نور بالقوب توره ایدی۔ کور کام آغزلی، زور باشلی، چیگاسی ظاہر اولوب یالتراب تورر ایدی، قاشلری نیچکہ اولوب صزلغان ایدی۔ ما گلایی زور، کرپکلری قوی، قارہ زور کوزلی ایدی۔ بورنی قلیچ بورن ایسده اورتاسی آز غنہ چغو براق نور بالقوب توره ایدی۔ یا کاغی

اوزونچہ راق اولوب، توگاراک و قوی صقاللی ایدی، قوللری وایکی اوچی
 هم ایقلری اوزنلقده اورتاچه و قالین ایدیلر. ایگلری و کوکراگی
 کیگ، بونی اوزنده توگل، قسقهده توگل، اورتاچه بویلی ننگ
 اوزونراغی ایدی. صاچی بودرده توگل توغری غنه صالنگانده توگل،
 بلکه اورتاچه ایدی. صاچی ننگ اوزناغی قولاغی ننگ اورتاسی نه
 قدر بعض وقت آندینده اوزونراق بولوب توشکان بولا، لکن
 اگ باشینه یتمی ایدی. صاچینی تارار، بعض وقتده بولم بولم ایدرک
 آیرر، بعض وقتده بولمسز ایدب تاراغان حالنچه قالدرر ایدی،
 صوگ وقتلرده آیرب بولم بولم ایدار اولدی. حج یا عمره دن باشقه
 وقتده صاچ آلدیرماقی روایت اولنمدی. آخر عمرنده یکر می
 بورتکلب آق صاچی بولدی. تاوشی کور کام و قوتلی ایدی. کولگان
 وقتنده تشریری ظاهر بوله، کولمکی تبسم ایله یلما یوب کولمسراب
 قویه ایدی. و هیچ وقت قهقهه قیلمدی. یورگان وقتنده زور زور
 آطلاب او یصوغه توشکان کبی ایدب یوری ایدی، آیاغی آستی ننگ
 بتونی ایله باصا ایدی. بز طرفه قاراسه بتون تنی ایله ایلانوب
 قاری ایدی. یوزنی گنه ایله ندر ب یایسه کوزینی گنه
 یورتوب قارامی ایدی. خوشبوی تو تماغان وقتنده خوش
 ایس کیلوب توره ایدی. هیچ کیکرمدی و هیچ ایسنه مدی.

اخلاقی

رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ اعضاسی کامل اولدغی کبی خلقی ده
 کامل ایدی. آدم لر ننگ آرتقلده بلند، عقلده یوقاروسی ایدی.
 فقیرلرنی سیوچی، هرکمگه رحیم و شفقتلی، اولتورداش هیچ بر آندین

یالقمی، مجلسکه حاضر بولسه مجلس قایدہ ترہلسہ شونندہ اولترہ
 ایدی. رسول اللہ (ص) کیلسہ مجلسدہ اولانلر تورماسلر ایدی؛
 چونکہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم حضرتی اوزنی بیک الوغلامقنی
 یاراتمی ایدی، صحابہلر دہ یاراتماغانون بلوب شولای قیلہلر ایدی،
 اللہ تعالیٰ حرام قیلغان نرسہلرنی قیلنسه آچولانیر، اما اوزی ایچون
 ہیچ آچولانماس، اوزنی رنجتکان کشی دن ہیچ وقت اوچ (انتقام)
 آلمی ایدی؛ بلکه عنو قیلہ کیچہ ایدی. حضرت عائشہ رضی اللہ عنہا:
 رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلمنی ہیچ وقت کشی آگا ظلم قیلوب آنی
 قایتاررغہ یورگانون کورمدم، قایتارر ایچون اوزینہ یاردم
 ایستاگہنون کورمدم، مگر اللہ حرام قیلغان نرسہلرنک حرمتن
 یرتو بولسه، اول اشدہ اللہ ایچون آچولانیر ایدی، قولی ایلہ ہیچ
 نرسہگہ صوقمادی، باری جہاد وقتندہ غنہ صوقدی، خدمتچی نی
 خاتوننی ہیچ بر اورمادی - صوقمادی دیمشدر.

امام بخاری انس بن مالک رضی اللہ عنہ دن : «رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وسلم ہیچ وقت سوگوچی بولمادی، یمان سوز برده
 سویلاشمدی، ہیچ کمگہ لعنت او قومدی، بر کمسہگہ بیک اچوی
 کیلسہ، صول یا کاغی توفراقغہ تیگانچی اطاعت قیلنسه نی بولہ
 دیب ایتور ایدی» دیب نقل ایتہدر.

اللہ تعالیٰ آگا اولگی و صوگنی خطالقلر گنی کیچدم دیمش.
 نی قدر بیوک درجہده، بلند مرتبہده بولسہده اللہ دن بیک
 قاطی قورقہ ایدی. رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بهادر، قوتلی،
 جومارد، حرمتلی اولان عالی جناب ایدی. آگا بلند اولان

خلق لر، حرمتلی اولان صفتلر، هیچ آیرلوی ممکن بولماغان
 صفت بولوب قالغان ایدی. فسقه غنه ایتکانده آنک خلقی قرآن
 ایدی. نناک قرآن ننگ معنالرینی بیاندن تل لر عاجز در؛ شونگ
 کبی رسول الله اولان صفاتلرینی بیاندن تل لر، یازمقدن قلم لر
 عاجز در.

رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ معیشتی

رسول الله (صن) هیچ برطعامدن تویمادی، تو یغانچی
 آشامقدن اوزینی طیهدر ایدی. چونکه توقلق زیر اکالک نی، یبره،
 تورلی آورولرنی کیتره، آش قرانی اورایتته، کوبراک آورولر
 شول قورصاق تولغاندن کیله، شونگ ایچون: «آش قرانی آورو
 لر ننگ یورطی» دیمشدر.

رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ معجزه لری

معجزه - عادتده کشی قیله آلمی تورغان اشلرینی قیلمقدر.
 الله تعالی پیغمبر لک دعوی ایتکان وقتده پیغمبر لره شوندا ی خاصیت
 بیرهدر، گویا الله تعالی طرفندن: بو پیغمبر، مونگ همه سوزی
 راست، یالغان تو گل، آنک علامتی شول، باشقه کشی لر قیله آلمی
 تورغان اشلرینی قیلور غه ده مین آگا یاردم بیردم؛ شونگ
 ایچون آگا هر کم اشانور غه تیش دیب بنده لر گه بلدر له در.
 بو معجزه نی ایکی تورلی دیب ایتر گه ممکندر. بری - معنوی اولان
 معجزه در که، کوز ایله کورنماس. ایکنچیسی - حسی اولان معجزه
 در که، کوز ایله کورنور.

معنوی معجزه‌نی بیک اوتکن ذهن‌لی، توغری عقلی، صاف فکرلی اولان کیمسه لرگنه آکلار. مثلاً: پیغمبرده اولان اخلاق فاضله، هیچ کمده کورنمگان علو جنابلق، حلق ایله عمل قیلمق، وهر اشد توغریلقده اولمق و کیتراگان شریعتی عقاغه موافق، دنیاده و آخرتده سعادتیکه سبب اولمق. الحاصل حق پیغمبر ایکانون بلورلک علامت لرنگ تابلوی در.

حسی معجزه‌نی صور اوچی لر شوندا ای کیمسه لر در که، آنلر معنوی معجزه‌نی آکلارلق ذهن و عقل لری اولمغان کیمسه لر در. بزنگ پیغمبرمز محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم ننگ هر ایکی تورلی معجزه لری بار ایدی.

معنوی معجزه‌سینه آننگ بارچه قیلغان اشاری، صفتلانغان صفت لری شاهدر.

حسی اولان معجزه لرندن برسی، آی یارلمقی در. بروقتنی عربلر رسول الله‌غه معجزه کورسات دیدیلر. رسول الله - نیندای معجزه صور یسز! دیدی. آی‌غه قاراب - آنه شول آینی ایکی گه یار دیدیلر. رسول الله صلی الله علیه وسلم مبارک بارماقی ایله اشارت قیلدی، آی ایکی کیساک برلوب یارلدی. رسول الله - شاهد بولکنز! دیدی. مونی هر کم کوردی، بو معجزه قر آنده هم ذکر قیلندی.

ایکنچی معجزه، رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ بارماق ارالرنندن صو اقاماقیدر. سفرده وقتده صحابه لر صوصاب صوغه بیک آبتراغان وقتلرنده برصاوت صوغه رسول الله مبارک بارماقلارین قویلدی، چشمه کبی بارماق ارالرنندن صاوتقه صو آفدی.

اوچنچی معجزه سفرده وقتده ازغنه طعام کو بایدی، دورتیچی معجزه

خیبر صوغشی کوننده حضرت علی ننگ کوزی آغریدر ایدی؛ رسول الله آنک کوزینه مبارک توکر کندن آلوب صیادی، حاضر حضرت علی ننگ کوزی سلامتندی، هیچ آورو کورماگان کبی بولوب قالدی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ اگ الوغ معجزه سی

قر آندر

اول قر آن، الله ننگ کلامی اولوب آگا هیچ جهتن باطل لق کیلماس، رسول الله (ص) عربله: مونه بو قر آن، الله تعالی ننگ کلامیدر مینم اوز سوزم توگل؛ چونکه مین سزنگ کبی بر بنده من، اوز سوزم بولسه البته آنک کبی ایتوب سویلامکن عاجز بولماس سز، مونه اکرده اشانماسه گز شوشی قر آن کبی بلاغت فصاحتی ایدب برگنه سوره کیتر گز، اگ فسقه غنه سوره ننگ بولسه ده مثلن کیتر گز؛ لکن کیتره الماسز، آدم لر گز، جن لر گز بریر گه جیلوب قر آن مثلن کیتر رگه طرشسه گز و بر برگزه یاردم ایدشسه گزده بولدره آلماس سز؛ چونکه بو قر آن بنده سوزی توگل، الله سوزیدر دیدی. عربلر ننگ بلاغت فصاحتده اگ یوقاری درجه ده بولغانلری و باشقه لری طرشوب قارادیلر، کیتره آلمادیلر عاجز بولدیلر. عجز لرن اقرار ایدب کوبسی ایمان کیتردیلر. قایسی لری هنوز آز غنلقده قالدیلر. آبتراغاج قلیچ ایله سونگی گه یابشدیلر؛ ایندی مونده اولان حکمت همده کورنگان فصاحت بلاغت ایله کوراشوب بولماس، تیزراک اوزن بتریک دیب رسول الله فی اوتور گه قدر قصد قیلدیلر.

رسول الله صلى الله عليه وسلم ننگ فصاحتی

رسول الله صلى الله عليه وسلم آدم لر ننگ اگ فصیحی ایدی. سوزی تاتلی، کوکله یاتشلی، کور کام بیانلی ایدی. سویلا گانده سوزلرنی بری اوستنه برسون ایتمی؛ بلکه او یلاب هر کم آگلارلق ایدب سویلی، حتی سوزن صاناب باررغه ممکن ایدی. بعض وقتده کر کلی رک سوزلرنی کشی آگلاسون ایچون او چار مرتبه ایته ایدی. عرب ننگ همه تورلی لغتی ایله سویلاشه هر عربکه اوز لغتی ایله سویلاشه ایدی. سوزن آگلایمی فالدرمی، سوز سویلی باشلاسه هر کم اخلاص ایله طکلی ایدی. رسول الله ننگ سوزلری بیک حکمتلی، آزغنه سوزندن کوب معنار چغه؛ حتی آنگ شوندا ای سوزلرن صایلاب عالم لر کتابلر یاز دیلر؛ ذاتاً رسول الله ننگ هر قیلغانی هر سویلاگان سوزی کتاباره بیک کوب عالم لر طرفندن یازلمشدر. بو کتابنگ آخرنده بعض بر آز سوزلی، کوب معنالی بیوک حکمتلی، الوغ فائده لی اولان سوزلری ننگ بیک آز قدرن گنه یازلسه کرک انشاء الله.

رسول الله [ص] ننگ معامله سی

رسول الله (ص) هر کم که یاقتی یوزلی، تاتلی سوزلی حتی دشمانلرینه بیلده دوست کبی معامله قیله هیچ کهمکه قارانغو چرای کور گازمی، قاتی سوز ایله دهشمی ایدی. هر کم که کور کام اسمی ایله دهشه، او چراغان کشی که ایلک اوزی سلام بیره، کور شمک ایچون قولن صوزه، کشی اوزی یبارماس بوزن قولن تارتوب آلمی، سویلاگان کشی ننگ سوزن طکلی هیچ کم ننگ سوزن بولوب کیتمی، کشی

سوزن کیسوب سوز باشلامی ایدی. کشتی گه بارسه یورطا چینه توغری قارامی ایشک ننگ اوگ یاصول طرفندن «السلام علیکم السلام علیکم» دیب ده شور ایدی. «کم بار؟» دیسه لر «مین» دیب ایتمای «محمد» دیب اسمی ایله ایته ایدی. هر کم ننگ عقلینه کوره سویلاشه، درجه سینه کوره حرمت ایته، هیچ کمئی اوزندن نفرت ایتدرمی، نی قدر خادمه لری - قللری بولسه ده ایوجماعت لرینه خدمت ایدیشه، قوی- لرینه قدر صاویشه، یورطقه کک نرسه لر بولسه بازارغه باره، صاتوب آلوب قایتوب بیره، آغان نرسه سون کشتی گه کوتارتدرب الوغلامی؛ بلکه اوزی کوتارب آلوب قایتا، سفر لرده وقتده ده هیچ بر وقت کشتی دن آیرلوب قاراب قنه تورمی، حاجت بولغان اشلرن برگه اشلاشه، صحابه لردن بعضی اوزمن اشلارمن دیسه لرده مینده خدمت ایدشیم دیب هنوز اشن تاشلامی ایدی. بر وقت قوناقلر کیلوب اوزی خدمت ایته باشلاغانده بعض صحابه لر یارسول الله سز اولترگز! اوزمن خدمت ایتارمن دیگانلر ایدی؛ رسول الله (ص) آنلر مینم صحابه لرمنی حرمت ایتدیلر؛ مینده آنلرغه اوزم خدمت ایدامن دیدی.

الحاصل رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ خلق لرن صفت لرین یازب سویلاب بتررگه ممکن ایمسدر. تاغنده آرتغراق بله سی کیدگان کمسه لر اوزونراق سیر کتابلرینی قاراسونلر.

رسول اللہ ننگ حکمتی، آزلفظلی، کوب معنالی سوزلری

اوشبولر در :

(۱) اسلم تسلّم ، (۲) انما الاعمال بالنیات ، (۳) ایا کم و خضراء
الدمن المرآة الحسناء فی المنبت السؤ ، (۴) ای داء ادوی من البخل (۵)
ان من البیان لسحرا وان من العلم لجهلا وان من الشعر لحکما (۶)
استعینوا علی الحاجات بالکتمان فان کل ذی نعمة محسود (۷) انکم
لن تسعوا الناس باموالکم فسعوهم باخلاقکم (۸) ان هذا الدین متین
فاوغل فیہ برفق ولا تبغض لنفسک عبادة الله فان المنبت لا ارضا قطع
ولا ظهرا ابقی (۹) ان الدین یسر ولن یشاد الدین احد الاغلبه فسددوا
وقاربوا (۱۰) الاقتصاد نصف المعیشة والتودد الی الناس نصف العقل
وحسن السوآل نصف العلم (۱۱) ان مما ادرك الناس من کلام النبوة! الالی

(۱) مسلمان بول سلامت بولور سگ (۲) عملر نیت ایلان در، (۳) قاجمق
لازم بولسون سزگه: کشی تاشلاب کیتکان یرده اوسکان باشل اولندن. یعنی یاوز
اورنده اوسکان کور کام خاتوندن.
(۴) صارانلقدن یمان آورو بارمی؟ (یوق) (۵) درستلکده بیاندن سحر
علمدن جهل، شعردن حکمت بولغانی باردر (۶) حاجات لر گزه یاشر و ایله
یاردم ایسته گز؛ آنگ ایچون هر نعمت ایاسی کونچیلانمشدر. (۷) سزهر
کمگه مالکز ایله کیکلک قیله آلماز سز، بس کور کام خلق گز ایله کیکلک
قیلکز! (۸) بودین محکم در. بس سین آنده یومشاقلق ایله بار. اوز نفسگه الله
نگ عبادتن دشمان کور گازمه، آنگ اوچون ایبداش لرنندن آیرلغان کشی
باراسی اورنغه بار بده یتمادی، آطی ننگ آرقاسی سلامتده قالمادی (۹) دین
درستلکده یکلدر. هیچ کم بودین نی قاتی لاندرماس؛ اگر قاتیلاندر سه آنی اول
جیکار. بس اورتاچه قیلکز، یقین لاشدر گز (۱۰) نفقهده اورتاچه بولمق
تر کلک ننگ یارتیسی، آدم لره دوستلق عقل ننگ یارتیسی، صوری بلو علم
نگ یارتیسیدر

(۱۱) بور نغی پیغمبر لردن ایرشکان سوزدن: اویالماسا گ تلاماسا گ نی اشله!

اذا لم تستح فاصنع ما شئت (۱۲) اياك وقرين السوء فانك به تعرف (۱۳)
 بعثت رحمة ولم ابعث لعانا (۱۴) بعثت لاتمم مكارم الاخلاق (۱۵) بروا
 آباءكم تبركم ابناؤكم (۱۶) التدبير نصف العيش (۱۷) ثلاث من كن
 فيه فهو مشافق وان صام وصلى وحج واعتمر اذا حدث كذب واذا
 وعد اخلف واذا ائتمن خان (۱۸) الجنة تحت اقدام الامهات (۱۹)
 جبلت القلوب على حب من احسن اليها وبغض من اساء اليها (۲۰) حبك
 الشيء يعمى ويصم (۲۱) الحكمة ضالة المؤمن (۲۲) الحياء من الايمان
 (۲۳) خيركم خيركم لاهله (۲۴) الخلق السيء يفسد العمل كما يفسد
 الخل العسل (۲۵) الدال على الخير كفا له (۲۶) الدين النصيحة (۲۷)
 الذنب لا ينسى والبر لا يبلى والديان لا يموت فكن كما شئت (۲۸)

(۱۲) قاچ! ياوز يولداشدين؛ آنك اوچون سين شونگ ايله تانلورسگ
 (۱۳) مين رحمة ايچون بيرلدم، لعنت اوچوچي بولوب
 بيرلدم (۱۴) من بيرلدم خلق لرنك كور كام لريني كامل لهمك ايچون
 (۱۵) آنالر كزه اينر گولك قيلكز، سز گده بالالر كز اينر گولك قيلور لو
 (۱۶) تدبير تركلكنگ يار تيسي در (۱۷) اوچ تورلي نرسه بر كمسه ده
 بولسه، اول كشي گرچه نماز اوقوسه ده، روزه توتسه ده، فرض ونفل حج قيلسه ده
 منافق در ۱- سويلاسه يالغان سويلار، ۲- وعده قيلسه خلافلق ايدر ۳- امانت
 قويلسه خيانت ايدر.

(۱۸) او جماع آنالر آياغي آستنده (۱۹) كوكل لر طبيعتندي اوزينه
 اينر گولك قيلغانني سوه رگه، اوزينه ياوزلق قيلغانني دشمان كور رگه (۲۰)
 بر نرسه ني سومكگ صوفر وصا كرا و ايتهدر (۲۱) حكمت مؤمن نك يوغالتقان
 نرسه سي (۲۲) اوياط ايماندين (۲۳) سزنگ يخشي كز اهليه
 جماعتينه يخشي كز در (۲۴) ياوز خلق عملني بوزار، سر كه بالني بوزعان
 كبي (۲۵) اينر گولكگه دلالت قيلوچي، ثوابده آني قيلوچي كبي در (۲۶)
 دين نصيحت در (۲۷) گناه اونتماس، اينر گولك چرماس، جزا بيرگوچي
 الله تعالي هيچ اولماس؛ بس تلهسگ نچك بول (يعني ني قيلساگ شوني
 كور رسگ)

رأس الحكمة مخافة الله تعالى (۲۹) سيد العمل الورع (۳۰) شرار الناس
 الذين يكرمون اتقاء شرهم (۳۱) الصبر عند الصدمة الاولى (۳۲) الصبر
 مفتاح الفرج (۳۳) الطمع يذهب الحكمة من قلوب العلماء (۳۴) الطهور
 شرط الايمان (۳۵) طلب العلم فريضة على كل مسلم (۳۶) الظلم ظلمات
 يوم القيمة (۳۷) الظن اكذب الحديث (۳۸) علموا ويسروا ولا تعسروا
 وبشروا ولا تنفروا واذا غضب احدكم فليسكت (۳۹) كاد الفقر
 ان يكون كفرا (۴۰) كفى بالمرء اثما ان يحدث بكل ما سمع (۴۱) لا فقر اشد
 من الجهل ولا مال اعز من العقل ولا وحشة اشد من العجب (۴۲) المسلم من
 سلم المسلمون من يده ولسانه والمهاجر من هجر ما نهى الله عنه (۴۳)
 الندم توبة (۴۴) الوحدة خير من جليس السوء (۴۵) ويل للذي يحدث
 فيكذب ليضحك به القوم.

(۲۸) حکمة ننگ باشی اللهدن قور ققمق در (۲۹) عمل ننگ الوغسی حرام دن
 صاقلانودر (۳۰) آدمی لرننگ یاوزی شوندی کشی لردر: آنلر حرمت کور رلر
 یاوز لقلرنندن قور قلغان ایچون (۳۱) صبر اولگی بئر لشددر (۳۲) صبر
 کیکلک ننگ آچقچی در (۳۳) طمع عالملر کو کلندن حکمتی بیرر (۳۴)
 پاکلک ایمان ننگ یارتیسی (۳۵) علم ایسته مک هر مسلم گه فرضدر (۳۶)
 ظلم قیامتده قارانغولقدر (۳۷) گمان سوز ننگ یالغانراقیدر (۳۸) اوگرات گز،
 یکل قیلکتر، آغر قیلما گز؛ سیوندر گز قاچر ما گز، بر گز آچولانسه تیک
 تورسون! (۳۹) فقیر لک کفر بولورغه یقین بولدی (۴۰) ایر گه گناه بولورغه
 بیته هر ایشتهکانون سویلاسه (۴۱) نادانلقدن قاتی فقیر لک، عقل دن قدر لی مال
 یوق، عجب دن قاتی وحشه یوق (۴۲) مسلمان شول: مسلمانلر آننگ قولندن
 تلندن سلامت بولور. مهاجر شول: الله تعالی طیغاننی تاشلار (۴۳) او کنو توبه در
 (۴۴) یالغزلق یاوز یولداشدن اینر گورا کدر (۴۵) نی اوکنچ شوندا ی
 کشی گه سویلاشورده کشی کولسون دیب یالغانلار.
 الحمد لله على الاتمام وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله واصحابه اجمعين